

CO-Metal

Op til 75

Af Preben Bengtsson

Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark

1912 – 1962 – 1987

Op til 75

ISBN 87-982561-1-4

Tryk:
Bogtrykkeriet Hafnia A/S,
København.

CO-Metal

Op til 75

Af Preben Bengtsson

Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark
1912 - 1962 - 1987

Indhold

Hovedafsnit:

Forord af Georg Poulsen	7
Som kartellet voksede	9
Strukturen og organisationen	15
Som man forhandler	49
Politik og 13 x ny overenskomst	59
Fra den daglige virksomhed	73
Samarbejdet udadtil	95
Nogle af personerne	103
Emner – stikord	113
Navneregister	115

Forord

*Af formanden for Centralorganisationen af Metalarbejdere,
GEORG POULSEN*

Da Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark i 1962 fyldte 50 år, markeredes jubilæet blandt andet med udgivelsen af en bog, »50 år i metal«.

Nu står CO-Metal så foran sit 75 års jubilæum, og godt nok er 25 år ikke så meget som 50, men vi har fundet, at der også i de sidst forløbne 25 år er sket så meget inden for Centralorganisationen – og at CO har været med til at frembringe så betydningsfulde resultater – at der nok kunne være grund til også ved denne lejlighed at gøre en slags status.

For der er jo sket meget i årene siden 1962. Der er sket vældige forandringer i vore medlemmers arbejdsforhold, ikke mindst som de præges af en stadigt voldsommere teknologisk udvikling. Men også på den måde, at de overenskomstsmæssige bestemmelser, som arbejdet foregår under, i virkeligheden er meget forskellige fra dengang. Tænk på udviklingen i arbejdstid og ferie, tænk på de tryghedsbestemmelser der er gennemført for både tillidsmænd og »menige« arbejdere, tænk også lidt på de rent lønmæssige fremgange, som er foregået henad vejen – ikke så store, som vi måske gerne havde ønsket, men dog alligevel så markante, at levevilkårene for CO's medlemmer i 1987 er meget forbedrede i løbet af de forløbne 25 år.

Også på det rent organisatoriske plan er der sket store ting. Debatten om den faglige struktur har aldrig været så levende som nu, og CO har ført an i det meste af, hvad der er sket på det område i hele dette århundrede og ikke mindst i årene siden 1962. Det er måske ikke blevet til så meget, hvad konkrete resultater angår – men synspunkterne er blevet ridset op, og ingen er i tvivl om, hvor CO og forbundene i CO står.

Det er altsammen baggrunden for, at denne bog udgives – »CO-Metal op til de 75«. Vi har ment, at der var så meget at fortælle også fra de sidste 25 år, at det var rimeligt at samle det på en nogenlunde overskuelig måde. Faktiske begivenheder, resultater, diskussioner og vurderinger, således som det altsammen har præget CO's virksomhed.

Det er fagbladet METALS tidligere redaktør, Preben Bengtsson, som har skrevet bogen. Han var også medforfatter til »50 år i metal« fra 1962. Der er vist ikke ret meget, som er værd at huske, han har glemt, men når der skal vælges i et så stort materiale, som her har skullet behandles, har der hele tiden måttet foretages valg imellem, hvad der absolut måtte omtales, og hvad der af pladsmæssige grunde måtte ligge. Det har forfatteren naturligvis haft frie hænder til. Den fremstilling, som her foreligger, og de vurderinger og synspunkter, der ind imellem lægges frem for læserne står helt for hans regning – også selvom de nok i vid udstrækning kan vinde tilslutning langt ud i Centralorganisationens tillidsmandskreds.

København, juni 1987

Georg Poulsen

Som kartellet voksede sig stort

Da Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark i 1962 fejrede 50 års jubilæum – det var den 1. juli på selve årsdagen for organisationens start – var der allerede sket en rig udvikling for danske metalarbejdere.

Det var godt nok tre organisationer af faglærte, der i 1912 på initiativ af den daværende formand for Dansk Smede- og Maskinarbejderforbund (nu Dansk Metalarbejderforbund), I. A. Hansen, stiftede Centralorganisationen, nemlig foruden Smedeforbundet også Dansk Formerforbund og Dansk Jern- og Metalsliberforbund. Men det var især den »konkurrence« om arbejdet, som de ufaglærte påførte industriens faglærte, der var den direkte underliggende baggrund for, at kartellet så dagens lys.

I alle fag og brancher mærkedes denne konkurrence om arbejdet – og arbejdsgiverne udnyttede situationen til løntrykkeri. I en stor tale til den kongres i Smedeforbundet (i 1911), der tilsluttede sig oprettelsen af kartellet Centralorganisationen af Metalarbejdere, sagde I. A. Hansen, at »ét ville der være, som løste hele spørgsmålet, og det var, om vi allesammen kom til at stå indenfor den samme organisation... Jeg har ikke noget imod, at vi blev arbejdsmænd allesammen, når bare dette førte til, at arbejdsmændene blev løftet op på håndværksslønninger, men det er jo netop det, der ikke sker«. Og et andet sted i talen ved samme lejlighed formulerede han den ofte senere citerede »indbydelse« til arbejdsmændene: »Kom bare her og tag fat på at gøre alt, hvad I kan, men forlang samme løn, hvadenten I er faglærte eller ikke-faglærte«.

Centralorganisationen startede som nævnt med tre medlemsorganisationer. Til det forberedende møde var yderligere inviteret Dansk Elektrikerforbund, Filehuggernes fagforening, Gas- og Vandarbejdernes fagforening, Guld-, Sølv- og Elektropletarbejdernes Forbund, Gørtler- og Metalarbejdernes Forbund, Kobbersmedenes Forbund og Metaltrykkernes Fagforening. Men i første omgang holdt de sig tilbage fra tilmelding. Senere kom de dog alle med.

I årene 1950-1957 havde Centralorganisationen flest medlemsorganisationer, ialt 22. Siden gik det, hvad antallet af medlemsfor-

Centralorganisationen boede indtil 1972 sammen med Metalarbejderforbundet i ejendommen Gl. Kongevej – Vestersøgade. Huset blev nedrevet i 1973.

bund angår, stærkt tilbage, omend det samlede medlemstal ved 75 års jubilæet var ca. 50 pct. større end 25 år tidligere, nemlig 1. april 1987 222.593 imod 147.819 i 1962.

Følgende forbund – allesammen tillige tilsluttet Landsorganisationen i Danmark – har været eller er medlemmer af Centralorganisationen af Metalarbejdere, anført i årstalrækkefølge for indmeldelsen og med anvendelse af de i 1987 gældende forbundsnavne:

1912 – Dansk Metalarbejderforbund (udmeldt 1976-1980), Dansk Formerforbund (indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1970), Dansk Jern- og Metalsliber Forbund (indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1982).

1914 – Dansk Metaltrykkerforbund (indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1967), Dansk El-Forbund (udmeldt 1916/genindmeldt 1947), Gertler- og Metalarbejderforbundet i Danmark (udmeldt 1919, genindmeldt 1936, indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1968).

1918 – Specialarbejderforbundet (et forbund af tillærte på skibsværfter, indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1957).

1925 – Dansk Lokomotivmandsforbund (indmeldt i Dansk Jernbane-Forbund 1985).

1936 – Kobbersmedeforbundet i Danmark (indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1969).

1945 – Blik- og Rør-arbejderforbundet (udmeldt 1976-80), Guld- og Sølvarbejderforbundet i Danmark (indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1985).

1946 – Snedkerforbundet i Danmark (sammensluttet med Dansk Tømrerforbund 1970 til Snedker- og Tømrerforbundet i Danmark).

1947 – Dansk Skibstømrerforbund og Rigger- og sejlmagerforbundet (sammensluttet 1971, det sammensluttede forbund indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1976, udmeldt af CO 1976), Malerforbundet i Danmark.

1948 – Drejerforbundet (indmeldt i Træindustriarbejderforbundet 1952), Dansk Tømrerforbund (sammensluttet med snedkerne i Snedker- og Tømrerforbundet i Danmark 1970), Træindustriarbejderforbundet i Danmark, Sadelmager- og Tapetsererforbundet (indmeldt i Snedker- og Tømrerforbundet 1984), Karetmager- og Karrosseriarbejderforbundet (udmeldt af CO 1976, indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1976).

1949 – Specialarbejderforbundet (SID), Kvindeligt Arbejderforbund.

1951 – Dansk Kedel- og Maskinpasserforbund (indmeldt i Dansk Metalarbejderforbund 1972).

1962 – Dansk Funktionærforbund.

1965 – Dansk Glasarbejderforbund (indmeldt i SiD 1971).

1983 – Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark (HK).

Ved 75 års jubilæet er følgende forbund tilsluttet centralorganisationen af Metalarbejdere med de anførte medlemstal:

Blik- og Rørarbejderforbundet	1.500
Dansk El-Forbund	3.200
Dansk Funktionærforbund	1.680
Dansk Metalarbejderforbund	114.000
Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund	10.972
Kvindeligt Arbejderforbund	25.000
Malerforbundet	886
Snedker- og Tømrerforbundet	1.500

Specialarbejderforbundet	63.460
Træindustriarbejderforbundet	395

I. A. Hansen fik, så lidt som de efterfølgere i formandssædet han har haft, sin ønskedrøm opfyldt om skabelsen af et industriforbund for alle metalarbejdere, faglærte og ikke-faglærte, kvinder og mænd. Men allerede i 1926, da I. A. Hansen døde, havde det *kartel*, han var fader til, 6 medlemsforbund med op imod 30.000 medlemmer, og da det i 1949 lykkedes Centralorganisationens daværende formand, Hans Rasmussen, at få de ikke-faglærtes to store organisationer, SID og Kvindeligt Arbejderforbund, til at melde sig ind i det store metal-fællesskab, kunne han med megen ret fastslå, at nu var kartellet fuldtalligt. I hvert fald efter den tids begreber. Det skulle, som også oversigten foran antyder, senere vise sig, at CO havde større berøringsflader end man tidligere tænkte, ikke mindst til de store funktionærgrupper indenfor LO. Hvad fremtiden vil bringe af nyt på dette område er svært at forudse, men den teknologiske udvikling skaber stadig nye medarbejdergrupper i jern- og metalindustrien og dermed også nye potentielle muligheder for øget medlemstilgang.

Resultater 1962-1985

Men en organisations størrelse er kun rigtig interessant, hvis der kommer resultater ud af dens virksomhed.

Det er nok værd at sammenligne tilstandene for danske metalarbejdere i 1962 og i 1987, således som de på nogle udvalgte, men meget centrale overenskomstbestemte områder har udviklet sig bare i de sidst forløbne 25 år.

Arbejdstid: 1962 – 45 timer pr. uge, 1987 – 39 timer og overenskomstaftalt yderligere nedsættelse til 37 timer i 1990.

Ferie: 1962 – 3 uger med 6,5 pct. feriegodtgørelse, 1987 – 5 uger og 12,5 pct. feriegodtgørelse.

Opsigelsesvarsler: 1962 – maksimalt 28 dage efter 8 års ansættelse, 1987 – 70 dage efter 6 års ansættelse, 120 dage for arbejdere over 50 år efter 12 års ansættelse.

Tillidsmandsbeskyttelse: 1962 – 3 måneders varsel, 1987 – 5 måneders varsel, hvis tillidsmand i 5 år så 6 måneders varsel.

Mindstebetaling: 1962 – mænd og faglærte kvinder 479 øre, ikke

faglærte kvinder 353 øre, 1987 – samme mindstebetaling for alle voksne arbejdere på 55 kr.

Faktiske lønninger: 1962 – faglærte 800 øre, ikke-faglærte mænd 665 øre, ikke-faglærte kvinder 493 øre i landsgennemsnit. 1987 – (tallene her er fra 3. kvartal 1986) faglærte 79,54 kr., ikke-faglærte mænd 70,93 kr., ikke-faglærte kvinder 65,70 kr.

Løn-relationer: 1962 – af tallene læses, at ikke-faglærte mænd tjente 83 pct. af den faglærtes løn, ikke-faglærte kvinder tjente 62 pct. af den faglærtes løn og 74 pct. af den ikke-faglærte mands.

1987 – ikke-faglærte mænd tjente 89 pct. af den faglærtes løn, ikke-faglærte kvinder tjente 83 pct. af den faglærtes løn og 92 pct. af den ikke-faglærte mands.

Lærlingeløn: 1962 – 1. læreår 80 øre, 5. læreår 110 øre. 1987 – 1. læreår 25 kr., 5. læreår 52 kr.

De anførte løntal er alle udtryk for en betragtelig real velstandsudvikling. Omregnes den faglærtes faktisk udgående fortjeneste på 8 kr. i timen i 1982 efter den pris- og inflationsudvikling, som er foregået op til 1987, ville de 8 kr. være blevet til en smule over 40 kr. Men som beskrevet er den faglærtes løn i de 25 år steget til ca. 80 kr. og den anførte udvikling i lønrelationerne er udtryk for, at velstandsudviklingen for ikke-faglærte mænd og kvinder har været endnu stærkere. Lønforskellene er reduceret meget mærkbart – et resultat af den solidariske lønpolitik i almindelighed og af gennemførelsen af den ens mindstebetaling for alle voksne arbejdere i jern- og metalindustrien i 1973.

»Ligeløn til kvinderne er det største resultat, der nogensinde er halet hjem til kvinderne«, sagde CO's næstformand Charles Hansen på et centralledelsesmøde i januar 1974, og tallene dokumenterer klart denne påstand.

*Ved 75 års
jubileet har
CO til huse i
Metals ejen-
dom med
adresse Vester
Søgade 12.*

Strukturen og organisationen

To begivenheder på det organisatoriske område har været af dominerende betydning for Centralorganisationen af Metalarbejdere i årene mellem organisationens 50 års og 75 års jubilæum. Det er for det første beslutningen i centralledelsesmødet 13. februar 1969 om at etablere et selvstændigt sekretariat for Centralorganisationen, for det andet Dansk Metalarbejderforbunds udmeldelse af CO med virkning fra 1. april 1976 og forbundets genindmeldelse pr. 1. februar 1980.

Selvom der ikke umiddelbart er sammenhæng imellem de to begivenheder, er det alligevel sådan, at uden beslutningen i 1969 om etablering af selvstændigt sekretariat med egen sekretariatsleder, kunne Metalarbejderforbundets udmeldelse have fået mere alvorlige konsekvenser for Centralorganisationen. Nu havde de tilbageværende forbund i CO et på forhånd vel fungerende bindeled i det fælles sekretariat og dermed uden videre et udgangspunkt for at kunne fortsætte virksomheden på trods af den store åreladning, man havde været udsat for. Med Metals – og forøvrigt også Blik og Rørs og Skibstømmer-, Rigger og Søjlmagerforbundets samt Karetmager- og Karosseribyggerforbundets udmeldelser, reduceredes antallet af forbund indenfor CO til 11 og medlemstallet reduceredes fra 190.000 til 86.000.

Vejen frem til CO sekretariatet

Men først lidt om det selvstændige sekretariats tilblivelse. Helt fra CO's start i 1912 havde Smedeforbundet/Metalarbejderforbundet stået for kartellets daglige virksomhed. Metal havde stillet mandskab til alle arbejdsopgaver, Metal havde yderligere betalt alle med CO forbundne administrationsudgifter. Kun for fagbladet METAL, der også var medlemsblad for formere og slibere og senere for Guld og Sølv, blev udgifterne forholdvis fordelt på organisationerne efter de antal eksemplarer af fagbladet, som man aftog. Det var altså forbundet med uhyre beskedne omkostninger for medlemsforbundene at være tilsluttet CO.

Men på den anden side var der ind imellem i forbundene – og især blandt de største – nogen utilfredshed med, at Centralorganisatio-

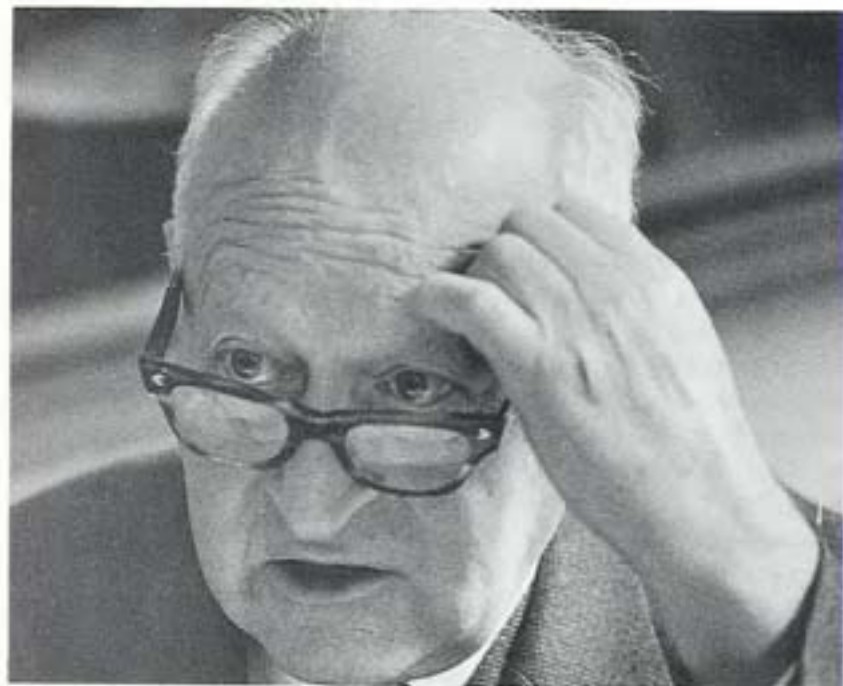
nen både indenfor i fagbevægelsen og udadtil mod offentligheden identificeredes med Metalarbejderforbundet. Centralorganisationen og Metalarbejderforbundet var det samme, mente man, og denne opfattelse skyldtes naturligvis netop det forhold, at det i alle sammenhænge var folk fra Metal, som repræsenterede CO, og ganske særligt, at det var Metals formand, som også var formand for Centralorganisationen. Sådan havde det været i alle årene siden 1912.

I september 1963 rejste Hans Rasmussen overfor Centralorganisationens forretningsudvalg tanken om et fast CO-sekretariat for første gang. Han begrundede det med, at han var ved at være »lidt træt« af altid at høre, at »Smedeforbundet tegner det hele«. Han så gerne, at CO's daglige virksomhed blev løst fra Smedeforbundet gennem etablering af et selvstændigt sekretariat, som – sagde han – »må have vidtgående beføjelser, også overfor forbundene«.

I almindelighed vandt tanken tilslutning i CO's forretningsudvalg. Den daværende formand for Blik og Rør, Arnold Johansen, mente nu nok, at det rigtigste ville være at skabe et industriforbund, men når det ikke lader sig gøre »kan et sekretariat måske blive en genvej«, som han sagde. Formanden for Kvindeligt Arbejderforbund, Edith Olsen var helt positiv, mens formanden for DASF's (nu SiD's) fabriksgruppe, Viggo Wivel, var lidt mere tilbageholdende og mente, at man jo kunne klare meget ved »også at lade andre folk end smede repræsentere Centralorganisationen«.

På et efterfølgende centralledelsesmøde i oktober 1963 blev man enige om, at spørgsmålet skulle drøftes i de enkelte medlemsforbund. Men en af Kvindeligt Arbejderforbunds repræsentanter i centralledelsen, Inger Gamburg fra den københavnske afdeling 5, fandt nu ikke, at problemerne var så store. »Når jeg har skullet have sager behandlet i Centralorganisationen, har jeg altid været glad for, at det var en smed, der førte sagen«, som hun udtrykte sig.

Et par måneder senere, den 12. december 1963, »faldt« sagen endeligt – i den omgang. Nu forelå der fra Smedeforbundets hovedkasserer, Chr. Carlsson, et budget for et selvstændigt CO-sekretariat. Det balancerede med ca. 100.000 kr. om året overfor en hidtidig udgift for forbundene på ca. 40.000 kr. Og det var tilstrækkeligt til at standse yderligere diskussion. Man protokollerede følgende: »Der var i centralledelsen enighed om, at dette spørgsmål således var uddebatteret, og man fortsatte på de hidtil gældende vilkår«. Hans Rasmusen knyttede denne bemærkning til »begravelsen«: – »Jeg

Hans Rasmussen, Centralorganisationens formand 1944-1973, fotograferet under overenskomstforhandlingerne 1970-71.

får nu også mere tid til CO, når jeg (ved valget i 1964) forlader folketinget».

•

Men Hans Rasmussen gav ikke sådan op, når han havde fået en idé, som han syntes var rigtig. Han vendte tilbage til sagen i september 1966, og nu nedsattes et udvalg til at udarbejde forslag til ny intern struktur for Centralorganisationen og derunder også til nye vedtægter. I april 1968 var konstruktionen færdig: Det selvstændige sekretariat skulle have en daglig leder, der også skulle være næstformand for Centralorganisationen, man skulle have et fælles timandsudvalg, og fagbladet METAL's placering styrkedes derved, at det blev gjort obligatorisk for alle CO-forbund at aftage bladet til det antal medlemmer, hvormed forbundene var tilsluttet CO – med mindre forbundene selv udgav et fagblad mere end 12 gange om året. Den bestemmelse betød, at SID blev friholdt for fagbladsforpligtelsen, mens Kvindeligt Arbejderforbund blev medkontrahent om bladets udgivelse til det medlemstal, man havde i CO.

Og så endelig den 13. februar 1969 konfirmerede centralledelsen det selvstændige CO-sekretariat. Man valgte daværende sekretær, senere forbundssekretær i Smedeforbundet, Charles Hansen, til daglig leder af sekretariatet og til CO's næstformand. Sekretariatet fik til huse i den bygning på hjørnet af Gammel Kongevej – Vester Søgade (med adresse: Vester Søgade 4, 3. sal), som formelt ejedes af Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark – det stod med store bogstaver henover henover hele bygningens facade – men som reelt ejedes af Smedeforbundet. Bygningen blev revet ned i 1973 som led i Københavns kommunes byplan for området, der iverigt senere blev opgivet. Det skete efter at såvel Metalarbejderforbundet, der netop havde fået dette navn på forbundets kongres i august 1972, som Centralorganisationen var flyttet til det nye domicil, Nyropsgade-Herholdtsgade-Vester Søgade den 6. november 1972. Her fik CO adressen Vester Søgade 12, 2. sal.

Men helt problemløst var det ikke for det nye sekretariat. Det viste sig hurtigt, at der i forbundene, nogle af dem i hvert fald, var en vis tendens til at skubbe vanskeligheder i forhold til afdelinger og medlemmer over på Centralorganisationen. Det fik Hans Rasmussen, der jo stadig var formand, til et halvt års tid efter starten at sige til centralledelsens medlemmer, at »CO skal ikke være øretævernes holdeplads. Henvendelser o.l. må stadig ske gennem medlemsorganisationerne«.

Som nævnt var det før 1969 Metalarbejderforbundets tillidsmænd, der i det daglige arbejdede med Centralorganisationens sager. Der havde udviklet sig en tradition for, at Metals næstformand også var næstformand og sekretær i Centralorganisationen, og som sådanne virkede efter 1962 først næstformand Johannes Berg (fra 1960-1966, død 1979) og derefter næstformand Erik Høiland Andersen (død 1968).

For og imod industriforbund

Mens Centralorganisationens indre struktur og administration, ordnet ved etablering af det nye sekretariat, ikke vakte særlig opmærksomhed udadtil, fremkaldte Metalarbejderforbundets og flere andre forbunds udmeldelse af Centralorganisationen i 1976 en mængde kommentarer både indenfor og udenfor fagbevægelsen. Man kan ikke påstå, at beslutningen om udmeldelse kom som lyn fra en klar himmel. Tværtimod må de mange udtalelser både fra skiftende forbundskongresser i Metal og fra forbundets ledende

Charles Hansen, Centralorganisationens næstformand og sekretariatsleder 1969-1984.

mænd om den efter Metals mening u hensigtsmæssige struktur i fagbevægelsen kunne udlægges således, at truslen om udmeldelse af CO har ligget latent som en nærliggende mulighed igennem mange år, før den blev til virkelighed.

Allerede forud for Centralorganisationens 50 års jubilæum i 1962 argumenterede formanden, Hans Rasmussen, for sin og Metalarbejderforbundets gamle kongstanke om industriforbund. I et interview i fagbladet METAL's juli-nummer 1962 sagde Hans Rasmussen bl.a.:

»Her ved Centralorganisationens 50 års jubilæum tør vi vel nok sige, at den, hvad resultater angår, fuldt ud kan stå mål med andre fagorganisationer – ja, endda på adskillige områder har opnået større fremskridt, end andre kan opvise. Det hænger i høj grad sammen med vort særlige overenskomstsysteem. Men vi har alligevel ikke kunnet undgå at bemærke, at den måde, hvorpå Centralorganisa-

tionen er sammensat, har sine le påviselige mangler. Når arbejdsgiverne i enkelte tilfælde f.eks. har fået medhold i, at prisen for et stykke arbejde, der udføres under nøjagtig samme forhold, men blot af forskellige organisationers medlemmer, efter forhandling kan ændres ud fra de fortjenstmuligheder, som de forskellige fags arbejdere har – ja, så er det et forhold, som vil give Centralorganisationen megen hovedpine fremover.

Den sikreste måde at komme dette uheldige forhold til livs på er efter min opfattelse en organisatorisk opbygning gennem industriforbund. Det må være medlemmernes interesse, der skal varetages, og derfor bør hensynet til de tilsluttede organisationer trækkes i baggrunden. Heraf følger, at når der slutes prisaftale eller akkordpris for et stykke arbejde, så må sådanne aftaler være gældende for hele Centralorganisationens medlemsstab – alt sammen under hensyn til vor stærke fremhæven af princippet lige løn for lige arbejde.

En forudsætning for alt dette er, at arbejdsgiverne ikke søger at holde lønnen nede. De må vise sig lige så smidige, som jeg mener, at vi bør være. Ellers får vi ikke den bevægelighed på arbejdsmarkedet som er så ønskelig. Ingen faglært vil gå, fordi en ikke-faglært udfører fagarbejde, hvis blot han er sikker på, at der ikke udøves noget, der kan udlægges som løntrykkeri. Det må arbejdsgiverne forstå.»

Der går en lige linje fra I. A. Hansens foran citerede udtalelser om samme problem fra 1912 til disse betragtninger fra hans efterfølger 50 år senere. Og Hans Rasmussen beskæftiger sig i årene fra CO's 50 års jubilæum og op til sin afgang i april 1973 meget hyppigt og med stadig kraftigere argumentation for ændringer i den faglige struktur indenfor jern- og metalindustrien.

Kort tid efter 50 års jubilæet i 1962 – og op til en af de mest om diskuterede overenskomstsituationer i årene efter anden verdenskrig – rejste Hans Rasmussen spørgsmålet om at give Centralorganisationen større kompetence i overenskomstanliggendet. Han foreslog direkte, men uden at møde genklang i centralledelsen, spørgsmålet om at etablere centralledelsen som kompetent forsamling ved overenskomstfornyelser – det var dengang, da et urafstemningsresultat med mindre stemmedeltagelse end 75 pct. skulle »suppleres op« til denne procentsats i forbundenes kompetente forsamling, dvs. normalt hovedbestyrelserne.

Eftersom forholdet i Centralorganisationen siden begyndelsen af

1950'erne havde været, at det var CO, der formulerede overenskomstkravene og forhandlede dem med arbejdsgiverne i Jernets Arbejdsgiverforening på alle medlemsorganisationernes vegne, var det logisk nok, hvis CO's øverste organ, centralledelsen, blev udstyret med den styrke og myndighed at være kompetent forsamling. Men dertil var tiden ikke moden. Derimod fik et andet forslag om nu at gennemføre ensartet stemmemateriale ved urafstemninger for alle forbundene i CO medvind og realiseredes kort derefter.

På Metals kongres i 1969 var Hans Rasmussen ret så pessimistisk, hvad en løsning på strukturspørgsmålet angår. I de nærmest forudgående år var der især på Metalarbejderforbundets område sket en række sammenslutninger med mindre forbund af faglærte, og Hans Rasmussen konkluderede, at denne »centralisering« kunne fortsætte en tid endnu, for vi må »erkende, at industriforbund ikke ligger lige om hjørnet«, som han sagde.

Men på Hans Rasmussens sidste kongres som Metalarbejderforbundets formand i 1972 fik strukturspørgsmålet igen en fremtrædende plads i debatten. Her vedtoges en udtalelse om »organisationsstrukturen i jern- og metalindustrien«, som nøgternt beset fører direkte frem til Metals udmeldelse af CO fire år senere. I den pågældende udtalelse hedder det bl.a.:

»Kongressen finder, at tiden er moden til, at industriforbundsprincippet nu knæsesættes inden for jern- og metalindustrien, og den pålægger den kommende hovedbestyrelse at optage de fornødne forhandlinger med de øvrige medlemsforbund inden for Centralorganisationen af Metalarbejdere for at få etableret ét samlet industriforbund...

I forholdet til forskellige mindre grupper vil en centralisering af organisationsforholdene eventuelt kunne ske gennem tilbud fra Smedeforbundet om en sammenslutning med andre enkeltstående organisationer i overensstemmelse med en praksis, som allerede har udviklet sig til glæde for de implicerede parter.

Gennemførelse af industriforbundstanken forudsætter imidlertid tilslutning også fra de større grupper af henholdsvis ikke-faglærte mænd og kvinder. Skulle disse grupper vægre sig ved at indgå i realitetsforhandling om nu at søge et alle arbejdere inden for jern- og metalindustrien omfattende industriforbund etableret, opfordrer kongressen forbundets kommende hovedbestyrelse til at overveje forbundets stilling til den virkeform, Centralorganisationen af Metalarbejdere nu har.

Kongressen bemyndiger den kommende hovedbestyrelse til at afgøre, om forbundet i konsekvens af en sådan vægring imod at få skabt tidssvarende organisationsforhold på vort industriområde eventuelt over for modstående overenskomstparter bør kræve adgang til selvstændig overenskomstforhandling med dertil hørende selvstændighed i alle fremtidige forhandlingsforhold».

Det kom næppe overraskende for CO's øvrige medlemsorganisationer, at linjerne således blev trukket skarpt op.

Omkring årsskiftet 1969/70 havde Hans Rasmussen mindet centralledelsen om, at LO's organisationskomité havde opfordret fagforbundene til at »udarbejde et eller flere skitseforslag til en omlægning (effektivisering) af strukturen i dansk fagbevægelse» og man havde her bl.a. henvist til opdelingen i 8 grupper, som det var sket i forhandlingsreglerne mellem hovedorganisationerne af 1961 – en tanke, som iøvrigt et af CO-medlemsforbundene, Dansk El-Forbund havde fremsendt til LO-kongressen i 1964.

Hans Rasmussens mål med industriforbundet: at gavne alle Centralorganisationens medlemmer, fremgår måske klarest af disse betragtninger, som han fremsatte på centralledelsesmøder 1. april og 22. juni 1971:

»Desværre må vi erkende, at når vi kun optræder som et kartel, hvori vi har ca. 50.000 ufaglærte arbejdere fra DASF (nu SID) og 12-13.000 kvinder fra Kvindeligt Arbejderforbund, der henholdsvis har medlemstal på ca. 250.000 og ca. 60.000, så vil disse forbunds fagpolitiske opfattelse, som kan være stærkt afvigende fra den politik, vi anlægger indenfor jernindustrien, stærkt spille ind i vores forhandlinger og dermed umuliggøre, at Centralorganisationen kan løse sine egne overenskomstspørgsmål ... Det er forståeligt, at DASF vil udnytte Centralorganisationens styrke også udenfor CO's område men det forhindrer altså smedene i at løse overenskomstspørgsmålene på en for vore medlemmer både rigtig og forstandig måde».

»Hvis Centralorganisationen gennem sine underinstanser har akkorderet om akkordpriskuranter eller har forhandlet sig til forskellige lønsatser ved udførelse af bestemte fastlagte processer, så er det disse lønsatser, der må være gældende for samtlige de i Centralorganisationen stående medlemmer, og så bør arbejdsgiverne ikke længere spille de enkelte forbunds medlemmer ud mod hinanden, som det så ofte har været tilfældet ved henvisning til trufne ku-

tymemæssige og sædvanemæssige betalinger for bestemte og afgrænsede grupper under Centralorganisationen».

Nogle måneder forud for Metal-kongressen 1972 havde Hans Rasmussen, hvis opfindsomhed med hensyn til hele tiden at finde nye veje næsten ingen grænser kendte, foreslået centralledelsen, at når man nu ikke kunne komme igennem med det egentlige industriforbund – kunne man så ikke simpelthen gøre Centralorganisationen som sådan til et forbund med storafdelinger for afgrænsede landsdelsområder? Storafdelinger, hvori samledes samtlige beskæftigede i jern- og metalindustrien. Det skete i juni 1971, og til alt det argumentationsgods, han tidligere havde ført i marken for sine synspunkter, dukker nu dette nye op: »Hvis vi ikke ændrer organisationsformer, så kommer vi aldrig af med sammenkædningen, for små områder får ikke lov til at afgøre spørgsmålet om krig eller fred på arbejdsmarkedet».

Men resultatet var som før – og Metal-kongressen 1972 satte derefter skred i tingene på en måde, som nok ikke var forudset.

Da centralledelsen holdt møde kort tid efter Metalkongressen 1972, brugte Hans Rasmussen, der stadig var formand for CO, megen tid på at udlægge teksten i Metals resolution – og at gøre den lettere »at sluge« for de øvrige CO-forbund. Resolutionen »falder nøje i tråd med de betragtninger, vi tidligere har fremført i centralledelsen og er at betragte som en videreudvikling af det arbejde, vi allerede for godt et år siden satte igang i vort strukturudvalg«, sagde han, og han fortsatte: »Selvfølgelig er der ingen, der tror på at vi straks skulle være i stand til at foretage sådanne strukturændringer, som en af de vedtagne resolutioner (den foran citerede) i hele sit indhold gik ud på. På den anden side har vi nu i snart mange år fortalt den undrende offentlighed og vor medlemsstab, at det var nødvendigt at forme dansk fagbevægelse efter de nye industrielle udviklingstendenser...

Naturligvis er der ingen, der uden videre vil opgive sin organisation og lade sig opsluge i en højere enhed, men på den anden side må det præciseres, at organisationen ikke er noget mål i sig selv. Den er et middel til at opnå de gunstigst mulige vilkår for de medlemmer, hvis interesser vi nu engang er sat til at varetage».

Centralledelsen tilsluttede sig formandens indstilling om, at Centralorganisationens strukturudvalg arbejder med problemerne, og

Hans Rasmussen sluttede beroligende: »Hensigten med mine betragtninger bør ingenlunde opfattes på den måde, at der skal slås noget i stykker, for selvfølgelig bør vi være varsomme med at modernisere, men at vi bør gå videre ad centraliseringens vej, kan der ikke herske den mindste tvivl om«.

Ny Metal-kongres og CO-forbundenes reaktioner

Det var jo en relativt blød landing. Men det blev nu Dansk Metalarbejderforbunds nye forbundsledelses opgave at virkeliggøre kongresresolutionens hensigter: – overgang til industriforbund eller – hvis det ikke lod sig gøre – sikre forbundet adgang til at kunne føre selvstændige overenskomstforhandlinger med Jernets Arbejdsgiverforening.

Da forbundsformand Paulus Andersen på Metals kongres 1975 skulle redegøre for, hvad der var sket i struktursagen siden 1972, erklærede han, at der intet var sket af principiel karakter.

Nogle mindre forbund havde forhandlet om sammenslutning med Metal, men de to store forbund af ikke-faglærte, SiD og Kvindeligt Arbejderforbund, havde begge været meget tilbageholdende og givet udtryk for, at de ikke ville være med til industriforbund. SiD mente, at strukturændringer i fagbevægelsen måtte gå over kartellet – og for jern- og metalindustriens vedkommende ville det jo sige status quo – mens Kvindeligt Arbejderforbund meddelte, at de ønskede at fortsætte som rent kvindeforbund.

Dette kunne naturligvis ikke undre. Det var Metal, som ønskede ændringer, mens CO-forbundene iøvrigt og især SiD og KAD var ganske godt tilfreds med den bestående organisationstilstand. Man kunne derfor ikke fra deres side vente større iver for at hidføre ændringer.

Metal-ledelsen derimod følte sig forpligtet af kongresresolutionen fra 1972, og på indstilling fra hovedbestyrelsen besluttede Metals kongres 1975 følgende, der er et udsnit af kongressens udtalelse vedr. organisationsstrukturen:

»Kongressen tilslutter sig hovedbestyrelsens indstilling om, at Dansk Metalarbejderforbund for at fremme forhandlingerne om en styrkelse af organisationsstrukturen i jern- og metalindustrien:

1. beslutter omgående efter kongressen at indbyde særligt Specialarbejderforbundet i Danmark og Kvindeligt Arbejderforbund, men også andre forbund indenfor jern- og metalindustrien til seriøse forhandlinger om strukturen. Disse forhandlinger skal være

Paulus Andersen, formand for Centralorganisationen 1973-75 og for Metalarbejderforbundet 1972-1978.

afsluttet inden 1. april 1978, så resultatet kan behandles på forbundets kongres 1978,

2. beslutter at udmelde forbundet af Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark med virkning fra 1. april 1976 for derved at stå friere i disse forhandlinger og for i givet fald at sikre, at forbundet selvstændigt kan føre overenskomstforhandlinger i 1977«.

Mens Metalarbejderforbundets foran citerede kongresresolution fra 1972 blev vedtaget enstemmigt, fik beslutningen af 1975 tilslutning fra 335 delegerede og 65 stemte nej. Der var altså en vis betænkelighed ved det skridt, forbundet her tog – og blandt nej-sigerne var forbundssekretær i Metal, Charles Hansen, der siden 1969 havde været daglig leder af Centralorganisationen.

Allerede inden Metalarbejderforbundets formelle beslutning var truffet på kongressen 25. september 1975, havde der imidlertid 24. juni s.å. været en diskussion om spørgsmålet i centralledelsen. Paulus Andersen informerede udførligt om den indstilling, Metals hovedbestyrelse havde besluttet at forelægge forbundets kongres i september, og denne orientering gav anledning til en både skarp og følelsesladet debat. Den mandede ud i vedtagelsen af en udtalelse, som i forvejen var udarbejdet og blev forelagt af gruppeformand K.B. Larsen, SID, medlem af Centralorganisationens forretningsud-

valg. Udtælsen, der blev vedtaget med 24 stemmer imod 13 (repræsentanterne fra de forbund, som ville melde sig ud), lød således:

»På grundlag af formandens beretning tager Centralledelsen formandens redegørelse om den af Dansk Metalarbejderforbunds hovedbestyrelse vedtagne indstilling til kongressen om at lade forbundet udtræde som medlem af CO til efterretning.

Centralledelsen gør opmærksom på, at hvis forslaget vedtages af Dansk Metalarbejderforbunds kongres, og udmeldelsen bliver en realitet, vil CO fortsat eksistere.

Dette medfører, at CO i Danmark fortsat står som den kontraherende part vedrørende overenskomsten med Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark, ligesom CO vedstår sit medlemskab af internationale organisationer og CO's repræsentation i forskellige udvalg og institutioner fastholdes.

Centralledelsen beklager den af Metalarbejderforbundets hovedbestyrelse vedtagne indstilling, idet den må karakteriseres som uhensigtsmæssig. Metalarbejderforbundets udtræden af CO vil ikke fremme sammenholdet og styrken indenfor metalindustrien. Centralledelsesmødet henstiller derfor til Metalarbejderforbundets hovedbestyrelse, at indstillingen til kongressen om udmeldelse af CO tages op til fornyet overvejelse.

Det samarbejde, der hidtil har fundet sted indenfor CO, har fungeret upåklageligt og stærkt bidraget til opnåelse af goder for de indenfor jern- og metalindustrien beskæftigede arbejdere.

Centralledelsen er af den opfattelse, at eventuelle strukturændringer i organisationsmønstret indenfor CO skulle være drøftet igennem til en afslutning inden for det nedsatte strukturudvalg.

Med den udtalelse slog de tilbageværende CO-forbund fast, at de ikke havde til hensigt at opgive ævred, fordi Metalarbejderforbundet meldte sig ud. Og denne holdning skulle blive yderligere skærpet i de kommende måneder.

I et centralledelsesmøde 9. oktober 1975, altså ca. 14 dage efter afslutningen af Metal-kongressen, bedyrede Paulus Andersen, at der med kongresbeslutningen »ikke er tale om en krigserklæring, eller om at Metal vil køre sololøb«, men de mange deltagere i debatten var yderst skeptiske overfor denne erklæring.

Gruppeformand K.B. Larsen, SiD, udtrykte sig på denne måde: »Paulus Andersen ønsker at få opløst Centralorganisationen. Her-

overfor står, at de øvrige forbund har tilkendegivet, at Centralorganisationen skal fortsætte efter april 1976. Spørgsmålet er derfor, om ikke Paulus Andersen bør overveje sin stilling som formand for CO allerede nu«. Dette suppleredes af formanden for Dansk Funktionsforbund, Berge Jul Larsen, der sagde, at »de øvrige forbund opfatter Metals udmeldelse som et ønske om at opløse CO og samle alle i et industriforbund«, mens formanden for Kvindeligt Arbejderforbund, Toni Grøn, formulerede sig således: »Paulus Andersen siger nok, at der er tale om en fremstrakt hånd fra Metal, men vi føler det, som om vi får en smedehammer kastet i hovedet«.

Formanden for Træindustriarbejderforbundet, Walther Rasmussen, omtalte en leder i SiD-Fagbladet, hvori der taltes om sammenslutningsplaner mellem SiD og Metal, men fik omgående svar fra K.B. Larsen: »Vi tager afstand fra Fagbladets leder om SiD og Metal. Det er en fuser!«

*

Det er ikke svært at forstå, at Paulus Andersen var i en penibel situation – på een gang formand for Metalarbejderforbundet, der meldte sig ud, og for Centralorganisationen af Metalarbejdere. Ikke mindst da han svarede på de forannævnte indlæg:

»Jeg kan bekræfte, at det er Metals mål at opløse Centralorganisationen. Vi mener, at Centralorganisationen som kartel forholder de principper, der er vedtaget af LO i 1971 vedrørende den fremtidige forbundsstruktur. CO står i vejen for indførelse af industriforbund«.

Det undrede nok en og anden, at Paulus Andersen på den baggrund besvarede ønsket om hans afgang fra formandsposten således: »Jeg har selv vurderet at kunne fortsætte som formand indtil 1. april 1976«, selvom han gjorde det med henvisning til, at der i et forudgående forretningsudvalgsmøde ikke var sat spørgsmålstegn ved hans mandat.

Da K.B. Larsen gentog sin opfordring: »Vi henstiller til nærmere overvejelse det moralske i at fungere som formand for en organisation, man ønsker at ophæve«, fremkaldte det følgende bemærkning fra et af Metalarbejderforbundets medlemmer af centralledelsen, afdelingsformand Palle Timm, Odense:

»Det ligner mistillid til Paulus Andersen. Vi har nok at gøre i Metal, så jeg finder, at Paulus Andersen nu hurtigst muligt indkalder forretningsudvalget og får disse ting klaret af«.

Det var et råd, som Paulus Andersen fulgte, og på et centralledelsesmøde 1. december 1975 gik han af som CO-formand samtidig

K. B. Larsen (tv.), gruppeformand i SiD. Willy Strube (th.), gruppeformand i SiD ved CO's 75 års jubilæum.

med, at sekretær i Metal, Bjarne Jensen (formand for Formerforbundet ved dets sammenslutning med Metal i 1970) og formanden for Blik- og Rørarbejderforbundet, Arnold Johansen, trak sig ud af forretningsudvalget. De fire forbund, der gik ud af CO, trak samtidig deres repræsentanter i Centralledelsen tilbage.

Men den i situationen måske mest centrale person i Centralorganisationens daglige virksomhed, CO-næstformand og indtil få dage før forbundssekretær i Metalarbejderforbundet, Charles Hansen, blev på sin post i CO – foreløbig med tilsagn derom sin valgperiode ud, til 1. april 1976.

Charles Hansens beslutning skete på baggrund af en eenstemmig opfordring fra de 11 forbund, som blev tilbage i CO, en opfordring, der også omfattede CO-sekretariatets personale. Heraf forblev kontorassistentterne Inge Foverskov Nielsen og Birthe Pedersen i CO, mens konsulenterne Rudolf Holm og Aksel Svendsen overgik til Dansk Metalarbejderforbund.

Centralledelsen konstituerede ved samme lejlighed Guld- og Sølvarbejderforbundets formand, Verner Andersen, som formand for Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark. Hans holdning til den nye situation fremgik af en kort »tiltrædelsestale«: »Jeg vil benævne det her og nu skete for en separation i stedet for skilsmisse. Jeg vil arbejde for at få de udmeldte forbund tilbage til Centralorganisationen«.

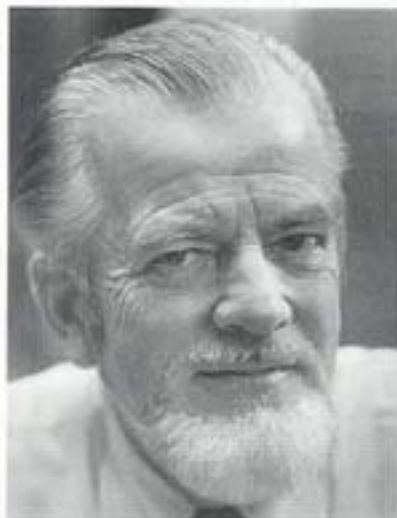
Rammerne for den reducerede centralorganisations virksomhed blev fastlagt i en udtalelse, hvori det bl.a. hed:

»Centralledelsen, der fra 1. april 1976 repræsenterer 11 forbund med ca. 86.000 medlemmer beskæftiget indenfor jern- og metalindustrien udtaler:

1. Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark fortsætter sin faglige og organisatoriske virksomhed såvel i forholdet til den indgåede overenskomst som ved kommende overenskomstforhandlinger, ligesom man vedstår sig medlemsskab og repræsentation i nationale og internationale institutioner, udvalg og organisationer.
2. Centralledelsen pålægger og bemyndiger de 11 forbundsorganisationers forretningsudvalgsmedlemmer i CO til, sammen med det valgte arbejdsudvalg, at gennemføre alle nødvendige forhandlinger til sikring af organisationens videreførelse, herunder opretholdelse af sekretariatet med det nødvendige personale.
3. Centralledelsen pålægger forretningsudvalget, at dette snarest muligt indkalder til nyt Centralledelsesmøde med behandling af de under punkt 2 nævnte forhold, forslag til ændring i lovene, samt valg af forretningsudvalg m.v.
4. Centralorganisationen af Metalarbejdere giver sluttelig udtryk for ønsket om, at et bredt og omfattende samarbejde fortsat vil kunne fastholdes og udvikles mellem organisationer, der har medlemmer beskæftiget indenfor metalindustrien».

Udtalelsen vedtoges med 34 ja imod 20 nej. Nej-stemmerne, med Paulus Andersen som ordfører, motiverede deres stilling med, at resolutionen udtrykte et andet mål for CO, end hvad de tilsigtede.

Centralorganisationen fik i sin nye skikkelse kontorer i SiD's ejendom, Nyropsgade 30, hvortil man flyttede 1. februar 1976. Første centralledelsesmøde, der som traditionen havde været i en årrække holdtes i SiD's hovedbestyrelseslokale, var 6. april 1976. Her valgtes forbundsformand Verner Andersen til formand for CO, Charles Hansen til næstformand og daglig leder, og til forretningsudvalget valgtes forbundsformændene Warni Michaelsen, Dansk El-Forbund, Toni Grøn, Kvindeligt Arbejderforbund, Agner Christensen, Malerforbundet og Albert Olsen, Sliberforbundet, gruppeformændene K.B. Larsen, SiD, og Hans Jørgensen, Snedker- og Tømrerforbundet, samt forretningsfører Simon Sørensen, SiD.

Verner Andersen, formand for Centralorganisationen 1975-1980 og for Guld og Sølv 1960-1984.

Den nyvalgte formand havde da allerede gjort nogle erfaringer: I en omtale af CO's nye struktursituation gav han udtryk for, at »det er urimeligt, at Centralorganisationen ikke er repræsenteret i LO. CO burde være med i LO's forhandlingsudvalg«. Verner Andersen markerede iøvrigt sin overtagelse af CO-formandsskabet med denne erklæring:

»1. april er en skelsættende dato for Centralorganisationen af Metalarbejdere som følge af, at Dansk Metalarbejderforbund udtræder. Det er vigtigt for os med alle midler nu at søge at skabe en så effektiv organisation som muligt, for der igennem at tjene medlemmernes interesser på bedste måde«.

I de følgende år, indtil Metalarbejderforbundet igen indtrådte i Centralorganisationen, fulgte Verner Andersen som formand for CO en klar linje i forholdet til Metalarbejderforbundet: Samtidig med, at han hægede om Centralorganisationens interesser og værdighed – hvis man tør bruge et sådant udtryk? – var han altid parat til at overveje, hvordan et samarbejde med Metal kunne etableres – hele tiden med den bagtanke, at få Metal tilbage »i folden«.

Men han havde besvær med sin positive holdning i både Centralorganisationens forretningsudvalg og i centralledelsen. Et par eksempler på Verner Andersens måde at udtrykke sig på:

»Vi må konstatere, at denne udvikling spaltede en af de stærkeste organisationsdannelser i to dele – til glæde for ingen, men til skade for alle. Ansvar for herfor er alene Metalarbejderforbundets«.

(I beretning til centralledelsen 30. september 1976, et halvt år efter Metals udtræden).

»Vi må ikke glemme, at repræsentanterne for Metal ikke er overenskomstsmæssige modstandere, men ligestillede repræsentanter for dansk fagbevægelse med samme interesser som Centralorganisationen«. (I centralledelsesmøde 11. januar 1977 i forbindelse med spørgsmålet om koordinering af overenskomstkrav og forhandlinger med Dansk Metalarbejderforbund).

»Centralorganisationen har i det forløbne år under den nye struktur fungeret og løst de opgaver, der er blevet os pålagt. Dertil kommer, at det er lykkedes at få et fornuftigt samarbejde i stand med Dansk Metalarbejderforbund vedr. forhandlingerne med vor modpart, Jernets Arbejdsgiverforening«. (I centralledelsesmøde 14. april 1977).

Men da han 4. april 1978 i forbindelse med fremlæggelse af en »tankerække« omkring overenskomstsituationen 1978/79 formulerede sig konkret i retning af et formaliseret samarbejde med Metalarbejderforbundet (»Vi skal videre og fortsat stille mod en samling i CO af alle fagorganisationer indenfor metalindustrien«), viste en række af centralledelsens medlemmer klør:

Forretningsfører Willy Strube, SiD: »-Metal går deres egne veje. Vi skal ikke have formaliseret samarbejde med dem«.

Forretningsfører Kaj Buch, SiD: »-Er det rigtigt, at formanden har ført samtaler med Metal om yderligere formalisering af samarbejdet?«.

Næstformand Ruth Løjbert, Kvindeligt Arbejderforbund: »-Metal tager ikke hensyn til de små forbund. Hvis Metal skal ind i CO igen, må det blive på vore betingelser«.

Forretningsfører Simonsen Sørensen, SiD: »-Under forhandlingerne om en moderniseret grænseaftale mellem SiD og Metal, foreslog Metal, at de to forbund blev slået sammen«. (Jfr. isøvrigt om samme emne på side 27).

Willy Strube anmodede derefter om, at Verner Andersens betragtninger om samarbejde CO – Metalarbejderforbundet »udgik af formandens redegørelse«, hvortil Verner Andersen svarede:

»Vi har ikke ført hemmelige forhandlinger med Metal. Men det ligger nu engang sådan, at vi nødvendigvis må have samarbejde på en række områder. Det gælder først og fremmest forholdet overfor arbejdsgiverne ... Jeg trækker mit forslag om en formalisering af

samarbejdet tilbage, men det må ikke betyde, at vi lukker døren hårdere i, end at den kan lukkes op igen».

Men ligesom der næsten hele tiden foregik overvejelser i Centralorganisationen om den svækkelse, som det naturligvis havde været, at Metal m.fl. organisationer havde meldt sig ud, var den derved opståede problemstilling også hele tiden aktuell i Dansk Metalarbejderforbund. For bortset fra, at Skibstømrer-, Rigger- og Sejlmagerforbundet og Karetmagerforbundet, som havde udmeldt sig af CO sammen med Metal, i mellemtiden var blevet sammensluttet med Metal, var det uhyre lidt, Metalarbejderforbundet i praksis og konkret havde vundet for struktursagen ved sin udmeldelse. Man havde fået sat megen gang i strukturdebatten i hele fagbevægelsen, hvilket bl.a. medførte strukturforslag fra andre organisationer, mest omtalt var SiD's forslag om overgang til en ét-forbunds struktur med brancheopdeling. Og Metal gennemførte selv overfor sin egen medlemskreds megen aktivitet omkring strukturspørgsmålet, og den havde næppe vakt samme opmærksomhed og tilslutning i Metals medlemskreds, uden at bruddet med CO var taget.

Men situationen var låst fast, og det var reelt først efter, at Metalarbejderforbundets formand, Paulus Andersen, på grund af sygdom havde måttet træde tilbage fra sin formandspost i Metal i sommeren 1978, at der åbnedes for nye muligheder mellem Metal og CO-forbundene.

Georg Poulsen blev valgt til formand for Dansk Metalarbejderforbund på Metals ekstra kongres 8. juni 1978. Samme dag sagde han i et interview i fagbladet METAL (nr. 11/1978), at Metal forud for den ordinære kongres ville holde en strukturkonference for alle afdelingsformænd og hovedbestyrelse for at få skabt en løsning på strukturproblemet: »Det er alvorligt for os, og jeg tror egentlig, at man også føler alvoren mange andre steder i fagbevægelsen».

Godt nok sagde han samtidig til dagbladet Aktuelt, at »dette ikke er ment som en indmeldelse i CO«, men det lå klart, at man i Metalarbejderforbundet fandt den fastlåste situation til CO uholdbar. På den ordinære Metal-kongres september 1978 godkendtes et nyt udspil overfor Centralorganisationen, som Metals hovedbestyrelse havde fremsendt i august med forslag om, at der mellem de interesserede parter: CO, SiD, Blik og Rør samt Metal etableredes et kontaktudvalg med den opgave inden 1. april 1979 at vurdere, om det

ville være muligt at danne et branchesekretariat for de pågældende organisationers medlemmer indenfor jernindustrien. Til afklaring heraf skulle kontaktudvalget overveje formerne for overenskomstforhandlinger, grænseproblemer mellem forbundene, evt. revision af de fagretslige regler, samarbejde om uddannelses- og efteruddannelsesspørgsmål, oplysnings- og ungdomsarbejde samt samarbejde om tillidsmandsuddannelsen.

Hensigtserklæring, der banede vej

Centralorganisationens centralledelse stillede sig positivt overfor Metals henvendelse. Man afviste tanken om etablering af et branchesekretariat, som »bryder med principperne om karteldannelse i dansk fagbevægelse«. Men man ville gerne nedsætte et kontaktudvalg, hvis kommissorium ganske enkelt kunne være: »Organisationsstrukturen i metalindustrien«.

Kontaktudvalget kom til at bestå af CO-næstformand Charles Hansen, gruppeformand Hardy Hansen, SiD, næstformand Alex Hansen, Metal, afdelingsformand Palle Timm, Metal, forbundsformand Ingemann Petersen, Blik og Rør, samt afdelingsformand Vagn Damgaard Sørensen, Blik og Rør.

Udvalgets opgave var ikke at løse den langsigtede organisationsstruktur. Derom havde CO-formand Verner Andersen i et centralledelsesmøde juni 1979 sagt, at »vejen til ét stort forbund (SiD's forslag) er ikke farbar, og vejen til industriforbund (Metals ønske) er spærret. Karteldannelsen er som sådan eneste realistiske mulighed ... Dansk Metal må erkende realiteterne og indgå i seriøse forhandlinger på dette enkle grundlag: en organisatorisk samling af danske metalarbejdere«.

Udvalgets opgave var altså slet og ret at finde frem til noget, der kunne være så tilpas tilfredsstillende og acceptabelt for alle parter, at det kunne føre Metal og Blik og Rør tilbage til Centralorganisationen.

Mens udvalgsarbejdet stod på, foretog Metalarbejderforbundet et struktur-udspil overfor Landsorganisationens kongres i 1979. Metal ønskede her, at LO-kongressen skulle fastsætte en tidsfrist for gennemførelse af principbeslutningen fra 1971 om etapevis overgang til industriforbundsstrukturen med karteller som mellemled. Fristen herfor kunne, mente Metal, passende sættes til 1. januar 1985, som også var datoen for nye krav til arbejdsløshedskassernes medlemstal for at disse kunne opnå/bevare statsanerkendelse.

De fem, der sammen med Charles Hansen formulerede »hensigts-erklæringen«:
Fra venstre: Alex Hansen og Palle Timm, begge Metal, og (på side 35) Hardy Hansen, SiD, Ingemann Petersen og Vagn Damgård Sørensen, begge Blik og Rør.

Metals forslag afvistes af et flertal og blev trukket tilbage, da det under debatten blev bekræftet, at LO's politik på strukturområdet fortsat var baseret på principbeslutningen fra 1971.

Det viste sig snart, at de seks medlemmer af kontaktudvalget kom på talefod, og de løste deres opgave gennem formuleringen af en såkaldt »hensigtserklæring«, dateret 7. december 1979. Den blev godkendt af de forhandlende organisationers kompetente organer, henholdsvis centralledelsen og de respektive hovedbestyrelser i januar 1980.

For Centralorganisationens vedkommende skete det i et møde 16. januar, hvor man som punkt 4 på dagsordenen havde: »Optagelse af nye medlemmer«. Punktet motiveredes dels med, at »hensigtserklæringen« havde vundet tilslutning, dels med, at den netop afholdte LO-kongres, som Verner Andersen formulerede sig, »havde bekræftet sin vilje til at fortsætte de positive bestræbelser med forbundssammenlægninger til styrkelse af strukturen i overensstemmelse med den henstilling, som LO-kongressen vedtog i 1971«.

Den »hensigtserklæring«, som således nu blev et vigtigt dokument i Centralorganisationen og på en række områder selve grundlaget for dens virksomhed, havde følgende ordlyd:

»Med det formål at fremme fælles interesser for samtlige metalarbejdere beskæftiget indenfor jern- og metalindustrien vedrørende

løn- og arbejdsforhold, finder udvalget, at et samlet metalarbejderkartel snarest mulig bør etableres ud fra følgende:

1. Den aktuelle politiske og økonomiske situation stiller vore organisationer over for helt nye udfordringer såvel vedrørende de fremtidige former for overenskomstfornyelser, som når det drejer sig om varetagelsen af beskæftigelsesproblemerne, formulering af og gennemførelse af industripolitik, medbestemmelse samt arbejdsmiljø m.m. Konstruktive løsninger på ovennævnte emner forudsætter effektiv koordinering og fælles virke såvel lokalt som mellem vore organisationer centralt.
2. Den tekniske udvikling, der foregår inden for metalindustrien, medfører problemer for og mellem de arbejdergrupper, der er impliceret i de forskellige arbejdsopgaver løn- og arbejdsmæssigt.

De modsætninger, der som følge heraf kan opstå, nødvendiggør en omstrukturering og forenkling, der tilsikrer et effektivt internt samarbejde lokalt og centralt samt en stærkere forhandlingsform og -metode over for modparten via det fagretlige system.

3. Den udvikling der er sket og stadig foregår vedrørende de faglige uddannelser, indebærer fordele for erhvervslivet og den enkelte. Videreudvikling af de nu anvendte uddannelsesformer bør finde sted under stærk medindflydelse og medbestemmelse fra vore organisationer. Uddannelsespolitikken og den teknologiske udvikling nødvendiggør derfor også en fælles indsats for at mod-

virke faglige og personlige stridigheder vedrørende løsningen af de grænseproblemer, der vil kunne opstå.

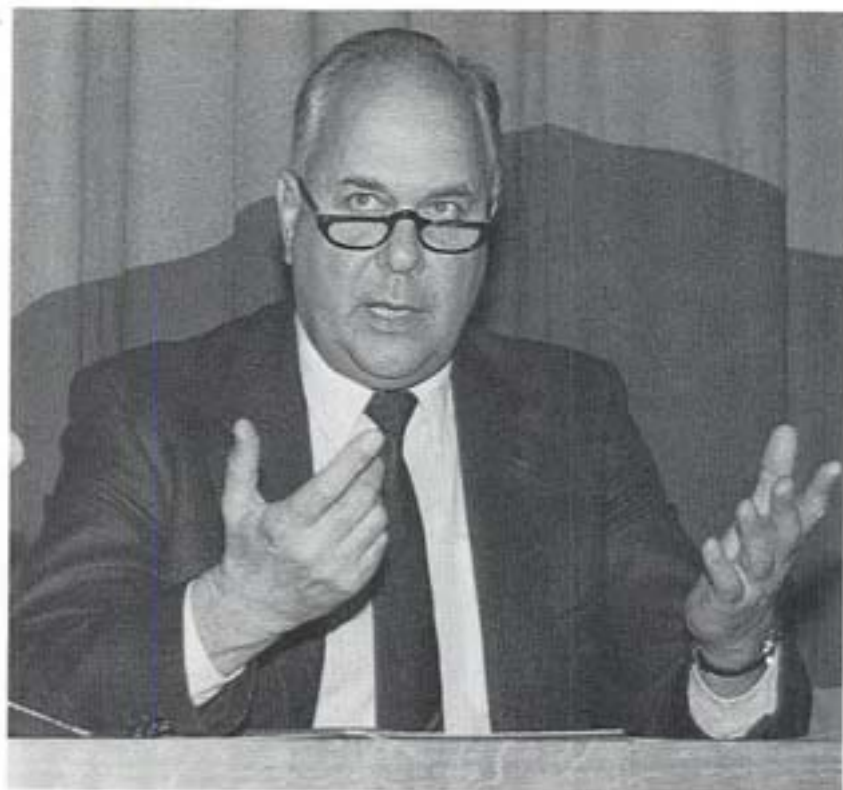
4. Med de stigende krav, som løsning af beskæftigelsessager stiller os overfor, vil en omstrukturering med sigte på at koordinere dette over for myndighederne være påkrævet. Udvalget finder, at der bør tilsikres fællesklubber en stærkere placering og eget kompetence.
5. For at fremme fælles interesser såvel for fællesklubbernes vedkommende som for lokalafdelingens og for forbundenes vedkommende bør disse foregå via fælles indsats.
6. Blikkenslager-, Sanitet- og Rørarbejderforbundets repræsentanter ønsker en forenkling i forhandlingssystemet, så man kun har én modstående arbejdsgiverorganisation og således, at man undgår dobbelt medlemskab for Blik og Rør's virksomheder.

Ud fra ønsket om at finde effektive løsninger på hele den oven for nævnte problemstilling er de tre forretningsudvalg enige om,

1. at det udbyggede Metal kartels forretningsudvalgs nuværende i lovene fastslåede kompetenceområde også omfatter kompetence til at afgøre mulige grænseproblemer mellem medlemsforbundene, som ikke har kunnet løses gennem forhandlinger mellem de pågældende forbund,
2. at kartellets forretningsudvalg finder en for organisationerne tilfredsstillende fællesadministration af overenskomsten i overenskomstperioden, og
3. de tre organisationers forretningsudvalg er enige om at sikre det udbyggede metalkartel den nødvendige økonomi for at kunne gennemføre den aftalte effektivisering af kartellets virksomhed.»

Herefter genindmeldte Dansk Metalarbejderforbund og Blik- og Rørarbejderforbundet i Danmark sig i Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark med virkning fra 1 februar 1980 – altså efter knapt fire års fravær.

I CO's beretning 1978-81 fik »hensigtserklæringen» følgende udlægning med på vejen: »Der er på forskellige områder sket en opstramning af Centralorganisationens virksomhed med det sigte, at CO henad vejen skal kunne påtage sig en del af de arbejdsopgaver, som ellers ville være et industriforbunds ... Hermed er Centralorganisationen indtrådt i en ny fase, hvor samtlige forbund, der har

Georg Poulsen, formand for Centralorganisationen fra 1980 og for Dansk Metalarbejderforbund fra 1978.

medlemmer beskæftiget indenfor jern- og metalindustrien, er tilsluttet. Dette indebærer nye muligheder, men også forpligtelser.»

•

Tilbage stod at drage de ledelsesmæssige konsekvenser af den nye situation. Det skete på et centralledelsesmøde 1. april 1980, hvor Metalarbejderforbundets formand, Georg Poulsen, valgtes til ny formand for Centralorganisationen, efter at han var foreslået til posten af CO-formanden siden 1976, forbundsformand Verner Andersen, Guld- og Sølvarbejderforbundet.

Også formanden for Dansk El-Forbund, Warni Michaelsen, var foreslået som formand. Han fik 15 stemmer overfor Georg Poulsens 37, og formanden for SiD's fabriksgruppe, Willy Strube, oplyste på mødet, at SiD havde støttet Warni Michaelsens kandidatur, fordi »man (Metal) efter at have sprængt samarbejdet ikke bare skulle

kunne vende tilbage og overtage lederskabet efter de næsten 5 år», som Willy Strube sagde. Men han tilføjede: »Vi accepterer naturligvis helt det stedfundne valg».

CO-næstformand Charles Hansen genvalgtes ved akklamation og der skete samtidig en udbygning af Centralorganisationens sekretariat. Hittidig lønsystemkonsulent i Metalarbejderforbundet, Jens Beck-Lauritzen og forretningsfører Simon Sørensen, SiD, ansattes som sekretærer i Centralorganisationen, med virkning fra henholdsvis 1. december 1980 og 1. oktober 1980.

Georg Poulsen sagde efter sit valg bl.a., her efter SiD-Fagbladets referat i nr. 8/1980: »Der er nok nogen, der vil kalde det lidt af en karruseltur. Vi hoppede på igen. Jeg mener dog, at det »har været pengene værd.« Vi har fået markeret vores grundholdning til den faglige struktur, ønsket om industriforbund, men vi også erkendt, at det ikke er et synspunkt, man kan påtvinge andre. Vi i Metalarbejderforbundet har altså erkendt realiteterne, og tingene kunne ikke køre videre, som de har gjort siden 1976. Der måtte igen ske en samling af kræfterne, for de eneste, som har glæde af splittelse, er arbejdsgiverne. Nu møder de atter en samlet front.»

Fagbladet METAL kommenterede genindmeldelsen i CO i en leder i nr. 7/1980, hvori det bl.a. hed:

»Det skal i denne »historiske stund« slås fast, at alle forbundene i Centralorganisationen skylder den afgåede CO-formand Verner Andersen og CO's daglige leder Charles Hansen megen tak for den vilje til venskab og fællesskab, som de har udvist i den forløbne fire års periode. Hverken de eller de to nu genindtrådte organisationer har ønsket strid for stridens skyld, og man har da også hele tiden kunnet samarbejde om de væsentligste arbejdsopgaver, f.eks. overenskomstforhandlingerne. ... det er ikke helt den samme centralorganisation, som Metal og blikkenslagerne venter tilbage ... Derfor – lige så rigtigt, det følte, da Metal i 1976 udtrådte af Centralorganisationen, lige så rigtigt føles det, når forbundet nu vender tilbage. Og lige så rigtigt føles det naturligvis, at ledelsen af Centralorganisationen af Metalarbejdere igen, som i alle årene fra 1912 undtagen 1976-80, er betroet formanden for jern- og metalindustriens største arbejderorganisation, Dansk Metalarbejderforbund».

Så havde man udvekslet »artigheder«, men lidt »drilleri« var endnu tilbage. Da CO's nye formand i sin beretning til centralledelsen marts 1982 meddelte, at CO's sekretariat flyttede tilbage til Metal-

Jens Beck-Lauritzen, organisationssekretær i CO fra 1985 og fra 75 års jubilæet tillige næstformand.

arbejderforbundets bygning på sin gamle adresse Vester Søgade 12, 2. sal, hvor der var blevet plads efter Metal Københavns flytning til SiD's gamle hovedkontor, Nyropsgade 25, nu kaldet »Lyngsiehus«, gik SiD imod. Man ville have selvstændig afstemning om denne flytning, idet man ellers ville stemme imod formandens beretning. Da flytningen forblev en del af beretningen, stemte SiD's 9 repræsentanter imod.

Forsøg på en udlægning

Man kan gøre sig mange tanker om, hvorfor »strukturkampen« i Centralorganisationen fik dette forløb. En hovedforklaring er naturligvis, hvad Georg Poulsen havde sagt allerede på Metalarbejderforbundets 1978-kongres og igen i sin tiltrædelsestale som CO-formand 1. april 1980: at man ikke kan påtvinge andre organisationer sine synspunkter. Man må forhandle om dem.

Men det er nok ikke hele sandheden. En anden del af den er jo, at det hurtigt henad vejen viste sig, at hverken Centralorganisationen som sådan, eller de udmeldte forbund ville have egentlig »krig på kniven«. Det fremgik af mange udtalelser fra CO-formand Verner Andersen i årene 1976-80, men det fremgik reelt også af den attitude, som Metalarbejderforbundet indtog.

For Metalarbejderforbundet veg jo tilbage fra at drage de konse-

kvenser af udmeldelsen, som måske kunne have givet forbundet det resultat, man ønskede, og som Paulus Andersen så åbent havde vedstået i centralledelsen 9. oktober 1975: at få Centralorganisationen til at gå i opløsning.

Men det var ikke så lige til at nå dette mål bare igennem stærke taler og argumentation og agitation – i hvert fald måtte man erkende, at disse midler ikke slog til.

Metalarbejderforbundet vidste imidlertid godt, hvad der – måske – kunne have ført frem målet. På kongressen i 1975 havde Paulus Andersen peget på nok den effektiveste af de muligheder, forbundet havde for at fremme sin målsætning, nemlig at åbne forbundet for alle, der er beskæftiget i jern- og metalindustrien og dermed reelt etablere sig som et industriforbund. Det ville have givet en konfrontation overfor de øvrige forbund indenfor Centralorganisationen. Men det indeholdt også den konsekvens, som man ikke ville drage: At Metal måtte melde sig ud af eller blive udelukket fra LO.

Derfor kan man nu sige, at heller ikke Metalarbejderforbundet selv i 1975 helt ud havde gennemskuet alle facetter af den strukturproblemstilling, man begav sig ud i.

Og til alt dette kommer, at Metalarbejderforbundet reelt kom til ikke bare at spille imod de tilbageblevne CO-forbund, men også imod Jernets Arbejdsgiverforening. For godt nok accepterede Jernets Arbejdsgiverforening naturligvis Dansk Metalarbejderforbund som en overenskomstspartner – Metal havde dog hidtil alene repræsenteret over 50 pct. af Centralorganisationens samlede medlemstal. Men Jernets Arbejdsgiverforening gennemtvang reelt en samordning af overenskomstforhandlingerne, som udelukkede Metal fra at tilkæmpe sig noget som helst overenskomstresultat, som ikke også Centralorganisationen af Metalarbejdere ville opnå. Derfor endte denne samordning mellem CO og Metal også med etableringen af et fælles forhandlingsudvalg, som først Paulus Andersen, siden hen Georg Poulsen var leder af.

Med »hensigtserklæringen« og dens følgevirkninger var strukturspørgsmålet løst for Centralorganisationen af Metalarbejdere – for en tid i hvert fald. Ingen af CO-forbundene har afskrevet deres principielle holdninger.

På LO-plan kan der imidlertid ventes nyt, efter at LO's organisationskomité, efter indstilling fra en særlig arbejdsgruppe har fremlagt forslag til, hvordan man på det samlede LO-område kan komme

videre ud fra henstillingen fra LO-kongressen 1971 og »løftet« fra kongressen 1979.

Komiteen foreslår karteller dannet indenfor alle brancher. De skal have selvstændige sekretariater og udstyres med f.eks. overenskomstkompetence. De skal derudover kunne varetage opgaver vedr. arbejdsmiljø, uddannelsespolitik, tillidsmandsuddannelse, informationsvirksomhed, oplysningsarbejde o.l. (Jfr. iøvrigt arbejdsopgaverne for førnævnte kontaktudvalg vedr. »hensigtserklæringen«).

Over en række faser med bl.a. afprøvning af kartelsystemet i forskellige dele af landet og en stadig udbygning af kartellernes kompetence (der regnes med karteller på de 12 hovedarbejdsområder på arbejdsmarkedet) skal systemet ende i en permanent struktur med én tværfaglig ledelse i hvert kartel/industriforbund – hvad navnet skal være er uafklaret – og med en branchevis repræsentation i ledelsen og fastlagt »brancheselvstyre«, som det siges i rapporten. Midt i forløbet, der forudses at strække sig over en 12 års periode, gennemføres sammenlægningen af arbejdsløshedskasserne til branche-/kartelarbejdsløshedskasser.

LO's organisationskomité sætter navn på kartellerne. Det er Land- og Skovbrug, Bygge- og anlæg, Nærings- og nydelsesmiddel, Textil- og beklædning, Papir og grafisk industri, Jern- og metalindustri, Kemisk industri, Handel, Transport og kommunikation, Privat service, Kommunal sektor, Statslig sektor.

Kartellet den Kommunale sektor bliver størst – 317.000 medlemmer, den Statslige sektor næststørst, hvis offentligt ansatte i bygge, anlæg og transport medregnes – 277.000, Jern- og metalindustrien er størst i den private sektor med 187.000 medlemmer. Mindst af de påtænkte karteller er Landbrug m.v. med 28.000 medlemmer.

Forslaget skal til behandling på LO's kongres efteråret 1987.

Det hele ser interessant ud, men mange vil nok alligevel synes, at projektet så meget ligner et kompromis, at det måske heller ikke er det sidste ord i struktursagen.

Samarbejde om uddannelser

For dels vil en fagbevægelse med en stærkt udbygget karteldannelse – i princippet med Centralorganisationen af Metalarbejdere som model – være i stor fare for at sprede de svagheder, som kartellet CO-Metal har vist sig at have, ud til alle de mange nye karteller. Først og fremmest den svaghed, at mange forbund vil have med-

Fra Centralorganisationens sekretariat med kontorassistentene Inge Foverskov Nielsen (siddende) og Birthe Pedersen.

lemmerne fordelt på flere karteller, enkelte måske endda på dem alle og derfor hele tiden vil skele til, på hvilke områder *de fleste* medlemmer befinder sig, jfr. Hans Rasmussens betragtninger herom side 19 og 22. Dels har der allerede på ganske vist begrænsede områder vist sig nye tiltag, som også har noget med strukturen at gøre, især vedrørende den stadigt mere betydningsfulde faglige uddannelsesproblematik.

Først etablerede en række forbund af faglærte »Det uddannelsespolitiske udvalg«, hvis opgave blev formuleret således: At varetage de faglige uddannelsers interesser i det samlede uddannelsessystem, og at sikre de deltagende forbund en rimelig placering i fagbevægelsens samlede arbejde med arbejdsmarkedets uddannelsesproblemer. Altsammen med det overordnede formål at »hindre en forfladigelse af de faglige uddannelser«, som det hed i argumentationen for udvalgets oprettelse.

»Det uddannelsespolitiske udvalg« bestod oprindeligt af forbund indenfor Centralorganisationen af Metalarbejdere: Dansk Metalarbejderforbund, Dansk El-Forbund, Blik- og Rørarbejderforbundet, Malerforbundet, Snedker- og Tømmerforbundet og Træindustriarbejderforbundet samt Dansk Frisørforbund, men udvidedes senere med Murerforbundet, Dansk Litografisk Forbund, Nærings- og Ny-

delsesmiddelarbejderforbundet, Fotografisk Landsforbund og Gastronomisk Landsforbund.

Udvalget etablerede sig med selvstændigt sekretariat med hidtidig sekretær i Metalarbejderforbundet Kurt Brauer som daglig leder i efteråret 1982 – og det gav anledning til lydelig utilfredshed grænsende til protester fra flere sider, især fra SiD, men også i en vis udstrækning fra LO. SiD kaldte dette uddannelsespolitiske samarbejde for »de faglærtes sammenrotning imod de ufaglærte«, og SiD's formand Hardy Hansen gik så vidt som til at udkaste tanken om et særligt LO for ikke-faglærte for at dæmme op herimod. En tankegang, som godt nok ikke forekommer særligt gennemtænkt, men som kan forstås på baggrund af, at det tidligere blandt i hvert fald nogle af de 12 forbund i det uddannelsespolitiske samarbejde havde været ventileret, at dette samarbejde måske kunne udvikle sig til en egentlig forbundsdannelse af faglærte uanset profession. Dette sidste ud fra den betragtning, at netop de faglige uddannelser – eller måske arbejdsmarkedsuddannelserne som helhed – kan vise sig at blive det højest prioriterede interesseområde for organisationerne i de kommende år.

Og iøvrigt en konstruktion, der i meget kan minde om en ny og ved første øjekast særegen forbundsdannelse, der er under vejs i Norge og formentlig realiseres i løbet af 1988: et storforbund bestående af de nuværende Jern- og Metalarbejderforbundet, Bygningsarbejderforbundet, Textil- og Beklædning, Papir samt Land og Skovbrug – fem forbund, som umiddelbart set ikke har meget med hinanden at gøre, men dog fælles om eet: de er i udpræget grad produktionsarbejderforbund.

I Norge er baggrunden for den ny forbundsdannelse den stærke vækst af forbund for offentligt ansatte og for ansatte i servicefag iøvrigt og den deraf følgende stadig skævere balance indenfor den faglige landsorganisation mellem servicefag og håndgribelige produktionsfag. Realiteten er naturligvis, at en helt tilsvarende udvikling foregår i Danmark – og også i Danmark med en relativ svækkelse af produktionsarbejdernes indflydelse som følgevirkning.

*

Til dette kommer, at tre af Centralorganisationens medlemsforbund, Metalarbejderforbundet, Dansk El-Forbund og Rør- og Blikarbejderforbundet, med tilsammen 175.000 medlemmer med virkning fra 1. januar 1987 dannede Teknikerkartellet.

De tre forbundsformænd er på skift formand for kartellet, der har

forbundssekretær John Højlund Olsen fra Metal som sekretariatschef og iværigt er bemandet med sekretærerne Niels Eske Nielsen, Dansk El-Forbund, Bruno Cavagnero, Blik og Rør samt Kaj Thybo Mortensen, Dansk Metalarbejderforbund. Kartellet skal dels tage sig af de tre forbunds særlige uddannelsesmæssige interesser, der på det rent professionelle plan i mange henseender er meget sammenfaldende, dels også repræsentere forbundene i deres stadig større interesser på funktionærområdet.

Især dette sidstævnte har bragt Teknikerkartellet i et modsætningsforhold til Teknisk Landsforbund, som står udenfor LO. Et formål med Teknikerkartellet er da bl.a. også, at de tre forbund ønsker at fastholde deres medlemmer, også selvom arbejdsopgaverne henad vejen vil vise sig at blive af mere *teknisk* karakter, men stadig har den ajourførte håndværkeruddannelse som forudsætning. Man afviser med andre ord fra Teknikerkartellets side, at Teknisk Landsforbund skulle have patent på begrebet tekniker.

Strukturforsøg på arbejdspladser

Men til alt dette kommer, at der i Centralorganisationen som sådan også toges skridt, hvis formål var at bringe struktursagen videre og at realisere nogle af de mål, man havde sat sig i den tidligere nævnte hensigtserklæring fra 1979 – den som førte Metal og Blik og Rør tilbage i Centralorganisationen.

På et centralledelsesmøde 26. marts 1984 besluttedes det at gennemføre et strukturforsøg på en række større arbejdspladser indenfor Centralorganisationens område, efter at der forinden var gennemført en konference med repræsentanter for syv sådanne arbejdspladser. Her havde det vist sig, at to af de syv arbejdspladser – nemlig Danfoss og Lindøværftet – alligevel ikke ønskede at medvirke i forsøget, som herfter alene kom til at foregå hos følgende virksomheder: Georg Jensen Sølvsmiede, København, Grundfos, Bjerringbro, F.L. Smidth & Co., København, Hastrup Fabrikker, Odense, og Bang & Olufsen, Struer. Forsøget iværksattes for en to årig periode med virkning fra 15. august 1984, og grundlaget var retningslinier, som var konfirmeret af CO's forretningsudvalg og centralledelse med tilslutning af fællesklubberne på de fem virksomheder.

Retningslinjerne skulle stramme samarbejdet i virksomhederne mellem de forskellige faggrupper ved at give fællesklubberne større kompetence. Det drejede sig især om, at al fagretlig behandling af

De fem virksomheder, hvor forsøget »CO – én arbejdsplads« blev gennemført: Georg Jensen Selv, Grundfos, Hastrup, F. L. Smidth og Bang & Olufsen.

sager med tilknytning til CO-overenskomsten med Jernets Arbejdsgiverforening skulle foregå direkte mellem den enkelte fællesklub og CO's sekretariat, dog med orientering til de berørte forbund og afdelinger. Herudover skulle der etableres oplysnings- og miljøudvalg i fællesklubben, ligesom fællesklubben som sådan skulle fungere som brancheudvalg vedr. f.eks. beskæftigelsesproblemer og ny teknologi o.lign.

Tidligere havde man været inde på, at også opståede grænse- og overflytningssproblemer mellem de forskellige forbund i virksomheden skulle ordnes direkte af fællesklubben, men dette spørgsmål kom ikke til at indgå i de endelige retningslinjer.

Bortset fra, at der tidligere i Centralorganisationens regie i 1970/71 var gennemført samarbejdsforsøg på en række virksomheder, var dette projekt, der sættes under betegnelsen »CO – én arbejdsplads«, den første virkelige struktur-anstrengelse på det niveau, hvor forbundenes medlemmer befinder sig – på arbejdspladserne.

Det viste sig hurtigt, at forsøget styrkede samarbejdet og samhørigheden mellem de forskellige arbejdergrupper, og i alt væsentligt fungerede også samarbejdet mellem fællesklubberne og CO-sekretariatet til alles tilfredshed.

Da forsøgsperioden nærmede sig afslutningen, opstod der derfor både i nogle af forbundene og i de fem fællesklubber ønsker om en forlængelse af forsøget og en udvidelse af de opgaver, man lokalt skulle arbejde med. Mulighederne herfor toges op i CO's forretningsudvalg i marts 1986, et halvt års tid før forsøgsperiodens udløb, og CO's formand, Georg Poulsen, foreslog her, at forsøget blev forlænget og udvidet til også at omfatte uddannelsesspørgsmål og interne grænsesager.

Forslaget vandt tilslutning, men faldt da SiD gik imod. Gruppeformand Willy Strube ønskede forsøget stoppet til det aftalte tidspunkt, idet han fandt, at hans forbunds uddannelsesmæssige interesser kunne komme »i klemme«, især efter dannelsen af Teknikerkartellet. Kvindeligt Arbejder Forbunds formand, Lillian Knudsen, gav derimod tilslutning til en forlængelse af forsøget, herunder også til den foreslåede udvidelse af grundlaget, hvis bare KAD direkte kunne få indflydelse på tilrettelæggelsen af f.eks. uddannelsesarbejdet i virksomhederne.

Men med SiD's modstand var sagen afgjort, og man forberedte sig på, at projektet »CO – én arbejdsplads« standsedes – i hvert fald

i Centralorganisationens regie – pr. 15. august 1986. Det viste sig imidlertid, at der i de fem fællesklubber var betydelig interesse for en fortsættelse. Det fremgik af konklusionen på en konference 15.-16. maj 1986 mellem tillidsmændene på de fem forsøgsvirksomheder, hvor man skulle gøre erfaringerne fra forsøget op. Tillidsmændene vedtog her en udtalelse til CO's forretningsudvalg, som blev underskrevet af fællestillidsmændene Kr. Graugaard, Grundfos, Hans Jensen, Haustrups Fabrikker, Kaj Hovmøller, Bang & Olufsen, John Petersen, Georg Jensen Sølvsmiede, og Karl Nielsen, F.L. Smidth & CO. Heri hed det:

»Tillidsmændene fra de fem forsøgsvirksomheder i forsøget »CO – én arbejdsplads« udtaler fra deres afsluttende konference i Gilleleje, at de uanset forretningsudvalgets beslutning om at stoppe forsøget d. 15.08.86 vil videreføre samarbejdet på virksomhederne med Fællesklubben som det samlende midtpunkt. Med den styrke det giver, vil vi i den udstrækning, det lader sig gøre, arbejde for en strukturændring i fagbevægelsen.

Vi er skuffede over, at kompetencestridigheder inden for afdelingerne, og forbundenes manglende vilje til at overvinde uoverensstemmelserne med hensyn til en uddannelsesmodel, der tilgodeser medlemmernes behov, bevirker, at forsøget med »CO – én arbejdsplads« afsluttes.

På arbejdspladserne har forsøget bevist, at man dér er i stand til at samarbejde på tværs af faggrænserne trods det alvorlige handicap, at overførsler og uddannelse på grund af organisationernes særinteresser blev taget ud af forsøget.

Vi er overbevist om, at skal fagbevægelsen fortsat være arbejderklassens ryggrad, så må vi realisere tanken om »én arbejdsplads – ét forbund«

Udtalelsen kan med rette tages som et udtryk for, at der blandt arbejdspladsernes praktiske folk, som har de daglige problemer for medlemmerne inde på livet, er betydelig interesse for en effektivisering af fagbevægelsens struktur – og det uanset hvilket forbund medlemmerne står tilsluttet. CO's opgivelse af at videreføre forsøget skabte en vis bitterhed i de forbund, som gerne havde set det forlænget. Måske er nogle ord, som formanden for Metal Viborg, Verner Elgaard – medlem af Metals hovedbestyrelse – kommenterede situationen med karakteristiske for vurderingen: »SiD er ikke

interesseret i forsøget, da dette er indgangen til et industriforbund», sagde han. »De er nervøse for, at magten vil gå fra de enkelte afdelinger«.

Som man forhandler

Det oprindelige var jo, at overenskomstparterne selv forhandlede og indgik overenskomster. Først senere blev andre – hovedorganisationerne og forligsinstitutionen – blandet ind i det, og man kan naturligvis diskutere, hvad der kom de bedste resultater ud af. Men i jern- og metalindustrien peger mest på, at de bedste løsninger, og de hurtigste og mest fredelige, er opnået ved direkte forhandlinger mellem Centralorganisationen af Metalarbejdere og Jernets Arbejdsgiverforening.

Allerede i 1918 forsøgte Centralorganisationens daværende formand, I.A. Hansen, at gennemføre en fælles overenskomst for de forbund, som dengang var tilsluttet Centralorganisationen – det var Smedeforbundet, Formerforbundet, Sliberforbundet, Gørtlerforbundet og Metaltrykkerforbundet.

Forsøget lykkedes i første omgang, selve forhandlingsfasen, men faldt i anden, da forslaget skulle vedtages. Smedeforbundet havde netop på en kongres i 1917 vedtaget at gennemføre urafstemning om overenskomstforslag, som hidtil var blevet afgjort i et særligt repræsentantskab i forbundet, og ved urafstemningen om overenskomstforslaget fra 1918-forhandlingerne (dateret 8. februar 1919), stemte et flertal af Smedeforbundets medlemmer nej.

Dermed var tanken om en fælles overenskomst for Centralorganisationens medlemsforbund faldet til jorden, omend 1918-19 overenskomsten, efter at nye forhandlinger havde medført beskedne ændringer, kort tid senere vedtoges med et »omvendt« afstemningsresultat af Smedeforbundets medlemmer.

Der skulle derefter gå mange år, før tanken om en fælles CO-overenskomst lod sig realisere. Det blev Hans Rasmussen, der efter at være tiltrådt som CO-formand i 1944 i marts 1946 kunne underskrive den første fælles overenskomst med Sammenslutningen af Arbejdsgivere indenfor Jern- og Metalindustrien i Danmark, som Jernets Arbejdsgiverforening dengang hed.

Strukturen og forhandlingsformen

Det forekommer umiddelbart rimeligt nok, at de direkte overenskomstparter er bedst til at forhandle om deres medlemmers ar-

beds- og lønvilkår. For det er medlemmerne, som bagefter skal »leve med« de aftalte bestemmelser, og det er organisationerne, som har ansvar for bestemmelse-ernes administration i det daglige og for, at de bliver overholdt.

Det er derfor naturligt, at der op igennem årene har været overvejende stemning i Centralorganisationen af Metalarbejdere for det, man nu om dage (altså ved CO's 75 års jubilæum) kalder decentrale forhandlinger – i modsætning til de centrale forhandlinger, hvor arbejdsmarkedets hovedorganisationer tager sig af hovedproblemerne i en overenskomstforhandling og kun overlader de særlige, specielle spørgsmål til de såkaldte »underorganisationer«, der i denne sammenhæng i virkeligheden er dem, det hele drejer sig om. For de skal i sidste ende, hver på sit overenskomstområde, skrive under på de nye overenskomster – uanset på hvilken måde disse er blevet tilvejebragt. Det har hovedorganisationerne, Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening, ingen kompetence til. I hvert fald kun på de begrænsede områder, for jern- og metalindustriens vedkommende f.eks. vedr. holddriftaftalen, hvor medlemsorganisationerne har givet dem kompetence dertil.

Spørgsmålet om forhandlingsformen vedr. overenskomstfornyelser har meget med problemerne omkring den faglige struktur at gøre. Det er da også stort set sådan, at de organisationer, som principielt går ind for industriforbundsstrukturen, også er dem, der ønsker decentrale overenskomstforhandlinger, mens organisationer, som er usikre overfor eller direkte imod industriforbund har tilbøjelighed for at lade hovedorganisationerne føre det store ord i overenskomstforhandlingerne. Disse kommer så til at tage sig ud som opgør mellem LO og Dansk Arbejdsgiverforening.

I Centralorganisationen af Metalarbejdere har der som nævnt hidtil været overvejende stemning for selv at kunne forhandle med den modstående arbejdsgiverorganisation – og vel at mærke om alt overenskomststof. Ind imellem dog med den reservation hos nogle af Centralorganisationens medlemsforbund, at de store spørgsmål, som er generelle for hele arbejdsmarkedet, f.eks. arbejdstid, ferie etc., skal forhandles mellem hovedorganisationerne.

Da tilsvarende tanker gør sig gældende også på andre overenskomstområder, er resultatet ofte blevet, at de forhandlingsregler (eller »køreplaner«, som man har kaldt dem, når hovedorganisationerne ikke rigtig har kunnet enes), som overenskomstsituationerne er ført efter, har været en blanding af centrale og decentrale ele-

menter – ofte iøvrigt med den virkning, at den endelige ansvarsfordeling for de opnåede overenskomstresultater og værdien af dem kan være vanskelig at foretage.

I et tidligere afsnit om struktursagens forløb i Centralorganisationen er citeret nogle betragtninger af Hans Rasmussen, gående på de interesseforskelle, som markerer sig mellem forbund, der har alle medlemmerne beskæftiget indenfor jern- og metalindustrien, og forbund, som kun har en del – måske endda en lille del – af medlemmerne beskæftiget dér, mens det store medlemsflertal har arbejde i ganske andre overenskomstområder. Dette forhold kommer i Centralorganisationen især tydeligt frem for så vidt angår Specialarbejderforbundet i Danmark og Kvindeligt Arbejder Forbund, der begge har medlemmer indenfor næsten alle overenskomstområder og kun er tilsluttet Centralorganisationen med for nærværende omkring en femte-sjattedel af deres respektive medlemstal.

Set isoleret fra de pågældende forbunds synsvinkel kan man meget vel forstå deres særlige interesse i at bruge Centralorganisationen som rambuk også for overenskomstinteresser på andre områder. Men for Centralorganisationen som sådan og dens egne muligheder overfor Jernets Arbejdsgiverforening kan den slags særinteresser nemt virke distraherende.

Synet på forhandlingsformen kan være forskellig fra overenskomstsituation til overenskomstsituation, afhængigt af hvordan den senest overståede overenskomstsituation var forløbet. Hvis resultatet var godt, kunne der være en vis tilbøjelighed til at give forhandlingsreglerne i hvert fald en del af æren derfor, var det skidt, måske endda med direkte konflikt eller lovgivningsindgreb til følge, fik forhandlingsreglerne hele skylden og skulle laves om til næste gang ...

CO som hovedorganisation

Hans Rasmussen var engang – efter afslutningen af overenskomstforhandlingerne i 1971, iøvrigt hans sidste overenskomstsituation som faglig leder – inde på den tanke, at Centralorganisationen som sådan simpelthen selv burde betragtes som hovedorganisation i forholdet til Jernets Arbejdsgiverforening, således at LO ikke på noget tidspunkt havde »overhøjhed« i en overenskomstsituation i »jernet«.

Da forbundsformand Verner Andersen, Guld og Sølv, blev formand for Centralorganisationen i 1976, efter at Paulus Andersen

måtte gå af, gav han udtryk for den tanke, at Centralorganisationen direkte burde være repræsenteret i LO's forhandlingsudvalg – en tankegang, som må siges at være rimelig nok, eftersom jern- og metalindustrien er det private arbejdsmarkeds største samlede overenskomstområde. Og iøvrigt i situationen særlig forståelig, fordi CO's formand på det tidspunkt, hvilket jo ellers altid var det normale, ikke selv var medlem af LO's forretningsudvalg. Almindeligvis har formanden for CO som før nævnt været identisk med formanden for Smedeforbundet/Metalarbejderforbundet, og denne har altid haft sæde i LO's forretningsudvalg og således kunnet gøre også CO's synspunkter gældende dér.

Når arbejdsgiverne spiller med

På arbejdsgiversiden i jern- og metalindustrien har der også altid været mest tilbøjelighed til den decentrale forhandlingsform. Verner Andersen refererede på et centralledelsesmøde i juni 1978 til en samtale, han havde haft med den daværende formand for Jernets Arbejdsgiverforening, direktør Poul Madsen, som havde givet udtryk for et bestemt ønske om en »køreplan« med decentrale forhandlinger. Verner Andersen havde tilføjet overfor Centralledelsen, at han havde bedyret overfor Poul Madsen, at »det er vi også«, og dette fremkaldte følgende bemærkning fra den daværende formand for Specialarbejderforbundet i Danmark, Erik Bording:

»Synspunkterne om decentraliserede forhandlinger er vigtige, for kunne vi selv slutte overenskomstforhandlingerne i »Jernet«, ville det givetvis blive til gavn for beskæftigelsen. Derfor skal vi nagle dem fast på deres udtalelser vedr. ønsket om decentraliserede forhandlinger«.

Denne udtalelse harmoniserer smukt med, hvad Georg Poulsen, CO's formand fra 1980, rapporterede fra et forretningsudvalgsmøde i LO på et centralledelsesmøde i juni 1984, da det lå fast, at et flertal i LO's forretningsudvalg var gået ind for en køreplan med centrale forhandlinger. Georg Poulsen sagde til centralledelsen:

»I solidaritetens hellige navn har jeg i LO's forretningsudvalg erkendt, at flertallet har besluttet sig for centrale forhandlinger, som i yderste konsekvens kan betyde, at vil ryger lige lukt ud i en stor-konflikt, uden at vi overhovedet har været i en forhandlingssituation med vor direkte overenskomstpartner, Jernets Arbejdsgiverforening. Det er naturligvis en tosset situation for os allesammen indenfor Centralorganisationen af Metalarbejdere. Jeg siger dette vel

vidende, at man indenfor visse forbund er tilhængere af den centrale overenskomstforhandling, men en sådan passer slet ikke til vort industriområde».

Med »visse forbund« hentydede Georg Poulsen især til da afdøde Erik Bordings SiD og Kvindeligt Arbejder Forbund.

Foran overenskomstfornyelsen i 1986/87 havde Centralorganisationen af Metalarbejdere fundet en kraftfuld medspiller i sagen om forhandlingsformen. Den nye formand for Jernets Arbejdsgiverforening, direktør for Novenco i Næstved Vagn-Åge Jensen, valgt i 1984, erklærede sig tidligt som tilhænger af decentrale forhandlinger. Han slog meget tidligt fast, at Jernets Arbejdsgiverforening indenfor Dansk Arbejdsgiverforening kategorisk ville modsætte sig den centrale forhandlingsform.

Alle forhandlinger om forhandlingsregler eller køreplan mellem hovedorganisationerne endte derefter resultatløse, og arbejdsmarkedets organisationer var henvist til at føre overenskomstforhandlingerne 1986/87 alene efter de anvisninger, der gives i hovedaftalen og forligsmandsloven. Og sidstnævnte kender kun til decentrale forhandlinger, når parterne ikke selv har aftalt noget andet.

Således var sagen klar. Senere fortælles om, hvorledes denne decentrale forhandling forløb, men allerede her skal det tilføjes, at forhandling mellem de direkte overenskomtparter i 1986/87 føltes ikke bare naturlig, men nødvendig, efter at den centrale forhandlingsform i overenskomstsituationen 1984/85 var endt i total fiasko og udmundede i et meget omstridt lovgivningsindgreb, jfr. Georg Poulsens foran citerede udtalelse.

Afstemningsregler og sammenkædning

Også to andre problemer har op igennem årene været af central betydning i forbindelse med overenskomstfornyelser – spørgsmålet om afstemningsregler og -form og om muligheden for sammenkædning, således som dette har været fastsat i Lov om mægling i arbejdsstridigheder (forligsmandsloven).

Ved Centralorganisationens 50 års jubilæum gjaldt (som nu) den regel, at et selvstændigt overenskomstforslag indgået udenom forligsinstitutionen, afgøres ved urafstemning med simpelt flertal, mens et overenskomstforslag, der var fremsat som mæglingsforslag fra forligsmanden, for at kunne forkastes krævede dels at et flertal af de afgivne stemmer var imod og dels, at mindst 75 pct. af de stemmeberettigede havde deltaget i afstemningen.

Denne 75 pct. regel var der efterhånden oparbejdet en betydelig modstand imod – man sagde, som det er sædvane i slige sager, at den var »udemokratisk« – selvom den indebar den regel, at en kompetent forsamling i en organisation, hvor 75 pct. grænsen ikke var nået, skulle supplere op til denne procentsats. En kompetent forsamling, som var valgt ved demokratiske valg efter de forskellige organisationers vedtægter.

Men det afgørende for utilfredsheden var naturligvis heller ikke det, man kaldte »udemokratisk«, afgørende var det enkle, at de kompetente forsamlinger som regel stemte »forkert« efter de utilfredses opfattelse – de stemte nemlig almindeligvis ja. Meget forståeligt, for det var/er i vid udstrækning de valgte organisationsledere, der selv har forhandlet overenskomstresultaterne frem og derefter anbefalet medlemmerne at godkende dem.

Man kunne svært tænke sig, at de derefter skulle stemme nej, når de optrådte som »kompetent forsamling«.

Men det kan siges, at 75 pct. reglen i slutningen af 1960'erne havde udlevet. Smedeforbundets kongres i 1969 foreslog i en resolution en ny sikkerhedsordning for et mæglingforslag – den, som gennemførtes ved en lovændring 23. december 1970, og som indebærer den nu ved CO's 75 års jubilæum gældende 35 pct. regel. Denne regel betyder, at der til forkastelse af et mæglingforslag dels skal et flertal af afgivne stemmer, dels skal dette flertal udgøre mindst 35 pct. af alle stemmeberettigede. Den nye regel anvendtes første gang ved urafstemningen i foråret 1971.

Hans Rasmussen, der kan siges at være far til 35 pct. reglen, kommenterede i marts 1971 overfor centralledelsen denne nyordning således: »Nu er det lagt op til medlemmerne selv, om man ønsker tilslutning (til et mæglingforslag) eller man ikke ønsker tilslutning. Det er vel også et simpelt forlangende, at den enkelte møder frem og tager del i afgørelsen«.

Det andet store stridspunkt op igenem årene har været den ret til sammenkædning af mæglingforslag, som forligsmanden har efter forligsmandslovens §12. Det hedder heri: »Forligsmanden kan i de af ham stillede mæglingforslag til en samlet løsning af en konflikt-situation bestemme, at disse mæglingforslag delvis eller fuldt ud skal betragtes som en helhed, uanset hvorledes de fag, der er inddraget i konflikten, er organiseret ...« Dette tydeliggøres senere i paragraffen med bestemmelser om en fælles afstemning med sammenlægning af stemmetallene om sådanne mæglingforslag.

I forbindelse med urafstemningen om overenskomstforslaget i foråret 1987, indbragte en række afdelinger af Metalarbejderforbundet og Specialarbejderforbundet (samt Sømændenes Forbund) spørgsmålet om lovligheden af den sammenkædning, forligsmanden her havde foretaget, for Folketingets ombudsmand og domstolene. Såvel ombudsmanden som domstolene bekræftede, at den skete sammenkædning var lovlig.

Efter afslutningen af overenskomstsituationen 1986/87 har der efter især Specialarbejderforbundets formand, Hardy Hansen, sat spørgsmålstegn ved berettigelsen af den skete sammenkædning og af sammenkædningsreglerne som princip. Det var derfor måske overraskende, da Centralorganisationens formand, Georg Poulsen, som indkaldt vidne ved førnævnte domstolsbehandling af spørgsmålet oplyste, at sammenkædningen af »Jernets« overenskomstforslag med forligsmandens øvrige mæglingforslag skete på initiativ af formanden for Specialarbejderforbundets fabriksgruppe, Willy Strube, der var medlem af Centralorganisationens snævre tremands forhandlingsudvalg med Jernets Arbejdsgiverforening. Willy Strube havde selv tidligere bekræftet Georg Poulsens vidneudsagn, og forklaret, at hans formål hermed var at sikre, at »Jernet« så kunne støtte »svage« overenskomstområder ved i givet fald til sin tid at gå imod det samlede mæglingforslag, hvis der ikke var nået tilfredsstillende resultater på disse »svage« områder.

Men helt afgørende i sammenhængen og for vurderingen af den opståede diskussion er en udtalelse, som blev vedtaget på LO's kongres i 1979, hvori det bl.a. om alt dette hedder:

»... Evt. ændringer (i forhandlingsformerne) må imidlertid *ikke* medføre bortfald af de gældende sammenkædnings- og afstemningsregler i forbindelse med fremsættelse af mæglingforslag, idet disse regler har stor betydning for solidariteten indenfor den samlede fagbevægelse«

Samfundets interesse i arbejdsfred

Ved vurderingen af denne problemstilling om afstemningsregler og sammenkædning må det ikke overses, at overenskomstfornyelser i et højt udviklet samfund som det danske ikke bare er et anliggende for arbejdsmarkedets parter, men for samfundet som helhed. Den lange stribe af lovgivningsindgreb, som er foretaget op igennem årene – iøvrigt ikke mindst indenfor de seneste 25 år af Centralorganisationens historie – er vidnesbyrd om, at samfundet ikke vil affin-

de sig med større arbejdskampe og heller ikke med små, hvis disses område er tilstrækkeligt følsomt.

Det er nok også et spørgsmål, hvor stærkt interesseret fagbevægelsens medlemmer er i arbejdskampe. For nogle er der stadig noget revolutionært-romantisk barrikade slagsmål med »arbejdsgiver-kapitalisterne« over overenskomstfornyelses-teknikken. Men de fleste er nok mest interesseret i en fredelig tilværelse både i privatlivet og på arbejdspladserne.

Hvis man derfor stort set kan betragte de store arbejdskampes tid som forhistorie, var det måske rimeligt at udtænke nye metoder, hvorpå de interesse modsætninger mellem lønmodtagere og arbejdsgivere, som stadig eksisterer, kan løses *uden* lammende krigstilstand mellem parterne, som samfundet vil gribe ind imod, men alligevel *med fastholdelse af en pressionsmulighed*, som kan få begge parter til at forhandle.

I den arbejdsretlige teori og praksis er det fastslået, at der kun er to måder at frigøre sig for en overenskomst på: Gennem overenskomstfornyelse – eller konflikt.

Det er for primitivt i 1987. Centralorganisationen forsøgte i overenskomstsituationen 1970/71 en helt utraditionel udvej af en fastlåst situation. Da man skulle formulere det endelige strejkevarsel overfor arbejdsgiverne, foreslog Hans Rasmussen, at Centralorganisationen formulerede strejkevarslet til kun at gælde for en enkelt uge – nemlig fra 8. til 15. marts. Derved havde Centralorganisationen ved arbejdskamp frigjort sig fra den hidtidige overenskomst, og CO's medlemmer kunne vende tilbage til deres arbejdspladser – nu ganske vist uden en kollektiv overenskomst at støtte sig til, men med muligheden for lokalt med den enkelte arbejdsgiver at aftale løn- og arbejdsvilkår, indtil organisationerne havde kunne snakke sig til rette.

Hans Rasmussens tanke var, at man med en strejke, der på forhånd var begrænset til kun at strække sig over 8 dage, dels havde markeret sin utilfredshed med forhandlingsforløbet, dels ville undgå et regeringsindgreb – og så var beskæftigelsen på nævnte tidspunkt iøvrigt så tilpas god, at CO's medlemmer nok ville være i stand til lokalt af forhandle et tilfredsstillende midlertidigt resultat frem med deres arbejdsgivere.

Men Dansk Arbejdsgiverforening protesterede imod varslets lovlighed, en protest som Centralorganisationen afviste, og som iøvrigt ikke blev afprøvet ved Arbejdsretten. Arbejdsgivernes davæ-

rende formand Leif Hartwell og direktør Poul Schade-Poulsen havde senere overfor Hans Rasmussen sagt, at protesten mere var af »akademisk karakter«, men de gjorde opmærksom på, at arbejdsgiverforeningen, når strejken var udløbet, kunne varsle og iværksætte en altomfattende lockout. Og så var man lige vidt.

Som før sagt: Det er for primitivt anno 1987, og mon ikke mange vil synes som så: at det er urimeligt, at arbejdere hvert andet år skal risikere at blive tvunget ud i en arbejdskamp, hvis længde og omkostninger de ikke på forhånd kender, bare for at få fornyet deres overenskomst.

I Jern- og metalindustrien har man allerede visse »fredelige« kampmidler indbygget i lønsystemet – f.eks. at overgå til timeløn fra akkordløn med deraf følgende produktionsnedgang for at presse akkorden i vejret. Jernets Arbejdsgiverforening foreslog i 1970, at aktionsret i forbindelse med lønsystemet kun skulle findes som *forsvarsvåben* – altså for den part, som et krav blev fremsat overfor. Men det afviste Centralorganisationen at tage alvorligt.

Det vil forudsætte ændringer i hovedaftalen, forligsmandslov og arbejdsretlov at få lavet om på de traditioner og den praksis, der har udviklet sig siden Septemberforliget af 1899.

Man kan imidlertid drøfte formerne for overenskomstforhandlinger og teknikken i dem så meget man vil, og lave om på dem – én ting er dog altafgerende: om parterne *vil* forhandle og *kan*. Man kan trække organisationerne til forhandlingsbordet, men ikke tvinge dem til at nå resultater med mindre de indser, at det er klogest sådan.

Faglige forhandlere bliver hurtigt hårdhuede og udadtil ufølsomme overfor den kritik, de altid udsættes for, eller uimodtagelige for de »gode råd«, de modtager, især fra »deres egne«, både før og efter overenskomstsituationens afslutning. Men det er naturligvis kun *udadtil*, at denne attitude holder. Ind imellem kommer det ud, at kritik også kan føles smertelig.

Hans Rasmussen sagde det således, da han i februar 1971 forelagde forligsmandens skitse for centralledelsen, som før nævnt hans sidste overenskomstforhandling:

»Det er en urimelig tone, der fra visse yderliggående kredse anvendes overfor fagbevægelsens ledere, som nærmest hænger os ud som en slags forrædere, fordi vi sidder nat og dag og forhandler. Men når alt kommer til alt behøver vi vel ikke at tage så tungt på

det, for ligegyldigt hvad vi måtte nå frem til, vil man fra den kant forkaste alt».

Verner Andersen, CO-formand 1976-80, sagde efter at have mødt megen kritik for løsningen af »specielle spørgsmål«, til centralledelsen i foråret 1979:

»Situationen er altså den samme som efter tidligere overenskomstsituationer, altid den samme, nemlig konklusionen, at det er ikke tilfredsstillende. Men det må vi vel leve med!«

Og i 1972 – kort tid efter folkeafstemningen om Danmarks tilslutning til De europæiske Fællesskaber – havde oppositionelle kredse inden for Centralorganisationen vejret morgenluft og samlet sig i et nyt forsøg på at »styre« en overenskomstsituation, men mødte denne afvisning fra Hans Rasmussen:

»Vi, der sagde nej til EF ved folkeafstemningen, skal ikke lade os bruge i denne forbindelse. Her må vi sige fra. Tilrettelæggelse af overenskomstforhandlinger må finde sted indenfor vore organisationer gennem afdelinger og forbund, og centralledelsen må tage afstand fra udenomsparlamentariske metoder«.

Og et sidste citat af Hans Rasmussen – i tilknytning til det foranstående om *viljen* til at forhandle:

»Selvom man under sådanne forhandlinger med god grund kan blive godt gal i hovedet, giver det jo imidlertid ikke bred i skabet, og forhandlingerne skulle jo igang igen«. (Centralledelsen februar 1969).

Politik og 13 x ny overenskomst

Ved godt halvdelen af de overenskomstsfornyelser, som er gennemført siden Centralorganisationen i 1962 markerede sit 50 års jubilæum, har arbejdsmarkedets parter ikke selv kunne klare den opgave, som må siges at være deres fornemste: at skaffe deres medlemmer en overenskomst, der kan give tryghed og sikkerhed i løn- og arbejdsforhold. I syv af ialt tretten overenskomstsituationer har lovgivningsmagten grebet ind – på forskellig måde, men dog ved tilsidesættelse af det princip, som både arbejder- og arbejdsgiverorganisationer hævder, er helligt for dem: retten til selv og uden indblanding fra udenforstående at forhandle og afslutte, evt. gennem konflikt, deres overenskomster.

Der er ingen af de tretten overenskomstsituationer, der helt ligner de andre. Omstændighederne, det vil i denne sammenhæng især sige samfundsekonomien og beskæftigelsesgraden, har været forskellige, og har sat deres præg på det endelige resultat, hvad enten dette fremkom gennem forhandling mellem parterne, da som regel i form af et mæglingsforslag fra forligsmanden, eller ved indgreb fra lovgivningsmagts side.

Men også de rent politiske styrkeforhold må siges at have påvirket forhandlingsmulighederne. I hovedparten af de senest forløbne 25 år har Danmark haft socialdemokratisk ledede regeringer (1960-68, 1971-73, 1975-82). Men også under borgerligt ledede regeringer (VKR-regeringen 1968-71, V-regering 1973-75 og KVMQ-regeringen siden september 1982) har der været overenskomstsituationer, og under begge slags regeringer er der foretaget indgreb for at pålægge arbejdsmarkedet nye overenskomster.

I fagbevægelsen har det nok været den almindelige opfattelse, at fagbevægelsens synspunkter havde større gennemslagskraft under socialdemokratisk ledede regeringer, både når overenskomstsituationerne resulterede i forlig mellem parterne selv, og når regeringen lagde op til indgreb.

Og samme synspunkt synes arbejdsgiverne at have haft. I hvert fald gav formanden for Jernets Arbejdsgiverforening i 1973, direktøren for Nakskov Skibsværft Otto Petersen, overfor Centralorganisationens forhandlingsudvalg ved de da pågående forhandlinger

udtryk for, at »man, efterhånden som der var foretaget så mange lovindgreb fra regeringens og Folketingets side overfor arbejdsmarkedet, ikke fandt, at der var noget at forhandle om fra arbejdsgiverorganisationerne«. (Citat fra referat af centralledelsesmøde februar 1973).

Det var ellers i vid udstrækning opfattelsen i fagbevægelsen, herunder også Centralorganisationen, at arbejdsgiverne ofte, især efter at arbejdsløsheden igen var blevet tyngende, ligefrem »spillede på« at få et politisk indgreb, også selvom landet havde en socialdemokratisk regering. Paulus Andersen redegjorde således i marts 1975 for den da aktuelle forhandlingssituation og oplyste, at arbejdsgiverne ville give nul kroner i forhøjelse af mindstebetalingerne og krævede overgang til halvautomatisk dyrtidsregulering. »Men de spekulerer i, at regeringen skal gribe ind«, sagde han, og da regeringsindgrebet faktisk var sket, var kommentaren: »Principielt må vi fra fagbevægelsens side være imod et sådant skridt. Imidlertid forstår jeg godt regeringen. Med 150.000 arbejdsløse og konflikt får vi kaos i landet«.

På det nærmest forudgående centralledelsesmøde, 13. januar 1975 efter det netop overståede folketingsvalg, da Poul Hartlings »smalle« venstre-regering var faldet, skønt Venstre fik fordoblet sit mandattal, lagde Paulus Andersen mandater sammen og konstaterede, at Socialdemokratiet havde fået 53 mandater, Venstre 42. Hans konklusion lød: »Der kan faktisk ikke lovgives, uden at disse partier finder hinanden, men det må ske under en socialdemokratisk ledet regering«. I august 1978 dannede Anker Jørgensen regering med Venstre ...

Georg Poulsen var inde på det samme som Paulus Andersen i 1975, da han i 1983 gjorde situationen op efter »sammenbruddet« i »Jernets« forhandlinger – se især mere herom senere: »Nu var det altså arbejdsgiverne, der sad med det bedste rygstød (den borgerlige regering), sådan som fagbevægelsen gjorde det i 1970'erne, da en socialdemokratisk regering kunne gribe ind, når overenskomstforhandlingerne havde låst sig fast. Præcis den samme opfattelse tror jeg gjorde sig gældende i hovederne i Dansk Arbejdsgiverforening«.

Periodens mest gennemgribende politiske indgreb i en overenskomstsituation var den såkaldte »helhedsløsning« i 1963. Hans Rasmussen, som dengang var medlem af Folketinget, var en af »helhedsløsningen«s arkitekter og især ordfører for den i Folke-

tinget. Da han forklarede dens indhold for et formands- og kasserer-møde i Smedeforbundet, anvendte han bl.a. disse betragtninger på det kildne principspørgsmål om politiske indgreb:

»Hvad enten vi bruger den faglige eller den politiske magt, kan det for arbejderbevægelsen komme ud på ét ...

Tiderne skifter og metoder ændres, også på arbejdsmarkedet. Men det græder jeg tørre tårer over. Det er min opfattelse, at hvis vi fortsat kan klare den fulde beskæftigelse og vedblivende tage en rimelig part ud af produktionen til arbejderne, så er det ligegyldigt, om det sker ad politisk eller ad faglig vej«.

Det var pragmatikeren, der talte. Men op igennem de efterfølgende årtier viste det sig dels, at det ikke var muligt at fastholde den høje beskæftigelsesgrad, dels at arbejdsgiverne gang på gang gjorde krumspring for at unddrage sig det bevægelige lønsystems konsekvenser. Og dertil kom, at det hidtil nærmest statsbærende socialdemokrati, med og uden egen skyld og startende efter folkeafstemningen om medlemskabet af De europæiske Fællesskaber i 1972, reduceredes stærkt i politisk indflydelse og reelt var ude af stand til at give fagbevægelsen den håndsrækning, som man tidligere ved fuld styrke havde kunnet yde.

Denne problemstilling var Georg Poulsen opmærksom på, da han på et centralledelsesmøde i marts 1982 – altså i rigelig god tid før regeringsskiftet i september samme år – udtalte sig på den måde, at han:

»... gerne så en øget politisk stabilitet for derved at kunne tilsikre holdbare løsninger på beskæftigelsesproblemet, på samfundsekonomien osv ... Såfremt vi i arbejderbevægelsen ikke selv finder løsningen, så kan resultatet meget vel blive, at de borgerlige kræfter bringer sig i stilling, og så ved vi lidt om, hvilke løsningsmodeller man tilstræber«.

Det var også en pragmatiker, der her talte, men omstændighederne var helt anderledes nu end 20 år tidligere. Få måneder senere kunne Georg Poulsen på et centralledelsesmøde 13. september 1982 konstatere, at ønsket fra marts om »øget politisk stabilitet« blev imødekommet på en ganske anden måde, end han havde tilstræbt, og hans bitre kommentar lød nu således:

»De, som i dag synes meget tilfredse med, at det ikke er Socialdemokratiet, der skal arbejde videre som regering med de foreliggende problemer, i troen på at problemerne derved bliver mindre, de vil sikkert vågne op med nogle gevaldige tømmermænd. Under alle

omstændigheder tyder meget på, at det, den nye regering vil fremlægge, i hvert fald ikke bliver mildere end det, vi selv kunne have fundet frem til».

Centralorganisationen er, som det vil fremgå af det forudgående, nu som før stærkt optaget af de politiske magtforhold i samfundet – i overenskomstsituationer og i den daglige virksomhed. Sådant vil det altid være, for politik er jo spørgsmålet om samfundsekonomi, om beskæftigelse, sociale forhold, uddannelse o.m.m., altsammen af vital betydning for den samlede fagbevægelse.

Men politiske magtstrukturer er ikke et statisk begreb, hvilket udviklingen siden 1962 viser med al ønskelig tydelighed. Måske man derfor i årene fremover vil opleve, at arbejdsmarkedets organisationer – i lyset af den usikkerhed omkring magtforholdene i samfundet, som de seneste års begivenheder har afsløret – vil bestræbe sig på i større udstrækning end hidtil at leve op til deres egne principper om selv at klare egne sager.

Det vil forudsætte organisationer, og organisationsledelser, som er i stand til at vurdere de nøgne realiteter og muligheder i enhver forhandlingssituation og være parat til at leve op til dem – både når der skal gives, og når der skal tages. Men dertil hører også spørgsmålet om tillid i forhandlings- og samarbejdsforholdet, der må tage udgangspunkt i det interessefællesskab omkring virksomheder og produktion og beskæftigelse, som parterne nu engang har.

Nok tilsat en passende portion af den i et tidligere afsnit omtalte pressionsmulighed for at tvinge et resultat frem.

I Centralorganisationen af Metalarbejdere har man op igennem alle 75 år interesseret sig levende for virksomhedernes, for industriens velbefindende. Læs herom i bogen »50 år i metal«, fra CO's 50 års jubilæum, om både I.A. Hansens, Johs. Kjærbøls og – ikke mindst – Hans Rasmussens indsats. Der går en lige linje fra denne smukke fortid til forholdene nu ved 75 års jubilæet. Man ved godt i CO, hvad der skal forstås ved begrebet »realistiske krav« – det kom indirekte til orde, da Verner Andersen i april 1979 ved konklusionsdragningen efter den da afsluttede overenskomstsituation sagde: »Her må vi vist erkende, at begge parter urealistiske krav blev anledning til en meget dårlig forhandlingsstart«. (En udtalelse, som fremkaldte skarpe protester fra dem i forsamlingen, den var møntet på).

Men især er der kontinuitet mellem de foran nævnte tidligere CO-formænds indsats og den betragtning, som CO-formanden ved 75 års jubilæet, Georg Poulsen, fremsatte da Centralorganisationen fyldte 70 år i 1982:

»Centralorganisationen har siden sin start levet intimt med i det økonomiske og erhvervspolitiske liv i bred almindelighed ud fra den erkendelse, at det ikke var nok at sikre medlemmerne de bedst mulige overenskomster om løn- og arbejdsvilkår, men at det var mellem slagene, at det gjaldt om at bidrage til industriens og arbejdspladsernes trivsel, således at der skabtes grundlag for en videreførelse af de opnåede goder ...

Det er derfor helt naturligt, at vi i jernindustrien meget intenst drøfter, hvad der skal stilles i stedet for de dele af den øvrige industri, der falder væk, og i den forbindelse drøfter udviklingen både på det teknologiske og det uddannelsesmæssige område«.

Forhandlingsperiode og overenskomstlængde

Det har i fagbevægelsen som helhed været et stadigt tilbagevendende diskussionsemne, hvorfor overenskomstsituationer altid var så langstrakte. Det har været normalen, at de startede allerede i efteråret det ene år for at blive afsluttede i foråret det næste, næsten altid senere end udløbet af de gamle overenskomster. Dette forhold har skabt irritation hos fagbevægelsens medlemmer, fordi de havde svært ved at se sammenhæng mellem måske 4-5-6 måneders forhandlinger og de – alt andet lige – som regel beskedne resultater, der kom ud deraf.

I Centralorganisationen af Metalarbejdere var man tidligt opmærksom på dette forhold, og de gange, da CO selv direkte har kunnet aftale forhandlingsforløbet med Jernets Arbejdsgiverforening, har forhandlingsperioden været stærkt indsnævret. Så tidligt som i september 1962 sagde Hans Rasmussen til centralledelsen om forhandlingerne vedr. ny »køreplan«, at »der er ingen grund til, at vi skal have det lange tovtrækkeri flere måneder før overenskomstudløbet«, og da »køreplanen« forelå kunne han konstatere, at der til forhandlinger mellem CO og Jernets Arbejdsgiverforening kun var afsat de første 14 dage af januar måned 1963.

Der er altså ikke noget overraskende nyt i en kort forhandlingsperiode, men det har nok på denne baggrund overrasket nogen, at den hurtige overenskomstfornyelse i 1987 ligefrem fremkaldte forargelse i visse kredse. Der var afsluttet alt for tidligt, sagde man, der

skulle være fortsat længe endnu, så var, underforstået, resultatet blevet bedre. Men overenskomstforhandlingerne 1986/87 levede netop op til idealet – en kort forhandlingsperiode, men vel at mærke ikke kortere end forudset i den aftalte og forud godkendte »køreplan«.

Den fastsatte 16. januar 1987 som sidste dag for de direkte decentrale forhandlinger mellem Centralorganisationen og Jernets Arbejdsgiverforening, og resultatet forelå netop på dette tidspunkt. Altså i sidste øjeblik, hvis princippet om decentrale forhandlinger skulle fastholdes fuldt ud.

Om overenskomstforhandlinger i »Jernet« har forholdet iøvrigt altid været, at der forud for de egentlige forhandlinger er gennemført sonderinger mellem organisationernes formænd om de problemer, der ville blive rejst, og under disse sonderinger har parterne kunnet »føle hinanden på tænderne« om hvilke muligheder, situationen indebar. Det er en tradition, der stammer helt fra I.A. Hansens tid. Og denne tradition har så iøvrigt også indeholdt, at selve forhandlingerne om »Jernet«s egne problemer gennemførtes i een døgnlang forhandlingsomgang, der som det normale endte med forlig.

Det har også op igennem årene været drøftet, hvor lang overenskomstperioden skulle/burde være. I almindelighed har man på forhånd været indstillet på den normale 2-årige overenskomstforlængelse, sjældne gange, når man har følt, at arbejdsgiverne ville være særligt umedgørlige, har der været »truet« med en kun 1-års periode. Men det har nok aldrig været alvor, for ingen er interesseret i, hverken på arbejder- eller arbejdsgiverside, at lade den ene overenskomstforhandling i praksis løbe direkte over i den næste.

Men hvordan stiller det sig da med længere overenskomstperioder end 2 år? Også herfor er der en betydelig tradition at bygge på. Den så mange gange tidligere omtalte I. A. Hansen indgik på Smedeforbundets vegne så tidligt som i 1905 en overenskomst for fem år, og med fuld tilslutning i sit forbund gentog han »kunststykket« i 1911. I 1905 blev han spurgt af tillidsmænd, der var betænkelige ved de 5 år, om det nu var rigtigt at binde sig for så lang en periode, og han svarede: »Denne overenskomst er ikke til at binde kræfterne, men tværtimod til at frigøre dem til det, som herefter må være vor foreløbige opgave, nemlig en højnelse af lønningerne for fagets ældre og dygtigere arbejdere«. Allerede dengang indeholdt overenskomsten det bevægelige lønsystem.

I forbindelse med overenskomstfornyelsen 1970/71 var Hans Rasmussen inde på tanken om en 4-årig overenskomst, læs herom senere.

Sidst der på det danske arbejdsmarked blev indgået en længere overenskomst end 2 år var i 1958, da Centralorganisationen og Jernets Arbejdsgiverforening slog igennem med en 3-årig overenskomst, som indeholdt den første arbejdstidsforkortelse siden afslutningen af 1. verdenskrig. Arbejdstiden blev forkortet fra 48 timer til 45 timer om ugen, og »Jernet«s resultat smittede af i alle andre fagområder. Den 3-årige overenskomstperiode blev skelsættende i Danmarks nyere socialhistorie, for den medførte – sammen med de meget erhvervsvenlige afskrivningsregler, der gennemførtes af den såkaldte trekant-regering af socialdemokrater, radikale og retsforbundet – overgangen til den fulde beskæftigelsesgrad.

Omkring overenskomstsituationen 1986/87 blev der udarbejdet en oversigt over overenskomstresultaternes værdi netop siden 1958. Oversigten viste, at værdien havde ligget mellem 1,5 pct. og 6 pct. af den ved enhver overenskomstsituation beregnede samlede lønsamlingen indenfor Dansk Arbejdsgiverforenings område – et par gange på 6 pct., de fleste gange på mellem 2 og 2,5 pct.

Procenterne er altid blevet udlagt – hvis man tør bruge udtrykket – efter behov. På arbejdersiden har man haft brug for at gøre procenten størst mulig for derved at overbevise medlemmerne om, hvor godt forhandlingsresultatet var. På arbejdsgiversiden har man modsat altid søgt at minimere procenterne, for arbejdsgiverne ude i virksomhederne skulle nødig tro, at f.eks. Jernets Arbejdsgiverforening smed rundt med deres småpenge.

De enkelte situationer

I det følgende gennemgås overenskomstsituationernes forløb og resultater i den periode af CO's historie, som dette skrift især beskæftiger sig med.

1961 – Overenskomsten strakte sig ind i 25 års perioden og tages derfor med – især fordi forhandlingerne førtes efter de indtil da – og iøvrigt også siden – teknisk set mest fuldendte forhandlingsregler. Arbejdsmarkedet var efter dem delt op på 8 selvstændige grupper, der forhandlede hver for sig og stemte hver for sig. Men det beklagelige skete: På to områder, »Jernet«s og transportens, blev over-

enskomstforslagene forkastede, og der udbød konflikt. I »Jernet« kunne konflikten være undgået, hvis SiD's kompetente forsamling, der skulle supplere stemmetallet op til de andet sted omtalte 75 pct. af antallet af stemmeberettigede, havde kastet godt 500 flere ja-stemmer ind – en stemmeafgivning, der havde været naturlig, eftersom forbundets ledelse havde anbefalet overenskomstforslaget. Nu fik »Jernet«s organisationer små tre ugers konflikt, før der kunne stemmes om et svagt ændret mæglingsforslag, der hurtigt blev tilvejebragt. Men de tre uger var nok til fuldstændig at vende afstemningsresultatet. – På transportens område måtte der lovgivningsindgreb til for at få konflikten standset.

1963 – »Helhedsløsningen«, jfr. Hans Rasmussens betragtninger foran, er en af alle tiders mest særprægede overenskomstløsninger. Den løste dels arbejdsmarkedets forhold (gav relativt gode løntil-læg til de lavestlønede og indeholdt det varige gode, som ATP-ordningen, iværksat pr. 1. april 1964, er), og dels skabte den gennem en halv snes selvstændige lovforslag løsning på en række samfunds-økonomiske problemer.

Det politiske indgreb blev nødvendigt på grund af totalt sammenbrud i arbejdsmarkeds-forhandlingerne. For »Jernet«s vedkom-mende brød forhandlingerne sammen, fordi arbejdsgiverne ville be-grænse aktionsretten i forbindelse med det bevægelige lønsystem, herunder krævedes total afståelse af aktionsret på timelønskrav.

»Det ville være dødsdommen over det bevægelige lønsystem«, sagde Hans Rasmussen. Arbejdsgiverne ville også fratage arbej-derne anciennitet ved deltagelse i ulovlige strejker, men »naturlig-vis er vi imod ulovligheder«, sagde Hans Rasmussen, »men det må være retsinstanser, som takserer dem«.

1965 – En normal overenskomstløsning, som indeholdt 1 times arbejdstidsforkortelse (til 44 timer ugentlig) med kompensation og af-tale om, at »Jernets Arbejdsgiverforening ikke vil modsætte sig lo-kal aftale om hel eller delvis aflønning af tillidsmænd«. Overens-komsten blev vedtaget med ringe stemmedeltagelse, hvilket fik Hans Rasmussen til at udkaste den tanke for centralledelsen, at »en kongres, der har afstukket retningslinjerne for en overenskomstfor-handling, også skal tage stilling til resultatet«.

1967 – Normal overenskomstfornyelse med arbejdstidsforkortel-se på 1½ time fra 1. juni 1968, beskyttelse af tillidsmandens stedfor-træder, forhøjelse af dyrtidstillæg. »Arbejdsgiverne tilbød en 3-årig aftale, og det burde vi have taget for så en langtidsløsning på ar-

bejdstidsspørgsmålet. Men det er mit indtryk, at der mangler fodslag og perspektiv i dansk fagbevægelse», sagde Hans Rasmussen til Centralledelsen februar 1967.

1969 – Normal forhandlingsløsning. Arbejdstiden ned med ¾ time fra 1. september 1970. Ens dyrtidstillæg til mænd og kvinder. Tillidsmandsbeskyttelse 4 måneder mod før 3. Mindstebetalingen op med 75 øre. »Bedste forslag siden 1961«.

1971 – 4 ugers ferie, fuldt ud fra 1973. 40 timers arbejdsuge på 2. og 3. skiftehold. ATP-pensioner og -bidrag opskrives. Tillidsmandsbeskyttelse: 5 måneder efter 5 års anciennitet. Hidtil største mindstelønsforhøjelse: 131 øre til mænd, 165 øre til kvinder, ligelønnen forberedes. Ens tillægsbetalinger til kvinder og mænd.

Hans Rasmussen karakteriserede overenskomstssituationen 1970/71 som en af de vanskeligste, han havde deltaget i. Det hang sammen med bl.a. at den borgerlige regering (VKR-regeringen med Hilmar Baunsgaard som statsminister) forud for forhandlingernes start søgte at præge forhandlingsindholdet og -forløbet med et særligt 12-punktsprogram. Et af punkterne heri havde følgende indhold:

»Regeringen har overfor arbejdsmarkedet bedyret, at man vil være villig til at medvirke til øget indflydelse fra medarbejderne indenfor private virksomheder, herunder medarbejdernes interesser i fordelingen af den formuestigning, der sker i erhvervslivet gennem henlæggelser af overskud i virksomhederne«.

Det viste sig imidlertid hurtigt, at der ikke var megen realitet hverken i dette eller i andre politiske tiltag. Men arbejdsgiverne spillede på regeringen, lige indtil de ved en direkte henvendelse fik afklaret, at der reelt ikke var nogen hjælp at hente for dem, hverken politisk eller socialt eller gennem skattevejen. »Derefter fik forhandlingerne i Dansk Arbejdsgiverforening et mere normalt forløb«, sagde Hans Rasmussen, der iøvrigt som så ofte før beklagede det manglende mod, som han følte, de faglige organisationer, også indenfor Centralorganisationen, udviste.

»Harde vi turdet slutte direkte med Jernets Arbejdsgiverforening«, sagde han, »så havde vi vel nok kunnet tegne visse perspektiver for en arbejdstidsforkortelse i 1973/74 og dermed skabt en langtidsløsning. Vi havde så bidraget til bedre muligheder for en planlægning af produktionsprocessen i jernindustriens forskelligartede virksomheder. Men det havde forudsat en overenskomstsmæssig aftalt langtidsplan over 4 år – som dog naturligvis kun skulle

gælde arbejdstid og ferie, hvorimod alle andre bestemmelser kun skulle gælde for en 2-årig periode».

1973 – 120.000 CO-medlemmer i konflikt for en overenskomstløsning, efter at arbejdsgiverne afviste forligsmandens skitse til mæglingforslag. Strejken – »hidtil største konflikt på arbejdsmarkedet i Danmark, en rent faglig konflikt uden politisk indgriben«, kaldte forhandlingslederen, CO-næstformand Charles Hansen den – fremtvang et mæglingforslag, der gav ligeløn for mænd og kvinder, 40 timers arbejdsuge fra 1. december 1974 og 38 timers uge på 2. og 3. skiftehold. Nyt opsigelsesvarsel for 50 årige med 15 (senere 12) års anciennitet på 120 dage.

1975 – regeringsindgreb på basis af skitse fra forligsmanden. Ændret dyrtidsordning og ens dyrtidstillæg for alle arbejdere og funktionærer og tjenestemænd. Lavtlønstillæg på 80 øre over 2 år.

1977 – Fælles overenskomstforhandlinger mellem CO og Dansk Metalarbejderforbund, efter sidstnævntes udmeldelse af CO pr. 1. april 1976. Mindestebetalingen hæves med 280 øre over 2 år. Garantiløn indføres på 29 kr. ved timelønsarbejde. Feriegodtgørelsen forhøjes 0,5 pct. til 10. – Mæglingforslag, som arbejdsgiverne forkastede, ophejset til lov på opfordring fra LO.

1979 – Regeringsindgreb med ferieforlængelse til 5 uger og feriegodtgørelse på 12,5 pct., dyrtidsreguleringen fastholdes, men 2 dyrtidsportioner pr. 1. september 1979 indefryses (overgår senere til Lønmodtagernes Dyrtidsfond). Specielt for »Jernet«: Bedre tillidsmandsbeskyttelse, begrænsning af overarbejde, længere opsigelsesvarsler.

1981 – decentrale overenskomstforhandlinger. Mindestebetalingen forhøjet med 255 øre, generelt timelønstillæg på 90 øre, 40 øre til akkorder. »Løfteparagraffen« suspenderet 10 måneder. Betalt frihed ved børns 1. sygedag. Sognehelligdagsbetalingen forhøjes med ½ pct. Nyt opsigelsesvarsel på 90 dage for 50 årige med 9 års anciennitet. – Fælles Værkstedsregler indarbejdet i overenskomsteksten og udgår som selvstændig del af overenskomsten.

1983 – decentrale overenskomstforhandlinger. Generelt timelønstillæg på 110 øre, Mindestebetalingen forhøjes med 440 øre over de to overenskomstår, etablering af uddannelsesfond med arbejdsgiverbidrag på 5 øre pr. arbejdstime. Det bevægelige lønsystem i overenskomstens § 17 og 19 begrænses til forhandling om én tidslønsændring i første overenskomstår og to i andet overenskomstår og for akkordernes vedkommende til én forhandling hvert år. Der

indførtes en tilføjelse til den såkaldte »præambel« til lønparagraferne, hvorefter »arbejdsgiverorganisationen og virksomhederne er berettiget til at begrænse den samlede lønudvikling i den enkelte virksomhed«.

Jernets Arbejdsgiverforening udlagde denne sidstnævnte bestemmelse som en adgang for organisationen til generelt at blande sig i lønfastsættelsen i virksomhederne. CO anlagde sag ved Arbejdsretten herom, men Jernets Arbejdsgiverforening fik medhold, idet Arbejdsretten dog samtidig fastslog, at J.A. ikke havde adgang til at blande sig i den individuelle lønfastsættelse efter overenskomstens § 17 stk. 3.

Georg Poulsen var i syv sind, da han 7. januar 1983 overfor centralledelsen skulle vurdere forhandlingsforløbet. Han gav udtryk for, at der under forhandlingsgangen havde været muligheder for at opnå mere langtrækkende resultater bl.a. på arbejdstidsområdet, men det havde forudsat dels en 3-årig overenskomstperiode, dels aftale om bortfald af den automatiske dyrtidsregulering. »Dyrtidsreguleringen havde regeringen suspenderet frem til marts 1985, og jeg havde ingen tro på, at den nogensinde ville komme igen – men nu kunne vi måske alligevel opnå noget ved at »sælge« den«, sagde han. Men hertil havde især SiD sagt kategorisk nej.

»Hermed er en arbejdstidforkortelse udskudt i hvert fald 2-3 år«, sagde Georg Poulsen, som iøvrigt på anførte tidspunkt havde »svært ved at se, hvilken forhandlingsform, vi skal anvende næste gang. Bedst vil det være med den direkte forhandling med vor modpart, men navlestrengsforbindelsen mellem Dansk Arbejdsgiverforening og dens underorganisationer må fjernes« – underforstået: Jernets Arbejdsgiverforening havde været bundet af DA til at fastholde kravet om bortfald af den automatiske dyrtidsregulering.

Overenskomstfornyelsen 1983 blev vedtaget i CO med 63,3 pct. ja-stemmer, Metal alene med 72 pct. ja.

1985 – regeringsindgreb, som dekreterede ramme for lønstigninger i 1. overenskomstår på 2 pct., i 2. overenskomstår på 1,5 pct. Herudover 1 times arbejdsforkortelse pr. 1. december 1986. Lønstyringsbestemmelser generelt som i »Jernet«s præambel fra 1983. Iøvrigt gennemførtes bunden opsparing for skatteydere med skattepligtig indkomst over 150.000 kr. I »Jernet« aftalte man at den nævnte forkortelse af arbejdstiden kunne tages lokalt som 12 minutter om dagen, 1 time om ugen eller opspares over 6 måneder til samlet fritid.

Mellem arbejdsmarkedets hovedorganisationer var der aftalt centrale forhandlinger. Men det stod hurtigt klart, at Dansk Arbejdsgiverforenings forbindelser til den borgerlige regering var så tætte, at der ingen forhandlingsmuligheder var. CO's formand sagde allerede december 1984, at »regeringen fører konfrontationspolitik imod os. Hvis der lægges op til et regeringsindgreb, så lad det komme hurtigt«, og da det hele var overstået konkluderede han, at »forhandlingsforløbet har afsløret den centrale forhandlingsforms fallit«.

1987 – decentrale forhandlinger, hvis blivende hovedresultater var: 4 årig overenskomstperiode med ½ times arbejdstidsforkortelse pr. 1. september 1987, 1988, 1989 og 1990. Derudover hidtil største forhøjelser af mindstebetalingen, i 1. overenskomstår med 6,30 kr. til 55 kr. og i andet overenskomstår med yderligere 3 kr. til 58 kr. Midtvejsforhandlinger om alle satser i overenskomsten. Præambelen til lønparagrafferne bibeholdes, og adgangen til lokale lønforhandlinger begrænses til 1 gang pr. overenskomstår. Lokale afdelingsrepræsentanter gives adgang til virksomhederne. Kraftige forhøjelser af lærlingelønsatserne og ajourføringer af samtlige tillægsbetalinger. ATP-bidragene fordoblet over to gange.

Som tidligere oplyst blev den decentrale forhandlingsform gennemtvunget, da Jernets Arbejdsgiverforening kategorisk afviste centrale forhandlinger som i 1985. Jernets Arbejdsgiverforenings formand, direktør Vagn-Åge Jensen, havde tidligt ventileret tanker om en 5-årig overenskomstperiode, som ville give virksomhederne planlægningsmuligheder og måske indeholde mulighed for en imedkommelse af fagbevægelsens arbejdstidkrav. J.A.-formandens frihåndstegning blev debatteret i CO's centralledelse, hvor SiD's formand, Hardy Hansen erklærede, at »en overenskomstperiode af den omtalte længde vil efter min opfattelse være selvmord for fagbevægelsen«, og samtidig sagde han, at »vi må have indført en automatik for de lavestlønnede«. CO's formand svarede, at »vi vil prøve at få en automatik ind i mindstebetalingerne«, og han gav iøvrigt udtryk for, at »hele arbejdstidproblematikken kan ikke løses over en 2-årig overenskomstperiode, hvorimod en evt. 4-årig overenskomstperiode kan betyde en væsentlig nedsættelse af arbejdstiden«.

Disse udtalelser faldt i december 1986 og ifølge referatet af pågældende centralledelsesmøde blev de »taget til efterretning«.

Det var Centralorganisationen af Metalarbejdere, der »lagde lin-

jen« for de overenskomstfornyelser, der fandt sted i foråret 1987, både på det private og det offentlige arbejdsmarked. Men under en til tider ophidset og stærkt personligt præget debat, som fulgte i overenskomstforhandlingens kølvand, slog de to CO-forhandlere, som især blev angrebet, Georg Poulsen og SiD-gruppeformand Willy Strube fast, at de under hele forhandlingsforløbet havde holdt nær kontakt til hovedforhandlere på andre væsentlige overenskomstområder, som ikke var repræsenteret i Centralorganisationens forhandlingsudvalg, især til HK, SiD's bygge- og anlægsgruppe og til Nærings- og Nydelsesmiddelarbejderforbundet. Disse bekræftede alle denne fremstilling.

I Centralorganisationen af Metalarbejdere blev overenskomstforslaget anbefalet såvel af centralledelsen som af lederne i alle medlemsforbund. Men alligevel fik forslaget på Centralorganisationens område en majoritet af nej-stemmer imod sig – iøvrigt første gang siden 1961 noget sådant overgik et mæglingforslag indenfor »Jernet«. Stemmetallene i CO var 53.862 nej og 51.606 ja med en stemmeprocent på 41,4. I CO's største medlemsforbund, Dansk Metalarbejderforbund, vedtoges forslaget med 34.954 stemmer imod 24.977. Men i kraft af sammenkædningen af samtlige mæglingforslag fra forligsmanden og fordi nej-stemmerne på intet område udgjorde 35 pct. af alle stemmeberettigede, jfr. beskrivelsen heraf foran, blev de afgivne konfliktvarsler ikke effektive.

Som eneste forbund indkaldte SiD til en ekstra kongres for at drøfte det forhold, at SiD's medlemmer i overvældende grad havde stemt nej, skønt såvel forbundsledelsen, hovedbestyrelsen og grupperepræsentantskabet havde anbefalet ja. Forbundsformand Hardy Hansen havde dog udtrykt ønske om »et lille ja«. Kredse i forbundet fandt, at kontakten mellem forbundets forskellige organer og koordinationen af forhandlingsindsatsen ikke havde været effektiv. Men egentlige beslutninger kunne den ekstra kongres ikke træffe.

Omkring forhandlingsforløbet 1986/87 sagde Georg Poulsen til centralledelsen, at man ind imellem »i debatten hører bemærkninger, der kunne lyde, som om selv seriøse fagforeningsfolk tror, at alle krav kan indfries. Men sådan er det jo ikke. Vi har i de seneste 10-15 år ikke haft mange virkeligt frie forhandlinger, bortset fra 1981, 1983 og nu 1987, og resultaterne her kan nok måle sig med dem, der kom ud af konflikter – i 1973 f.eks. flyttede 3 ugers konflikt bare en 10 øre på mindstebetalingen«.

Når den røge eftertanke melder sig, vil det vise sig, at 1987-overenskomstfornyelsen både på grund af sit forløb – parterne beviste, at de var forhandlingsduelige og kunne beslutte sig – og på grund af sit faktiske indhold får sin smukke plads i overenskomstfornyelsernes lange historie.

Fra den daglige virksomhed

Centralorganisationens daglige arbejdsmark er vidtstrakt. Overenskomstfornyelserne har i alle årene efter 2. verdenskrig været CO's hovedopgave. Men hertil er ind imellem kommet andre aftaler af principiel eller overenskomstmæssig karakter.

Vigtigst i så henseende må nok siges at være de revisioner af Regler for Behandling af Faglig Strid, som gennemførtes i 1947, 1964, 1972 og 1981. For de fagretslige regler er jo sammen med overenskomsten i alle væsentlige træk grundlaget for hovedparten af CO's daglige virksomhed.

»Jernet«s første fagretslige regler så dagens lys allerede i 1895. De blev indgået mellem Smedeforbundet og Foreningen af Fabrikker i Jernindustrien i København, og allerede her etableres mæglinginstitutionen overfor lokale uoverensstemmelser. Da Jernets Arbejdsgiverforening (dengang Sammenslutningen af Arbejdsgivere i Jern- og Metalindustrien i Danmark) blev etableret 1902, fornyedes de fagretslige regler fra 1895, denne gang mellem Sammenslutningen og Smedeforbundet, og Sammenslutningen indgik iøvrigt i de nærmest følgende år derefter fagretslige regler med Dansk Arbejdsmands Forbund (nu SiD), med snedkerne, kobbersmedene og skibstømmerne – alle over 1902-modellen.

I disse fagretslige regler blev det fastslået, at der skulle optages forhandling mellem organisationerne, før en arbejdsnedlæggelse kunne etableres – og det var en bestemmelse, som ikke alle steder i fagbevægelsen var lige populær. Her og der yndede man de »små og hurtige strejker«, men I. A. Hansen forklarede, at vi »til gengæld altid med højst 5 dages varsel kan få en forhandling om en uoverensstemmelse«.

Det var iøvrigt i reglerne fra 1902, at begrebet »Timandsmødet« blev institueret.

Først i 1947 blev reglerne fra 1902 taget op til revision. Der skete ingen principielle ændringer, men nogle af de oprindelige aftalte tidsfrister for møders afholdelse o.l. blev ændret. Væsentligst var, at de fagretslige regler nu blev indgået mellem Centralorganisationen og Jernets Arbejdsgiverforening og var fælles for alle Centralorganisationens medlemsforbund.

1964-revisionen af de fagretslige regler indførte to nye begreber i den fagretslige behandling af uoverensstemmelser. Her etableredes dels *forhandlingsmødet*, som hver af parterne kan begære, såfremt timandsmødebehandlingen af en tillidsmandsafskedigelse eller en usaglig enkeltmandsafskedigelse var endt resultatløst, samt *organisationsmødet* til behandling og fortolkning/forståelse af uoverensstemmelser vedr. selve overenskomsten eller overenskomstmæssige aftaler.

Organisationsmødet blev oprindeligt direkte personsammensat i de fagretslige regler, det skulle nemlig bestå af CO's forretningsudvalg og Jernets Arbejdsgiverforenings arbejdsudvalg, altså to højt placerede udvalg i de respektive organisationer. Senere er dette krav ændret til »dertil af organisationerne bemyndigede udvalg«.

Ændringen i 1972 havde især sammenhæng med den opstramning af Centralorganisationens administration, som var sket med indførelsen af CO's selvstændige sekretariat i 1969. Nu indførtes central mødeplanlægning mellem CO og Jernets Arbejdsgiverforening for alle CO-forbundene. Der indførtes en bestemmelse om referatpligt af lokale forhandlinger til brug for den evt. senere organisationsbehandling, og endelig ændredes formen for timandsmøder, således at det herefter var tilstrækkeligt med tre repræsentanter fra hver side imod hidtil fem, hvoraf jo selve betegnelsen på mødet var opstået. Den historiske betegnelse »Timandsmøde«, der som før nævnt kan føres tilbage til 1902, blev dog fastholdt.

1981-ændringen, i kraft 1. marts 1983, var først og fremmest af redaktionel karakter. Dog indførtes nu reglen om, at mæglingsmøde principielt skal holdes på arbejdspladsen, også i København, hvor mødet hidtil normalt var holdt i arbejdsgiverforeningens lokaler. Det bestemtes, at timandsmødet »så vidt muligt« skal holdes inden 3 uger efter begæring derom, og reglerne for etablering af faglig voldgift ændredes, så begge parter kan kræve en sådan, hvor der tidligere skulle være enighed derom.

Væsentligste nye i 1983-reglerne er dog den afsluttende tilføjelse, optaget efter underskrifterne, men alligevel bindende for parterne. Det er en bestemmelse om, at strejke- eller lockoutvarsel kun kan afgives efter vedtagelse i CO's eller Jernets Arbejdsgiverforenings forretningsudvalg.

For CO's vedkommende vil det sige, at medlemsforbundene ikke selv kan dekretere arbejdsstandsning – i realiteten en gammel aftale mellem parterne helt fra maj 1952. Hans Rasmussen, der havde

Hans Rasmussen i 1973 sammen med tre repræsentanter for Jernets Arbejdsgiverforening – fra venstre: direktør Svend Rasmussen, daværende vicedirektør Sven F. Thomsen og JA's daværende formand, direktør Otto Petersen.

indgået aftalen med den daværende formand for Jernets Arbejdsgiverforening, Svenk Heineke, havde op i 60'ernes begyndelse fortrudt aftalen, og centralledelsen besluttede at opsig den. Det skete imidlertid ikke, skønt Hans Rasmussen i 1963, som de betænkelige i 1902, havde følt, at en sådan bestemmelse kunne være en hæmsko for den faglige aktivitet.

Men inden aftalen var blevet opsagt, havde Hans Rasmussen nærlæst teksten i aftalen fra 1952 engang til og havde nu opdaget, at denne aftale indirekte også betød arbejdsgivernes erkendelse af, at »Jernet«s lønsystem indeholder konfliktret også i forbindelse med timelønkrav – en ret, som arbejdsgiverne altid havde bestridt. I aftalen havde Svend Heineke nemlig skrevet under på, at konfliktvarsler skulle godkendes i organisationernes forretningsudvalg, hvis sagen drejede sig om »uopfyldte lønkrav, hvadenten det drejer sig om tillæg til *timelønningerne* (fremhævet her) eller tillæg til opsagte akkordpriskuranter, priser, bonusordninger m.v.«

Dertor annullerede centralledelsen i februar 1967 sin tidligere beslutning om at opsige aftalen – og nu er bestemmelserne så indgået direkte som led i de fagretslige regler.

Meget snak om overarbejde

Der har altid – selv i de år, da den ugentlige arbejdstid var meget lang – med mellemrum været store diskussioner om adgangen til overarbejde. Af ikke altid lige forståelige grunde synes det at have været et principspørgsmål for arbejdsgiverne at have stort set fri, i hvert fald meget rig adgang til at få udført overarbejde, selv i perioder hvor arbejdsløsheden var stor med deraf følgende stort udbud af arbejdskraft. Og modsat har der på arbejdersiden altid været betydeligt skepsis overfor arbejdsgivernes ønsker, hos nogle direkte modstand, uanset hvor gode argumenterne i givne situationer kunne være.

Men ser man på udviklingen op igennem de senere årtier har diskussionen om overarbejds omfang haft nøje sammenhæng med to ting: den normale arbejdstids overenskomstsmæssige længde og beskæftigelsesgraden. Jo kortere normal arbejdstid og jo højere beskæftigelse, jo større krav fra arbejdsgiversiden om adgang til overarbejde – og det er jo *afspadseringsfrit* overarbejde, vi her taler om.

Den første overarbejdsaftale blev indgået i 1946, og siden er der sket så meget. I begyndelsen af 1960'erne kunne jern- og metalindustrien glæde sig over en relativt høj beskæftigelse. Det hang som før nævnt ikke mindst sammen med, at nye afskrivningsregler for erhvervslivet og den 3-årige overenskomstperiode fra 1958 havde gjort det muligt for virksomhederne fuldt ud at udnytte de gode konjunkturer, som dengang herskede. I 1963-overenskomsten var der aftalt adgang til 16 timers afspadseringsfrit overarbejde indenfor en 4 ugers periode med 6 timers overarbejde pr. uge som maksimum. Men i foråret 1964 kom der ekstra »tryk på kedlerne«, og Jernets Arbejdsgiverforening ønskede adgang til mere overarbejde, end overenskomsten tilsagde. Der blev da – med tilslutning i centralledelsen – indgået en aftale om udvidet adgang til afspadseringsfrit overarbejde, og begrundelsen, som direkte blev nedfældet i aftaleteksten, er nok værd at citere i udsnit:

»Efter en udveksling af synspunkter og en indgående drøftelse af den høje beskæftigelsesgrad inden for jernindustrien i Danmark, hvor arbejdsledigheden på nuværende tidspunkt er faldet, så der

ikke kan registreres nævneværdig ledighed, er begge organisationer klar over, at det ikke for øjeblikket er muligt at fremskaffe yderligere mandskab til de forskellige ordrer, der efterhånden har samlet sig op.

Det er således ikke muligt med det nuværende arbejderantal inden for de givne frister at færdiggøre eksportordrer til udlandet, for det andet at fremstille de fornødne materialer til fremme af arbejde i byggeriet for afhjælpning af bolignøden. Ligeledes forekommer der i hele anlægssektoren og inden for landbrug og gartneri en almindelig mangel på produkter fra jernindustrien, hvilket allerede har medført import af varer, der udmærket kunne være fremstillet herhjemme, såfremt den fornødne arbejdskraft havde været til rådighed – en udvikling, der er til skade for valutabalancen.

På baggrund af disse forhold har begge organisationer fundet det nødvendigt, at der i hvert fald midlertidig blev givet en udvidet adgang til udførelse af afspadseringsfrit overarbejde på de enkelte virksomheder, som ikke på anden måde kan bestride deres ordrer.

Resultatet blev, at der pr. 19. juni 1964 blev indgået aftale om at udvide det afspadseringsfrit overarbejde til 24 timer pr. mand indenfor en 4 ugers periode med 6 timer som maximum pr. uge. Aftalen udløb automatisk med udgangen af oktober samme år.

Hver gang man sidenhen rørte ved selve overenskomstens principielle overarbejdsregler, var begrundelsen herfor faktisk den samme. Men det var ikke altid, centralledelsen lige let lod sig overtale.

I sommeren 1965 blev aftalen fra 1964 genoptaget uden egentlig udløbsdato. Sidst i 1967 blev aftalen suspenderet for en 3 måneders periode. Men Centralorganisationen var fortsat positiv overfor problemet om at skaffe tilstrækkelig kvalificeret arbejdskraft. Det kom i forbindelse med suspensionen til udtryk ved en bemærkning om, at »vi er positive, hvis virksomhederne på grund af mangel på arbejdskraft ønsker at ansætte udenlandsk arbejdskraft«.

I 1969 var beskæftigelsessituationen så god, at der i september måned målttes bare 0,5 pct. ledige smede og maskinarbejdere, 1,6 pct. ledige formere og 0,9 pct. ledige slibere (de tre faggrupper, der udgjorde Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse). Der var stor efterspørgsel på uddannet arbejdskraft, og Centralorganisationen indgik med Jernets Arbejdsgiverforening igen aftale om udvidet adgang til afspadseringsfrit overarbejde – 24 timer over en 4 ugers periode.

*Erik Høiland Andersen
og Johannes Berg, begge
tidligere næstformænd i
CO-Metal.*

Men samtidig indgik parterne aftale om såkaldt »deltids- og korttidsbeskæftigelse« af kvindelige arbejdere, affødt af, at virksomheder, der især beskæftigede kvinder, forgæves havde søgt arbejdskraft til den normale ugentlige arbejdstid. Deltidsaftalen mellem organisationerne gav mulighed for indenfor den normale arbejdstid at ansætte kvindelige arbejdere i mindst 20 timer, højst 30 timer om ugen – et forsøg på at »lokke« arbejdskraft, der ellers ikke ville melde sig, ind på arbejdsmarkedet.

Korttidsaftalen kom allerede i 1971 ind i overenskomsten med en selvstændig paragraf, og ved overenskomstfornyelsen 1973 blev den almindeligt gældende, altså også for mandlige arbejdere. Senere er bestemmelsen om mindst 20 timers arbejde om ugen ændret til mindst 15 timer.

Men både aftalen om deltidsbeskæftigelse og aftalen om udvidet overarbejde gav i 1969 anledning til en meningsudveksling i centralledelsen, hvor der rejste sig kritiske røster imod denne nye fravigen fra overenskomstens tekst. De blev afvist af Hans Rasmussen, som bl.a. sagde:

»Organisationerne skal være på vagt overfor, at det levende liv ikke helt løber fra dem grundet doktrinære og måske lidt snævre standpunkter«.

Senere hen har udviklingen formet sig således: I 1972, da beskæftigelsen endnu var så god, at man kunne sige, at »beskæftigelsessituationen er ikke alt for lys. Der er 2,7 pct. arbejdsløse efter de seneste tal«, var man inde på overvejelser om, at aftalen om udvidet ad-

gang til afspadseringsfrit overarbejde kunne gøres generel med den begrænsning, at den automatisk trådte ud af kraft, når der måltes 3 pct. ledighed.

Denne måde at betragte sagen på var i ganske god overensstemmelse med det før fremhævede, at synet på overarbejdets omfang var mere liberalt, når beskæftigelsesgraden var høj.

Men i midten af 1970'erne vendte beskæftigelsesbilledet, og hvor man tidligere som generel bestemmelse havde haft en overenskomstmæssig adgang til overarbejde på 16 timer over 4 uger, blev overarbejdet ved overenskomstfornyelsen 1977 begrænset til 12 timer over 4 uger og i 1979 yderligere til 10 timer.

Her stod man indtil 1987-overenskomstfornyelsen, da den overenskomstmæssige adgang til overarbejde hævedes til 12 timer over 4 uger, og hvor man samtidig aftalte, at »organisationerne ikke skulle modsætte sig«, hvis parterne lokalt var enige om udvidet overarbejde, fordi virksomheden enten ikke kunne få anvist kvalificeret arbejdskraft, eller fordi der opstod særligt krævende kortvarige arbejdsopgaver, der forudsatte særlig faglig ekspertise. I førstnævnte tilfælde skal virksomheden søge gennemført sådan uddannelse af arbejdskraft, at foreliggende arbejdsopgaver kan udføres uden brug af overarbejde.

Dertil kom, at man med 1987-overenskomsten, der indeholdt 39 timers arbejdsuge og yderligere arbejdstidsforkortelse i løbet af overenskomstperioden, i lighed med tidligere indrømmede arbejdsgiveren adgang til at fastsætte 40 timers arbejdsuge med opsparring af den tid, som den overenskomstmæssige arbejdsuge er kortere end dette timetal. Derved åbnedes en særlig mulighed for, at virksomhederne, hvis behovet var til stede, kunne sikre sig ekstra »overarbejde«, endda til den normale betaling.

Baggrunden for denne omstridte bestemmelse med en ensidig ret for arbejdsgiveren var naturligvis igen en vurdering af det aktuelle behov for arbejdskraft. For i årene omkring midten af 1980'erne oplevede arbejdsmarkedet det specielle, at der samtidig med en generel høj arbejdsløshedsprocent – også relativt høj indenfor jern- og metalindustrien, selvom den her var væsentligt lavere end i alle arbejdsløsheds-kasser under ét – her og der i bestemte egne af landet eller indenfor bestemte brancher opstod behov for arbejdskraft, som ikke kunne dækkes. Man sagde, at der opstod såkaldte »flaskehalse«.

Begrebet var omdiskuteret, og man accepterede det ikke i fagom-

råder, der generelt havde stor ledighed. Men faktum i jern- og metalindustrien var, at der på nævnte tidspunkt indenfor lille Danmark både fandtes geografiske områder med en arbejdsløshedsprocent i Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse på 8-10 og områder, hvor der ikke bare var fuld beskæftigelse, men også stærkt behov for tilgang af ny arbejdskraft, som lokalt ikke kunne skaffes.

Det var dels et vidnesbyrd om, at industribeskæftigelsen havde flyttet sig fra hidtil traditionelle industriegne i landet til andre egne – i store træk fra Østdanmark til Vestdanmark – dels om, at både den faglige uddannelse og, især, efteruddannelsen af faglærte lod en del tilbage i henseende til effektivitet og omfang.

I forbindelse med adgangen til at fastsætte 40 timers arbejdsuge skal ske en opsparring af de for meget udførte arbejdstimer. De opsparede fritimer skal bruges i løbet af højst 12 måneder og kan anvendes som samlet fritid eller ferie.

Skibsværfterne og tillidsmandsspørgsmål

Selvom skibsværfternes rolle for beskæftigelsen og landets samlede økonomi nok tør siges at have været vigende i stort set alle de år, som denne ajourføring af Centralorganisationens historie omfatter, har de dog til stadighed optaget særdeles meget af CO's opmærksomhed.

Beskæftigelsen på værfterne har som noget normalt svinget med konjunkturerne indenfor skibsfarten. Med gode tider for først og fremmest handelsflåden fulgte efterspørgsel på ny skibstonnage, og aktiviteten på skibsværfterne steg. Men i årene efter 2. verdenskrig dukkede nye skibsbygningsnationer op ved siden af de traditionelle i Europa. Det var især i Østasien, der oparbejdedes en omfattende skibsbygningskapacitet, og lande som Japan og – senere – Korea overtog mere og mere af verdens samlede skibsbygning.

Der var flere forklaringer herpå. En af dem var en højere grad af teknisk arbejdstilrettelægning, en anden et oprindeligt væsentligt lavere niveau for løn- og andre arbejdsomkostninger end det, der var gældende i Europa.

Hvor hurtigt tilstandene iøvrigt forandrer sig på dette område kan læses af, at svensk værftsindustri dengang i 1960'erne ansås for alene at kunne konkurrere med den japanske med den følge, at svenske værfters andel af den samlede verdensproduktion af skibe var i stadig stigen.

Danske værfter var dengang stadig med, men stærkt trængt både af de østasiatiske værfter og af de svenske.

I 1970'erne og 1980'erne vendte imidlertid billedet for de svenske værfter, og selvom den svenske stat først ydede meget betydelige subsidier og senere reelt overtog størstedelen af værfterne, er der nu (i 1987) kun ét civilt skibsværft tilbage i Sverige. Man gjorde i Sverige den erfaring, at statsstøtte i virkeligheden svækkede værfternes konkurrencelyst og -evne.

Udviklingen i Danmark har godt nok i de samme år været præget af voldsom bølgegang med dybtgående kriser for snart det ene værft, snart det andet med deraf følgende store svingninger i beskæftigelsen. Men dansk værftsindustri har alligevel klareret sig bedre end de fleste andre landes. Udover nogle lokale småskibsværfter er det reelt kun to af de større danske værfter, som har måttet bukke under (Helsingør og Nakskov), og deraf søger det ene (Helsingør) endda en ny eksistens som reparationsværft med en vis succes.

Centralorganisationen kan tage en del af æren for, at det er gået så relativt godt.

Skibsværftsindustriens problemer har været et stadigt tilbagevendende emne for drøftelser. I 1963, da samhandelen med østlandene var kommet i bedre gænge end før, fremførte Hans Rasmussen både i centralledelsen og overfor regeringen det ønske, at Centralorganisationen blev repræsenteret i forhandlinger om skibsleverancer til Sovjetunionen og østlandene ud fra det synspunkt, at den slags handelsforhandlinger ikke bare er et anliggende for værfterne, men af mindst samme interesse for værfternes arbejdere.

Men Hans Rasmussen talte dengang for døve øren, og ingen regering har nogensinde fundet anledning til at imødekomme ønsket. En side af samme sag var det, da Georg Poulsen efter en rejse til Kina i 1983 på invitation fra metalsektionen i kinesisk LO fortalte, at kinesisk fagbevægelse fandt det mærkeligt, at der ikke i de danske handelsdelegationer, som hyppigt gæster det store land derude, nogensinde havde været repræsentanter for den danske fagbevægelse ...

På et centralledelsesmøde i december 1963 fortalte Hans Rasmussen om de stadig mere omfattende subsidier, som skibsbyggerierne i Tyskland, Frankrig, Italien og Belgien modtog fra deres respektive landes statskasser for at modvirke konkurrencen fra Østasien. Der måtte gøres noget også i Danmark.

Allerede i 1961 var låneinstituttet Danmarks Skibskreditfond ble-

vet oprettet. Det lykkedes Hans Rasmussen nu yderligere at overbevise daværende statsminister J. O. Krag om behovet for noget særligt i denne sammenhæng. Dette *særlige* blev etableringen af »Handelsministeriets (nu Industriministerets) kontaktudvalg vedr. skibsværftsindustrien«, hvori udover både Centralorganisationen og Jernets Arbejdsgiverforening også staten blev repræsenteret med højt placerede embedsmænd.

Den betydning, man fra starten tillagde kontaktudvalget, kan læses af udvalgets sammensætning. Det fik departementschef i handelsministeriet Otto Müller som formand, ekspeditionssekretær samme sted Hiort Lorentzen som sekretær, og fra interesseorganisationerne Hans Rasmussen selv og kontorchef Byrge Quist, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, fra Centralorganisationen, og direktør på B & W's skibsværft J. M. Barfoed, der dengang var formand for Skibsværftsforeningen, og kontorchef, nu direktør samme sted Kai Engell-Jensen. Altid siden har Kontaktudvalget været sammensat med så højt placerede personer. I 1987 var Georg Poulsen og CO's daglige leder Jens Beck-Lauritzen Centralorganisationens repræsentanter, arbejdsgivernes var Skibsværftsforeningens formand og direktør, Troels Dilling (direktør på Lindøværftet) og Kai Engell-Jensen. Formand for udvalget var departementschef Hans Duborg.

Kontaktudvalget fik fra starten den opgave at varetage »aktuelle og langsigtede opgaver« vedr. skibsværftsindustrien. Det var et så tilpas bredt kommissorium, at udvalget faktisk kom til at beskæftige sig med næsten alle erhvervspolitiske problemer for værfterne, men ind imellem foretog udvalget også henstillinger af organisationsmæssig karakter.

I 1967 overvejede bestyrelsen for B & W's skibsværft, hvis formand var fabrikant Svend Heineke, der også var formand for Dansk Arbejdsgiverforening, at lukke værftets nybygningsafdeling, som beskæftigede 2500 mand. Dette måtte Centralorganisationen vende sig stærkt imod. Hans Rasmussen accepterede aldrig uden sværds slag, at en virksomhed bare fik lov at gå ned, og efter at et udenforstående sagkyndigt udvalg havde undersøgt B & W-værftets samlede situation og konkluderet, at det med visse teknisk-organisatoriske ændringer kunne fortsætte, gennemførtes en meget omfattende ændring i den faglige strukturodeling på arbejdspladsen, der bl.a. betød en markant reduktion af faglige klubber og antallet af tillidsmænd. Aftalen mellem CO og Jernets Arbejdsgiver-

forening, der som så ofte før var repræsenteret ved sin direktør, Svend Rasmussen, indeholdt også nye samarbejdsregler mellem ledelse, arbejdere og funktionærer. Det blev altsammen godkendt af både ledelse og ansatte – og værftet fortsatte.

Men hvad der var problemer hos B & W, var naturligvis også problemer på andre værfter, og senere samme år udsendte kontaktudvalget et såkaldt memorandum, hvori Centralorganisationen og Jernets Arbejdsgiverforening opfordredes til generelt for værftsindustrien at vedtage principbeslutninger om ændringer i organisationsstrukturen på værfterne og fjernelse af alle produktionshæmmende faggrænser. Parterne indgik rammeaftale herom i oktober 1967. Den fulgte retningslinierne fra B & W-aftalen, men det bestemtes fremover, at mulige uoverensstemmelser lokalt mellem parterne og mulige fagretslige behandlinger skulle varetages af Centralorganisationen, ikke af de berørte forbund.

Det er rimeligt at sige, at denne aftale er en af de væsentlige forudsætninger for, at så stor en del af dansk værftsindustri overlevede. Også skiftende regerings positive holdning må nævnes, og man går ingen for nær ved i denne sammenhæng at fremhæve især mangeårig industriminister Erling Jensens indsats.

Siden starten i 1964 har kontaktudvalget bistået værfterne, de enkelte værfter eller industriområdet som helhed, i mangfoldige tilfælde. Senest ved gennemførelsen af den særlige »værftspakke«, som Folketinget gennemførte i efteråret 1986 med henblik på at sikre danske værfter en så tilpas afpasset støtte, at værfterne kunne overleve den da eksisterende værftskrise, indtil et forventet nyt opsving for verdenshandelen omkring 1989-90 ville fremkalde ny efterspørgsel på skibstonnage.

Tillidsmænd på store arbejdspladser

Værfterne var endnu i begyndelsen af 1960'erne generelt de største virksomheder indenfor jern- og metalindustrien. Det billede har siden ændret sig meget væsentligt. Nye virksomheder og nye brancher er kommet frem med en heraf følgende ny »vægtfordeling« af indflydelse og opmærksomhed – både for virksomhederne som sådan og for deres tillidsmænd. For 25 år siden var værftstillidsmændene i de fleste tilfælde nok toneangivende blandt CO's tillidsmænd. I 1987 er det i væsentlig grad tillidsmændene på de virksomheder, som nu er blevet de store, der fører det store ord, i forbundene som i Centralorganisationen.

I maj 1968 gennemførtes efter inspiration fra tillidsmandskredse omfattende demonstrationsstrejker over hele landet imod den borgerlige VKR-regerings politik. »Der var tale om en politisk demonstration, som Arbejdsretten efter vor opfattelse ikke har hjemmel til at tage sig af«, sagde Hans Rasmussen til centralledelsen, da Jernets Arbejdsgiverforening krævede bod for arbejdsnedlæggelserne – en argumentation, der på pågældende tidspunkt ikke var dækning for i arbejdsretsloven. Men den pegede frem imod en revision af arbejdsretsloven, der senere (i 1973) gennemførtes, og som bl.a. indeholdt bodsfrigørelse ved korte politisk motiverede arbejdsnedlæggelser.

En meget alvorlig situation for »jernet«s tillidsmandsinstitution opstod i 1970, da Jernets Arbejdsgiverforening henstillede til 26 navngivne tillidsmænd på værfterne, at de overgik til at være »almindelige arbejdere«, efter at de på et fælles tillidsmandsmøde 29. januar 1970 havde opfordret værfternes arbejdere til en 24 timers proteststrejke 2.-3. februar imod den borgerlige regering.

Det var en henstilling, som gav anledning til megen uro på værfterne og andre arbejdspladser. Centralorganisationens ledelse vidste, at tillidsmændene havde overtrådt tillidsmandsreglerne, men gik alligevel ind i sagen for at genskabe roen på arbejdspladserne. Det skete først, da Jernets Arbejdsgiverforening den 13. februar trak henstillingen tilbage, fordi man måtte erkende, at modstanden mod den var for kompakt.

Men som det næsten altid er tilfældet i den slags sager: begge parter skal have »noget med hjem«. Centralorganisationen fik sin vilje i det reale, at henstillingen blev trukket tilbage, så tillidsmændene kunne fortsætte. Jernet Arbejdsgiverforening fik sit på det principielle plan, idet en fælles vedtagen udtalelse, som også værfternes tillidsmænd skrev under på, fik følgende ordlyd:

»Centralorganisationens forretningsudvalg og værfternes fællestillidsmænd erkender, at opfordringen til at etablere arbejdsnedlæggelse den 2. februar er en overtrædelse af overenskomstens § 2, stk. 1 og *beklagede* det skete. Under hensyn til de fra Centralorganisationens side under mødet fremsatte tilsagn om af al styrke at ville bistå med opretholdelse af roen på arbejdspladserne og sikre overenskomstens efterlevelse, modtog Sammenslutningen (som Jernets Arbejdsgiverforening dengang hed) og værfterne denne beklagelse og meddelte, at sagerne mod tillidsmændene hermed var trukket tilbage«.

Iøvrigt havde Centralorganisationen tidligere taget klar stilling til det, som var tillidsmandsaktionens baggrund, nemlig et ønske om, at organisationerne skulle fremsætte et generelt lønkrav om 1 kr. mere i timen. Man fandt i forskellige tillidsmandskredse indenfor og udenfor jernindustrien, at regeringens politik havde medført reallønsnedgang. Men Centralorganisationen lod denne påstand analysere af fagbevægelsens økonomer, der enigt nåede til det resultat, at påstandene om reallønsnedgang ikke var holdbare. I en udtalelse herom, som først Smedeforbundets senere Centralorganisationens forretningsudvalg vedtog, hed det, »at der i den praktisk stedfundne lønudvikling ikke indtil nu er realistisk dækning for rejsning af et generelt lønkrav overfor vor modpart, da der ikke kan henvises til bristede forudsætninger for den indgåede overenskomst, som kan motivere optagelse af generelle overenskomstforhandlinger«.

Og begge forretningsudvalg henviste derefter tillidsmænd og medlemmer til at gå den overenskomstmæssige vej og fremføre lønkrav direkte ude i virksomhederne.

Da arbejdsgiverne senere samme år (1970) ved forberedelse af overenskomstfornyelsen 1971 stillede krav om, at »en tillidsmand, som virksomheden skønner har overtrådt tillidsmandsreglerne, skal træde tilbage fra sit hverv« måtte man lade sagen falde, da Centralorganisationen gjorde det klart, at der så ingen overenskomstfornyelse blev overhovedet.

Ved overenskomstfornyelsen 1971 blev der indført talsmands-/tillidsmandsregler i Centralorganisationens lærlingeaftale med Jernets Arbejdsgiverforening.

Fagbladet METAL under skiftende udgivere

En af de første aktiviteter, nystiftede faglige organisationer gik igang med, var udgivelse af et fagblad. Det første fagblad indenfor Jern- og metalindustrien, udkom i 1884 – udgivet af den københavnske fagforening for smede og maskinarbejdere, der kaldte sig for et forbund. Bladet udkom højst uregelmæssigt, først og fremmest på grund af pengemangel i fagforeningen. Efter stiftelsen af Smedeforbundet 20. august 1888 kom der stabilitet over udgivelsen af »Fagblad for smede- og maskinarbejdere«, som bladets titel lød, selvom der også i de første år med den nye udgiver kunne være pauser i udgivelsen.

Fra november 1914 overtog Centralorganisationen af Metalarbejdere udgivelsen af bladet, der samtidig tog navneforandring til »Jern- og Metalarbejderen«. Det blev nu fælles organ for de tre CO-forbund, Smedeforbundet, Formerforbundet og Sliberforbundet. I 1955 tog bladet navneforandring til »Jern og Metal« for endelig fra januar 1962 at antage sin nuværende titel »Metal«.

Indtil sidstnævnte tidspunkt var skiftende formænd for Centralorganisationen ansvarshavende redaktør for bladet, der i teknisk henseende stort set ordnedes af bogtrykkeriet, også for så vidt angik den redaktionelle ombrydning. Hans Rasmussen fik efter sin tiltræden som smede- og CO-formand i 1944 en fast medarbejder i redaktionen, nemlig Herman Jørgensen, der efter en stor indsats som oplysningsmand hos statsbanesmedene og en kort periode som propagandaleder på »Social-Demokraten« (nu Aktuelt) blev ansat i Smedeforbundet med stillingsbetegnelsen sekretær. Han fik fagbladet som hovedarbejdsfelt, men varetog iøvrigt en mangfoldighed af interne opgaver på Smedeforbundets hovedkontor.

Hans Rasmussen fortsatte imidlertid som ansvarshavende redaktør og blev berømt for sine ofte 3 sider lange ledende artikler, der læstes med stor opmærksomhed fra først til sidst for, som det blev sagt, at være sikker på, at synspunkter i artiklernes start nu også holdt, når man nåede frem til slutningen . . .

November 1961 tiltrådte Preben Bengtsson som bladets ansvarshavende redaktør. Han kom fra en stilling som faglig medarbejder på det daværende Aktuelt og havde en længere årrække bag sig som journalist ved socialdemokratiske aviser. Da informationsopgaverne i CO og i Metalarbejderforbundet udvidedes, ansattes Ole Andersen april 1975 som medredaktør af »Metal«. Også han havde haft en løbebane som socialdemokratisk journalist og var bl.a. i nogle år redaktør af Specialarbejderforbundets fagblad, i hvilket job han iøvrigt afløste senere statsminister Anker Jørgensen. Ole Andersen blev borgmester i Gladsaxe i 1983.

Ved Preben Bengtssons pensionering ved udgangen af september 1985 overtog Rolf Poulsen stillingen som »Metal«s ansvarshavende redaktør, efter i nogle måneder at have været medredaktør. Rolf Poulsen havde som sine nærmeste forgængere en fortid som journalist ved socialdemokratiske aviser og blade, siden 1973 som redaktør af først Slakteriarbejderforbundets, senere Nærings- og Nydelsesmiddelarbejder Forbundets fagblad.

Herman Jørgensen gennemførte den første betydelige omlæg-

ning af fagbladets udseende. Igen i 1962 og 1975 skete der moderniseringer, sidstnævnte år med overgang til nyt stort format og til 22 numre om året. Fra 1968 var »Metal« udkommet 14 gange årligt imod hidtil 12. I 1970 åbnedes bladet for annoncer.

Centralorganisationen overdrog i 1976, ved Dansk Metalarbejderforbunds afbrudte medlemskab af CO, fagbladet »Metal« til Metalarbejderforbundet, der igennem alle årene havde været bladets største aftager, og »Metal« udsendes fortsat med Metalarbejderforbundet som udgiver.

Virksomheder forsvinder og nye dukker op

Det var lidt om de »store« ting fra den daglige arbejdsmark. Men hvad er egentlig stort? Er det ikke også *stort* at betragte det væld af virksomhedsnavne, som Centralorganisationen har været i kontakt med også i de sidste 25 år – både når der var strid, og når der kaldtes på samarbejde. At gennemgå protokollerne over CO's virksomhed er at se hundreder af virksomhedsnavne passere revy – nogle af dem eksisterer slet ikke mere, andre er dukket op som kometer indenfor samme årrække.

Det var trist, da både General Motors og Fords samlefabrikker i Danmark lukkede i 70'erne, og da Zeuthen & Aagaard og Paul Bergsøe & søn måtte gå ned. Det vakte opstandelse, da Chr. Rovsings højteknologi-virksomhed bukkede under i 1984, selvom store dele ved at overgå på andre hænder alligevel blev reddet.

Det skabte lidt forvirring, da den højt ansete Haustrups fabrikker i Odense omkring 1970 blev overtaget af den svenske plastvirksomhed PLM, men som man sagde i centralledelsen: »Det er bedre med udenlandsk overtagelse, end at virksomheden bare sygner hen«.

Samme synspunkt anlagdes i de mange andre tilfælde, hvor dansk virksomhed overgik til udenlandske ejere, idet det afgørende for CO's vurdering var, om selve produktionen og beskæftigelsen forblev i Danmark.

Da B & W-virksomhederne sidst i 70'erne splittedes op og den – i hvert fald i international sammenhæng – vigtigste del solgtes til den tyske M.A.N.-koncern, skabte det både forargelse og bekymring. Forargelse fordi et af dansk industris flagskibe, den internationalt berømte B & W-dieselmotor, der produceredes på licens mangfoldige steder i verden, overgik til en konkurrent. Bekymring, fordi man frygtede, at denne handel kunne føre til, at B & W-moto-

ren som et dansk produkt sang på et af sine sidste vers. Den nye ejer ville måske henad vejen bruge sin ejendomsret til at flytte om på tingene.

Og i 1986 var man faktisk nået frem til denne frygtede situation. Centralledelsen udtalte bekymring over den da besluttede lukning af B & W's motorfabrik i København. Udviklingsafdelingen, nervecentret i virksomheden, skulle flytte til M.A.N. i Vesttyskland, mens reservedelsproduktionen overførtes til henholdsvis Holeby motorfabrik og til Alpha Diesel i Frederikshavn. Det var 1100 arbejdspladser, der her ville forsvinde fra København (nogle af dem ville måske dukke op de nævnte andre steder) – og det på et tidspunkt, hvor man havde gjort op, at den danske B & W-motor i løbet af de seneste to år havde foretaget sin andel af verdensmarkedet fra 35 pct., til 55 pct.

Der var folk, der mindede om, at dette næppe kunne være sket, om det danske arbejdsmarked havde haft en udviklet og vel fungerende OD-ordning, fordi ansvarlig lønmodtagerkapital ikke ville have accepteret bortflytning af en dansk virksomhed på denne måde . . . M.A.N.s lukning af B & W-motorfabrikken i København opfattedes som prototypen på, hvad man kunne risikere, hvis alene kortsigtede kapitalinteresser skal afgøre en virksomheds skæbne.

Men Centralorganisationen oplevede også mange succes'er i bestræbelserne for at hjælpe danske virksomheder udover vanskeligheder, både ved at indrette overenskomster og aftaler i rimelig udstrækning efter produktionens krav, men også ved at udøve den politiske indflydelse, som var mulig.

CO »blandede sig« i mangfoldige tilfælde, et af de mest spændende eksempler herpå var, da den højst ansete Odense-virksomhed Ths. B. Thrige (hvor Hans Rasmussen i sin tid havde været fellestillidsmand) kom i vanskeligheder midt i 1960'erne. Den blev da sluttet sammen med den københavnske konkurrent Titan til Thrige/Titan, men det gik stadig ikke godt. CO's formand tog initiativ til en virksomhedskonference i 1966, hvor mange ting i samarbejdsformerne blev bragt på plads, og hvor man interesserede sig stærkt for produktivetsproblemerne i virksomheden.

Men markedet var anstrengt, og i 1969 var den »helt gal«. Et såkaldt »professor-udvalg« af teknisk sagkyndige blev engageret til at gennemgå virksomhedens muligheder – en af dem var et skifte på direktørposten, der blev overtaget af Steen Danø, og en anden var etablering af et struktursamarbejde med den store svenske

virksomhed i delvis samme branche, Asea. Det reddede virksomheden.

Hans Rasmussen siger i sin erindringsbog »Ilden i min esse«, at når Thrige/Titan stadig består, »så er det Steen Danøs store fortjeneste«, og det er rigtigt. Men uden hans egne kraftige initiativer især midt i 60'erne havde der ikke været noget for Danø at redde.

Men der var så meget andet, der gik godt i jern- og metalindustrien. Lad virksomhedsnavne som Danfoss og Grundfos, hvoraf førstnævnte forlængst er blevet landets største industriarbejdsplads, være nævnt som eksempler sammen med den omstændighed, at danske elektronik-virksomheder, tænk bare på Brüel & Kjær og Storno og B & O og mange andre, har hele verden som salgsområde for deres produkter. Eller på det positive træk, at velgående virksomheder i helt andre brancher interesserer sig for at investere i jern- og metalindustrien som f.eks. De danske Sukkerfabrikkers engagement i så betydningsfulde metalvirksomheder som Pasilac og Novenco.

Et meget specielt eksperiment udfoldede sig i Horsens i anden halvdel af 70'erne, da den engelskejede radio- og tv-fabrik Arena pludselig blev lukket. Medarbejderne var imidlertid ikke tilsinds at finde sig deri, og de oprettede et nyt »folkeejet« selskab, »3-F-fabrikken« blev den kaldt, til at videreføre produktionen. Senere indtrådte den ungarsk ejede internationale tv-virksomhed Tungfram som hovedaktionær. Men det viste sig i løbet af et årstid, at »3-F« ikke kunne overleve, men måtte lukke. På samme tid kom en anden stor Horsens-virksomhed, Kirks telefonfabrikker, i vanskeligheder, men her etableredes et samarbejde med den amerikansk ejede gigant Standard Electric, og virksomheden overlever fint under navnet Standard Electric Kirk.

Det var også specielt, da Centralorganisationens næstformand, Charles Hansen, engagerede sig kraftigt i at få en japansk bilfabrik til at etablere sig i Danmark og i forbindelse med en CO-studie-delegationsrejse til Japan i 1982 fik foretræde for bilgiganten Nissans bestyrelsesformand og direktør for at forelægge et udførligt projekt for, hvordan det kunne lade sig gøre. Men initiativet har ikke – indtil nu i hvert fald – båret frugt.

Fælles for alle disse begivenheder er Centralorganisationens konstante interesse for enhver sag af beskæftigelsesmæssig karakter. Derfor var og er Centralorganisationen også levende optaget af den forvandling, der til stadighed foregår i dansk industri – bort fra

den tunge industri og over til den lette. Centralorganisationen var inddraget i det store projekt, »Jernets fremtidsprojekt«, som Jernets Arbejdsgiverforening forelagde i 1978, og hvori man fremlagde en prognose for, hvordan virksomhedsstrukturen ville udvikle sig – netop bort fra den tunge industri. I 1983 fremlagde Jernets Arbejdsgiverforening, bl.a. efter opfordring fra CO, en rapport »Jernets fremtid 1983+10«, som især handlede om, hvordan behovet for arbejdskraft ville forme sig indtil lidt ind i 90'erne, og den bekræftede samme tendens som prognosen fra 1978: Beskæftigelsen i »jernet« vil fortrinsvis udvikle sig gunstigt på områder, der kræver høje og mellemhøje tekniske kvalifikationer. Det har så flere af Centralorganisationens medlemsforbund søgt at drage lære af, se herom bl.a. det tidligere beskrevne uddannelsessekretariat og teknikerkartel.

*

Der har altid været en nær sammenhæng mellem beskæftigelsens højde og den faglige aktivitet, især på lønområdet. Høj beskæftigelse, høj lønaktivitet.

Beskæftigelsen har svinget meget i de sidst forløbne 25 år. I 1962 målte Metalarbejdernes Arbejdsløshedskasse, hvis ledighed generelt har ligget noget lavere end CO-medlemmernes som helhed, en ledighed på kun 0,6 pct. I 1966 var ledigheden 0,9 pct., i 1970 0,8 pct. – altså en række af år med fuld beskæftigelse. Men i 1975 var billedet vendt. Da var ledighedsprocenten 8.

I 1974 havde Paulus Andersen i en beretning til centralledelsen kunnet fortælle om en stor lønaktivitet. I 1973 havde lønudviklingen indenfor metalområdet været gennemsnitlig på 24 pct., og fra april 1973 til april 1974 kunne den opgøres til 31 pct.

»Der er«, sagde Paulus Andersen, »tale om de største lønstigninger nogensinde, men stoltheden herover er knap så stor, når man ser, at den disponible realløn kun er steget med 4-5 pct. Det er uholdbart. Vore medlemmer ønsker stabilitet. Vejen frem må gå over indkomstpolitiske løsninger« – en vej, som Hans Rasmussen havde anvist allerede i 1967: »Indkomstpolitik vil fortsat være afgørende faktor i fremtidige overenskomstforhandlinger«, sagde han.

Paulus Andersen havde også en anden måde at beskrive tilstanden på. Han fortalte, på grundlag af en analyse over reallønsudviklingen 1963-1975, at mens metalarbejderen i 1963 havde en løn på 20.000 kr., en realløn af samme størrelse og en disponibel løn på 18.000 kr., så var lønnen i 1975 steget til 75.800, men reallønnen kun til 30.170 og den disponible løn til 23.330 kr. »Det giver stof til efter-

tanke, vi må forny vor politik i de faglige organisationer», var hans kommentar.

Det var i 1975, at beskæftigelsesbilledet vendte. Siden har, nævnt med 5 års intervaller, ledigheden været: 1980 – 6,9 pct., 1985 – 7,4 pct. og i januar og februar 1987 henholdsvis 11,4 pct. og 9,6 pct. Men samtidig hermed har man, jfr. det tidligere beskrevne, måttet notere »flaskehalsproblem« bestemte steder og i bestemte brancher.

I årene siden 1962 er der sket mange små og større overenskomst- eller lovmæssige nyskabelser, som er værd at notere:

Lønmodtagernes Garantifond, som Centralorganisationen havde foreslået overfor både Socialdemokratiet og LO, oprettedes ved lov og trådte i kraft april 1972.

14-dages lønnen blev obligatorisk i januar 1968, efter at have været praktiseret på frivillig basis fra marts 1962.

Svejsersundersøgelse gennemførtes i 1968 og forbundssekretær Janus Jensen, Metal, der havde arbejderbeskyttelse som arbejdsområde, kommenterede, at undersøgelsen »var opmuntrende, for den havde vist, at der ingen særlige afvigelser var mellem svejsere og ikke-svejsere«.

Silicoseundersøgelse gennemførtes 1971 med deltagelse af samtlige arbejdere på støberier, 4061 ialt. Undersøgelsen afslørede, at 3,6 pct. af de undersøgte havde silicose.

Vikarbureauer opstod i 1970, men CO og Jernets Arbejdsgiverforening var enige om, at de ikke skulle have indpas i »jernet«. Arbejdsminister Erling Dinesen lovede, at vikarbureauerne kun ville få HK-området som arbejdsfelt.

Arbejdsfordelinger tog et stort opsving i 1975, og Centralorganisationen klagede over, at arbejdsgiverne gennemførte fordelingerne, som det passede dem. Chefen for arbejdsanvisningen i København, Lauge Kallestrup, fastslog, at etablering af arbejdsfordeling forudsætter aftale mellem en faglig organisation og pågældende virksomhed. Ved overenskomstfornyelsen 1977 aftalte organisationerne faste regler for arbejdsfordeling.

Lægeerklæring ved sygdom kom i 1962 pludselig til at koste 11,50 kr. mod før 3 kr. Folk protesterede. Det tog CO op. Man aftalte med modparten, at attest fra sygekassen ville være acceptabel, senere indførtes tro- og love erklæringsblanket, etableret af organisationerne.

Ferie-Giro etableredes pr. 1. januar 1981 som afløser for feriemærkesystemet, der indførtes sammen med ferieloven i 1938.

Fælles Brevet & Ajour tilbød i sommeren 1964 medarbejderne 40 timers arbejdsuge mod at afstå fra generelle krav i en 5-års periode. Tilbuddet blev afvist.

Retningslinier for arbejdsstudier i jern- og metalindustrien indførtes i 1960, blev forlænget i 1965 – og findes stadig uændrede i overenskomsten.

Fælles uddannelsesudvalg blev i 1972 foreslået af uddannelsessekretær i Metalarbejderforbundet, Tage Jensen, mellem Metal, SiD, KAD, Guld og Sølv, Sølv, Sølv, Sølv, El-Forbundet og skibstømmerne. »For at sikre en bred uddannelse på alle områder, så ingen lades i stikken«, som han sagde.

Lønudbetaling over bank/sparekasse blev overenskomstaftalt i 1971.

Storebæltsbro og Øresundsbro og lufthavn på Saltholm blev der, med Hans Rasmussen som deltager, ført forhandlinger om i 1968. Det var også i 1968, at *Kammerslusen* ved Hvide Sande blev udvidet, så Nordseværftet i Ringkøbing kunne bygge større coastere.

Samarbejdsforsøgene i 1971, som CO tog initiativet til, gennemførtes i følgende virksomheder: Philips, København, N. Foss, Hille-rød, NKT, Glostrup, SAS, Kastrup, Metallic, Skive, Højbjerg Maskin-fabrik, Århus, Haustrup fabrikker, Odense og Danfoss, Nordborg.

Funktionæransættelse diskuteredes også i 1960'erne og 1970'erne. Juni 1972 forelå den første rapport fra et nedsat CO-udvalg vedr. funktionærlignende ansættelser.

Store forskelle i ledigheden har altid forekommet. Et eksempel: Verner Andersen oplyste i centralledelsen juni 1978, at ledigheden i Metalarbejderforbundet var 9 pct., i Kvindeligt Arbejder Forbund 25 pct. »Bekæmp ledigheden«, sagde han, »byg færger og skibe, brug gas i kraftvarme- og gasværker og i bilerne. Stop Storebæltsbroen. CO bør presse på for at få ansat flere eksportkonsulenter i erhvervs-livet«.

Jern- og Metalindustriens uddannelsesfond, stiftet som led i overenskomstfornyelsen 1983, fik fra starten denne bestyrelse: Di- rektørerne Jens Thorsen (i 1987 afløst af direktør Frank Bottrup) og Sven F. Thomsen samt formanden for værkstedsfunktionærerne, Poul Andersen, repræsenterede arbejdsgiversiden, mens Georg Poulsen, Dansk Metalarbejderforbund, Freddy Andersen, Dansk El-Forbund, og Willy Strube, SiD, repræsenterede CO. – Fondens se- kretariat består af kontorchef H. Engelhardt, Jernets Arbejdsgiverforening, og CO's daglige leder Jens Beck-Lauritzen.

Blandt fondens støtte-projekter kan nævnes det såkaldte Juust-projekt = Jernets udvikling af uddannelsessystemer, som skal sikre en altid relevant uddannelse i virksomhederne i forhold til både produkter og produktionssystemer. Der forelå bindstærk rapport herom i 1986.

Sprængte lønrammer. Som før omtalt fastsatte regeringen i 1985 rammer for lønudviklingen i de to overenskomstår, 2 pct. i første overenskomstår, 1,5 pct. i andet. I Metal blev resultatet en lønudvikling på henholdsvis 4 pct. og 5 pct. Nok et bevis på, at det levende liv ikke lader sig lægge i faste rammer, og at »jernet«s lønsystem kan virke selv under vanskelige vilkår. Bl.a. fordi beskæftigelsen var i stærk bedring.

Fagretslige sager. Centralorganisationen har siden 1962 taget sig af fagretslige sager i tusindvis, snarere titusindvis. I en livlig periode i foråret 1982 kunne Georg Poulsen oplyse, at CO indtil 15. marts havde fået ialt over 300 sager ind til fagretslig behandling, heraf alene 201 arbejdsnedlæggelser.

Lavlønsundersøgelser blev gennemført både i 1981 og i 1986. I 1981 var der i hele CO-området ialt 300, som arbejdede på mindstebetalingen, i 1986 var tilsvarende tal 420, idet intervallet nu var fra mindstebetalingen 48,70 kr. og op til 55 kr. Heraf var de 360 medlemmer af KAD.

Samarbejdet udadtil

Siden stiftelsen af Internationalt Metalarbejder Forbund, IMF, i 1893 har danske metalarbejdere været med i det internationale samarbejde. Det var fra starten Smedeforbundet, som var medlem af IMF, og som det blev fortalt i en publikation, som Centralorganisationen udgav i forbindelse med IMF's 75 års jubilæum i 1968, forsøgte Smedeforbundets formand 1890-1892, Ferdinand Hurop, allerede i sin formandstid at få igangsat et internationalt samarbejde – især i lyset af erfaringer, han gjorde i forbindelse med en stor smedelockout i København i 1885.

Da Centralorganisationen var stiftet i 1912, overtog CO hurtigt derefter det danske medlemskab i IMF. Oprindeligt var det altså smede og maskinarbejdere, formere og slibere, som var med i IMF, men efterhånden som Centralorganisationen fik tilslutning fra stadig flere forbund, blev alle danske metalarbejdere også internationalt organiserede. Bortset fra årene 1976-1980, da Dansk Metalarbejderforbund var selvstændigt medlem af IMF (og isøvrigt også af Europæisk Metalarbejder Federation, EMF, og Nordisk Metalarbejdersekretariat) har alene Centralorganisationen af Metalarbejdere været dansk medlem af disse internationale og nordiske organisationer.

Ved CO's 50 års jubilæum havde IMF ca. 8 millioner medlemmer. Medlemstallet er, især på grund af den industrielle og faglige udvikling i den såkaldte tredje verden, vokset til ca. 15 millioner medlemmer i 1987. IMF bygger nu sin virksomhed på en række regionalcentre i de forskellige verdensdele, hvorfra megen faglig aktivitet og støttevirksomhed udgår – alt sammen naturligvis ledet fra IMF-hovedkontoret i Geneve. Medlemsvæksten, både af personer og organisationer, har givet IMF en stærk position både i Asien, Afrika og Latinamerika, og ikke mindst har fremgangen og resultaterne været meget store i Japan.

I 1962 var formanden for det tyske metalindustriarbejderforbund I.G. Metall, Otto Brenner, præsident for IMF, og generalsekretær var svejtseren Adolphe Graedel. Da Otto Brenner døde i begyndelsen af 1972 blev formanden for Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark, Hans Rasmussen, der hidtil havde været en af

Tre IMF-præsidenter, fra venstre Otto Brenner, Eugen Loderer og Hans Mayr, alle Forbundsrepublikken Tyskland.

IMF's vice-præsidenter, udpeget til ny præsident, og han beklædte denne post, indtil den nye formand for I.G.Metall, Eugen Loderer, overtog den i 1973. Loderer bevarede hvervet indtil 1983, da han trådte af fra sin formandspost i det tyske medlemsforbund, og han afløstes – i Tyskland som i IMF – af den nye I.G. Metall-formand Hans Mayr. Han er formand endnu i 1987.

På den meget vigtige post som generalsekretær er der også sket nogle skift. I 1970 efterfulgtes Adolph Graedel af svenskeren Ivar Norén, som på det tidspunkt var svensk arbejdsattache i Washington, men som forud havde en meget lang karriere i det svenske metalindustriarbejderforbund. På en kongres i IMF i Stockholm i 1974, hvor Norén trak sig tilbage, valgtes amerikaneren Herman Rebhan, der i en årrække var først organisator, senere international sekretær i det amerikansk automobilarbejderforbund UAW.

Paulus Andersen blev, efter sit valg til CO-formand i april 1973, udpeget til at være Nordens repræsentant i IMF's præsidium (vice-præsident), en post der går på skift mellem de nordiske metalarbejderformænd, og som 1987 beklædes af formanden for Norsk Jern- og Metalarbejderforbund, Lars Skytøen.

IMF-arbejdet er delt op på afdelinger for de forskellige hovedbrancher indenfor jern- og metalindustrien. En af de mest aktive afdelinger er skibsværftsafdelingen, for hvilken CO-formand Georg Poulsen har været formand siden 1983.

Tre IMF-generalsekretærer, fra venstre Adolphe Graedel, Ivar Norén og Herman Rebhan.

Det er kun i få tilfælde, at danske metalarbejdere har påkaldt sig støtte fra IMF. Det normale har været, at Danmark og det øvrige Norden i denne sammenhæng har ydet støtte, ikke mindst af økonomisk art, men også ved særlige aktiviteter især i u-lande for at ophjælpe lokale forsøg på at få fagforeningsarbejdet sat i værk. I begyndelsen af 1963 sendtes en ung dansker, Finn Christensen, der tidligere havde været ansat i Metal København (dengang Metalarbejdernes Centralafdeling) med støtte fra CO til Indien for IMF. Opgaven var at hjælpe de indiske metal-forbund med organisationsarbejdet, men især på grund af klimaet varede opholdet derude kun i et lille årstid. Få år efter døde Finn Christensen kun 40 år gammel. Senere, i begyndelsen af 1980'erne iværksatte Danmark dels alene dels sammen med de øvrige nordiske forbund, specialkurser om fagforeningsarbejde især i Afrika (Zimbabwe).

Men i sommeren 1975, da ledigheden blandt danske metalarbejdere pludselig steg meget voldsomt (fra godt 2 pct. i 1974 til 8 pct. i 1975), indbød CO-Metal generalsekretær Herman Rebhan til en drøftelse i København, for – som Paulus Andersen sagde til ham: »Vi kan ikke stiltiende se på, at flere og flere af vore industrivirksomheder i metalindustrien flytter til lande, hvor arbejdskraften er billigere, og vi anmoder IMF om at iværksætte bestræbelser for at modvirke denne tendens«.

Centralorganisationens formand vidste naturligvis godt, at IMF

så lidt som CO selv havde mulighed for at gribe ind overfor de danske virksomheder. Men meningen med henvendelsen til IMF var da også at få IMF til at øge den faglige aktivitet i de nye industrilande for derved at bringe niveauet for løn- og arbejdsvilkår så højt op, at danske – eller andre europæiske – virksomheder derved mistede interessen i at flytte til u-landene. Det var med andre ord lønkonkurrencen, man ville til livs.

*

Europæisk Metalarbejder Federation, EMF, er et barn af de europæiske fællesskaber. Den blev oprettet som et hjælpeorgan for metalarbejderforbundene i de oprindelige fællesmarkedslande – til at holde forbundene orienteret om arbejdet i EF-kommissionen og i givet fald søge at påvirke kommissionens synspunkter og forslag i en retning, som metalarbejderne var interesseret i. Derfor blev EMF-kontoret placeret i Bruxelles.

Da Danmark med virkning fra 1. januar 1973 var blevet medlem af EF, optoges forhandlinger med EMF om medlemsskab dér. Det skete især i konsekvens af en resolution, som vedtoges på Metalarbejderforbundets 1972-kongres, hvor der godt nok taltes imod EF-medlemsskabet, men hvor man samtidig erklærede, at de danske organisationer, hvis folkeafstemningen gav dansk ja til EF, naturligvis måtte engagere sig i det europæiske arbejde. For kun derved kunne man varetage medlemmernes interesser under de nye forhold.

Allerede i februar 1973 redegjorde CO-næstformand Charles Hansen for forhandlingerne med EMF, der var ført ikke bare om dansk medlemsskab, men også om medlemsskab for både det norske og det svenske metalarbejderforbund, selvom både Norge og Sverige dengang som nu var udenfor EF. Finland derimod kunne ikke tage stilling – af hensyn til landets hele uafklarede forhold til den nye europæiske problemstilling, især begrundet i naboskabet til Sovjetunionen. Men Finland tilsluttede sig EMF kort tid senere.

Centralledelsen besluttede enstemmigt at melde CO ind i EMF.

EMF har, siden England samtidig med Danmark og Irland blev medlem af EF, haft en britisk formand. Dels fordi det jo var en tysker, der traditionelt var præsident for Internationalt Metalarbejder Forbund, dels – og især – fordi man derved følte at kunne engagere de britiske metalarbejderforbund, der som britisk fagbevægelse i det hele taget ikke var særligt interesseret i EF-medlemsskabet, noget mere i det europæiske samarbejde. Hugh Scanlon, formand for det

Georg Poulsen sammen med (tv) Maltas daværende premierminister Dom Mintoff og LO-formand Thomas Nielsen, fotograferet i forbindelse med et dansk-maltesisk metal-tillidsmandskursus.

store engelske maskinarbejderforbund, blev første EMF-formand i den nye æra, og selvom han, på grund af uidentificerede prosovjetiske sympatier en overgang midt i 1970'erne fik en række EMF-medlemsforbund til at overveje hans stilling som formand, bevarede han posten til sin afgang fra det engelske forbund. Her afløstes han af Terry Duffy, der også blev EMF-formand, indtil han efter sin død i 1986 afløstes af Bill Jordan i begge funktioner.

CO's skiftende ledelser har engageret sig stærkt i arbejdet indenfor EMF. CO-formand Georg Poulsen er vicepræsident i EMF, og to danske har haft fremtrædende poster i EMF-sekretariatet i Bruxelles.

Dettes første leder var Günther Köpke, der kom fra et job som økonom i I.G. Metall. Da han blev leder af det nyoprettede »europæiske fagforeningsinstitut«, afløstes han af belgieren Hubert Thierron, der var blevet vicegeneralsekretær i EMF i 1975.

På posten som souschef i EMF-sekretariatet har fungeret danskeren Hans Flugler, der er historiker af uddannelse, og som kom til

EMF fra en ansættelse som oversætter/tolk ved EF-kommissionen. Da fhv. landbrugsminister Poul Dalsager i 1980 blev EF-kommissær for landbrugsområdet, skulle han bruge en industri-rådgiver, og han hentede da Hans Flugel væk fra posten i EMF.

Her tiltrådte senere konsulent i Dansk Metalarbejderforbund, Leif Jensen, men da EMF's økonomi undergik en alvorlig svækkelse på grund af nedgang i medlemsforbundenes medlemstal – en følge af den stærkt voksende arbejdsløshed i Europa i de år – måtte Leif Jensen vende tilbage til sit job i Metal-huset i København, hvorfra han havde haft orlov.

Siden – med virkning fra 1. januar 1986 – er Hans Flugel iøvrigt tiltrådt som international medarbejder og leder af forbundsformandens sekretariat i Dansk Metalarbejderforbund.

Samarbejdet mellem de nordiske metalarbejderforbund er så gammelt som forbundene selv. Det har altid været stærkt og nært. Siden 1920'erne har der eksisteret en nordisk gensidighedsaftale, hvorefter forbundene skulle yde hverandre økonomisk bistand under konflikter af en vis størrelse og af en vis varighed. Det er meget store millionbeløb, der på denne måde igennem de mange år har krydset de nordiske grænser – snart til det ene land, snart til det andet. Til en stor strejke i Finland i midten af 1920'erne beløb den økonomiske hjælp fra de tre andre nordiske lande sig til ialt ca. 35 millioner finske mark, og da Danmark sidst var i konflikt i 1973, modtog Dansk Metalarbejderforbund ca. 5 millioner kroner i nordisk strejkehjælp.

Men i slutningen af 1960'erne følte de nordiske forbund et behov for yderligere at forstærke samarbejdet til fremtidig også at kunne varetage fælles nordiske interesser i international sammenhæng og til med større fasthed end hidtil at kunne sikre en kontinuerlig udveksling af faglige nyheder.

I 1967 holdtes de første fællesnordiske møder om formerne for et formaliseret samarbejde, i 1969 fik centralledelsen forelagt forslag til vedtægter for et Nordisk Metalarbejdersekretariat, og på en nordisk konference i 1970 blev sekretariatet endeligt stiftet.

Nordisk Metalarbejdersekretariat består af en styrelse, som principielt kun har formændene for de fem forbund – her er Island også med – som medlemmer, men som reelt også i sine møder har plads for rådgivere fra medlemsforbundene. Det er efter traditionen den anciennitetsældste formand blandt de fem, der er formand for sty-

Tre formænd for styrelsen i Nordisk Metalarbejdersekretariat, fra venstre Bert Lundin, Sulo Penttilä og Lars Skytøen.

relsen. Første formand var Bert Lundin, Sverige, ved hans afgang fra det svenske forbund afløstes han af Sulo Penttilä, Finland, og da han i 1983 forlod formandsposten i det finske forbund, blev Lars Skytøen, Norge, næste mand i formandsstolen.

Styrelsens beslutninger administreres af sekretariatet, der i de første år lå i det svenske metalindustriarbejderforbund. Men fra januar 1972 følte det nødvendigt at etablere et egentligt selvstændigt nordisk sekretariat, og til leder af det udpegedes international medarbejder i det svenske forbund, Birger Viklund. I 1975 afløstes han af Jan Hodann, der også havde sit udgangspunkt i Svensk Metal, hvortil han vendte tilbage, da han 10 år senere, 1985, afløstes af Matts Jönsson.

Nogle af personerne

Det er et meget stort antal personer, som igennem Centralorganisationens 75 år har øvet en indsats for jern- og metalindustriens arbejdere. Det er alle de aktive på arbejdspladserne, først og fremmest de tusinder af tillidsmænd, der med rette er blevet kaldt »Rygraden i Centralorganisationen«, for uden tillidsmandssinstitutionen var Centralorganisationen aldrig blevet, hvad den er. »Jernet«s overenskomstsysteem, ikke mindst lønsystemet, bygger i høj grad på den lokale aktivitet på arbejdspladserne.

Men det er naturligvis også lederne i organisationen. Medlemmer af centralledelsen og af forretningsudvalget, de skiftende formænd og daglige ledere af virksomheden.

Af de tidligere formænd skal nævnes I. A. Hansen, som var formand fra stiftelsen i 1912 til sin død 1926. Johs. Kjærboel var formand 1926 til 1935, da han blev udnævnt til handelsminister. Peter Andersen var formand 1935 til 1944, da han gik af på grund af alder og afløstes af Hans Rasmussen.

Hans Rasmussen var formand for Centralorganisationen helt indtil 1973, altså i nær ved 29 år, og han er således rekordsætter i dette formandshverv. Han var – som også den foranstående beskrivelse af CO's udvikling siden 1962 bærer mangfoldige vidnesbyrd om – formand for Centralorganisationen i nær halvdelen af den 25 års periode, som dette skrift især koncentrerer sig om. Hans indflydelse og betydning for Centralorganisationen fremgår også klart af alt det, han var initiativtager til – og af hans helt specielle måde at tackle tingene på.

Hans Rasmussen er fynbo, og alle, der har været ham nær, ved, at han i sig har både de blide træk i fynboens sind – og de stædige og barske. Hans Rasmussen stræbte aldrig i sin lange karriere som fagforeningsmand efter strid. Han ville helst have fred – men det skulle være på hans vilkår.

Centralorganisationens struktur indeholder det særlige træk, at ingen af dens organer egentlig er udstyret med særlig megen kompetence. Det er blevet lidt anderledes i de seneste år efter gennemførelsen af den »hensigtserklæring«, der i 1980 førte Metalarbejderforbundet tilbage til CO. Men det afgørende var og er først og frem-

CO-Metals forretningsudvalg ved 75 års jubilæet. Her til venstre CO-formand Georg Poulsen og næstformand Jens Beck-Lauritzen, forbundsformand Freddy Andersen, Dansk El-Forbund, og næstformand Max Bøhring, Dansk Metalarbejderforbund.

På side 105 er det forbundsformand Hans Jensen, Blik og Rør, forretningsfører Svend Erik Jensen, SiD, forbundsformand Lillian Knudsen, Kvindeligt Arbejder Forbund, forbundsformand Bent Larsen, Snedker- og Tømrerforbundet, forretningsfører Jens Pors, HK, og gruppeformand Willy Strube, SiD.

mest formandens evne til – med snilde eller viljestyrke – at få de ting igennem, som han fandt rigtige og fremmende for CO's interesser.

I så henseende gjorde Hans Rasmussen som en tro elev af I. A. Hansen dennes måde at håndtere tingene på til et sandt mesterskab.

Det er naturligt nok, at en formand, der beklæder sin post gennem 29 år, efterhånden gøres indentisk med organisationen. Sådan var det med Hans Rasmussen, og man forklejner ingen ved iøvrigt at fastslå, at Hans Rasmussen i hovedparten af sin formandsperiode sammen med den mangeårige direktør i Jernets Arbejdsgiverforening, Svend Rasmussen (død 1981) – selvom sidstnævnte var embedsmand – simpelthen tegnede jern- og metalindustriens organisationer. Hos arbejdsgiverne var det jo sådan, at formændene kom

og gik, men direktøren blev . . . i CO var det formanden, der var det faste punkt.

Hans Rasmussen fik som før nævnt i sit sidste år som formand for Centralorganisationen overdraget det ærefulde hverv som præsident for Internationalt Metalarbejderforbund. Han havde gennem hele sin formandstid vist megen interesse for det internationale samarbejde, og havde i en årrække været medlem af IMF's forretningsudvalg (eksekutivkomite, som det hedder). Og så var Hans Rasmussen 1950-64 medlem af Folketinget og 1961-69 næstformand i Socialdemokratiet.

Paulus Andersen, der efterfulgte Hans Rasmussen både i Metalarbejderforbundet og i Centralorganisationen, fik kun få år som faglig topledere. Det havde nok været Hans Rasmussens intention, at

Charles Hansen – CO's næstformand og daglige leder – skulle have været CO-formand efter ham. Men Charles Hansen og Paulus Andersen enedes før valget om, at det nok var bedst, at formandskabet i CO fortsat beklædtes af samme person, som var formand i Metalarbejderforbundet, og det var da også Hans Rasmussen, der på centralledelsesmødet april 1973 foreslog Paulus Andersen til sin efterfølger.

I Centralorganisationens historie er Paulus Andersen især kommet til at stå som den, der førte Metalarbejderforbundet ud af CO og ikke blev i stand til at føre det tilbage igen. Han følte en stærk forpligtelse til at føre den struktur-linje, som Metalarbejderforbundets kongresser 1972 og 1975 havde udstukket, igennem, men det viste sig umuligt for ham at gennemføre det, som var formålet med kongresbeslutningerne: at få omdannet CO til et industriforbund. Modstanden i de øvrige CO-forbund var for stærk.

Paulus Andersen fratrådte formandsposten i CO i december 1975, og da han i 1978, kun 50 år gammel, på grund af sygdom måtte fratræde også som formand i Metalarbejderforbundet, var »nederlaget« ved de manglende resultater af Metals »enegang« nok en ikke helt lille del af forklaringen på, at den ellers robuste formands helbred blev brudt ned.

Paulus Andersen startede sin karriere som konsulent i Centralorganisationen i 1962 og blev 1966 valgt til sekretær i Metalarbejderforbundet, 1972 til forbundets formand.

Verner Andersen blev konstitueret som formand for Centralorganisationen december 1975 og endeligt valgt i april 1976. Han havde da siden 1960, da han valgtes til formand for Guld- og Sølvarbejderne Forbund, været medlem af centralledelsen og fra 1964 af CO's forretningsudvalg.

Verner Andersen var fra starten af sin formandstid indstillet på, at han var »overgangs-formand«. Hans bestræbelse var fra første dag at få de udtrådte forbund tilbage i Centralorganisationen, og han udfoldede i de år, hans formandstid varede, utallige initiativer herfor. Han havde ind imellem modvind i sine anstrengelser inden for centralledelsen, hvor nogle mente, at han var for imødekommende over for Metal. Men han erkendte til enhver tid, at Metalarbejderforbundet indtil udmeldelsen repræsenterede over halvdelen af CO's samlede medlemstal – og ville gøre det igen, når Metal vendte tilbage. Derfor accepterede han, at Metals formand i de overens-

komstsituationer, hvor Metal stod uden for CO, fungerede som »ordførende« forhandlingsleder for begge organisationer i forhandlingerne med Jernets Arbejdsgiverforening. Verner Andersen udtrådte af CO's forretningsudvalg 1. april 1984, da hans forbund havde besluttet at indmelde sig i Metalarbejderforbundet.

Georg Poulsen blev formand for Centralorganisationen 1. april 1980, efter at Metal var vendt tilbage til CO i februar samme år. Han havde da været formand for Metalarbejderforbundet siden juni 1978, forbundssekretær fra 1974 med forudgående funktioner som sekretær i forbundets forhandlingsafdeling og – fra 1963 – formand for forbundets afdeling i Helsingør.

Han viste sig hurtigt i besiddelse af evnen til at få genknyttet trådene til CO. Det siger meget om hans forståelse for samarbejde, hans sans for taktik og diplomati, når der kaldes på netop disse egenskaber, at han i 1980 valgtes til CO-formand med bl.a. alle SiD's centralledelsesmedlemmer imod sig, og at han i CO's jubilæumsår kunne afslutte en af de mest bemærkelsesværdige overenskomstfornyelser efter et nært forhandlingssamarbejde med samme SiD's topmand i Centralorganisationen, gruppeformand Willy Strube. Det var en bedrift – af dem begge to.

Georg Poulsen er (sommeren 1987) stærkt på vej til at placere sig som nr. 3 i Metalarbejderforbundets og CO's formandsrække, hvad formandsperiodens længde angår – kun I. A. Hansen og Hans Rasmussen kan han ikke »slå«. Men han har forlængst placeret sig lige så centralt i fagbevægelsen og dansk offentligt liv som disse forgængere. Mængden og især betydningen af tillidshverv taler tydeligt derom: LO's forretningsudvalg, Socialdemokratiets hovedbestyrelse og forretningsudvalg, Arbejdernes Landsbank, Dansk Erhvervsinvestering, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Dansk Folke-Ferie o.m.m. Medlemskabet af bestyrelsen for Statsbroen Storebælt er godt nok udtryk for et personligt valg, men kan også ses i forbindelse med den stærke interesse for Storebæltbroen, som Metal altid har vist. En særlig »blomst i knaphullet« var det, da han som et af to danske medlemmer blev udpeget til den såkaldte »Gyllenhammar-komite«, hvis opgave var at udarbejde forslag til et forstærket samarbejde i Norden.

Georg Poulsen er (1987) formand for skibsværftsafdelingen i Internationalt Metalarbejderforbund og vicepræsident i Europæisk Metalarbejder Federation, og han har med sit meget stærke enga-

gement i det internationale samarbejde været hovedmand bag CO's aktivitetsudvidelser på disse områder.

Charles Hansen var næstformand og daglig leder i Centralorganisationen fra etableringen af det selvstændige sekretariat i 1969 til sin afgang på grund af alder med udgangen af december 1984. Hans betydning og indsats for Centralorganisationen har været meget stor. Uden den kontinuitet i CO-arbejdet, som han repræsenterede, er det – som før antydet – usikkert, hvordan Centralorganisationen var kommet over omvæltningen i 1976, da over halvdelen af medlemstallet trak sig ud. Det tør vel her afsløres, at ikke alle i Metalarbejderforbundet, hvor han var forbundssekretær, så med lige megen forståelse på det valg, han dengang foretog.

Charles Hansen var i årene som daglig leder af CO's virksomhed utroligt flittig og påpasselig, og ingen af de opgaver, som CO skulle tage sig af, var for lille til, at han ikke ofrede den fuld opmærksomhed. Han repræsenterede Centralorganisationen i udvalg og forhandlinger og blev selv en institution i dette arbejde, som han for en lang tid satte sit helt personlige præg på. Hans store interesse for produktionens problemer kom bl.a. til udfoldelse gennem medlemskab af bestyrelsen for Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk og for store industrivirksomheder, bl.a. B&W's skibsværft.

Charles Hansen har i årenes løb haft overordentlig mange »i skole« om den rette lære og kunne være barsk i sin egen udlægning af teksten, hvad enten det skete i diskussioner indadtil eller i offentlige debatter, hvor den stadige bureaukratisering af samfundet var et af hans yndlingsemner.

Da Charles Hansen forlod sin post, sagde Georg Poulsen, at »Charles Hansen har altid haft som sin overordnede indstilling, at hvis det gik industrien, især jern- og metalindustrien, godt – ja, så gik det hele samfundet godt. Han har været en stor tjener i »herrens vingård«, og nu da 25 gode år i organisationens tjeneste rinder ud, vil jeg sige: vi kommer til at savne mange af Charles Hansens vendinger og talemåder, for han har altid kunnet få adrenalinet til at stige op i os. Men vi udtaler samtidig vor varme anerkendelse af den gode indsats og den gode hånd, han har haft til at løse sager, også meget vanskelige sager«.

Jens Beck-Lauritzen, organisationssekretær og daglig leder i Centralorganisationen fra 1. januar 1985, blev sekretær i Centralorganisationen i 1980. Han havde da været konsulent i Metalarbejderforbundet siden 1978, og før den tid var han, som en af landets yngste, formand for Metals afdeling i Struer, hvor han også var medlem af byrådet. Jens Beck-Lauritzen repræsenterer i Centralorganisationens udvikling den yngre generation omkring CO's 75 års dag, men er også en viderefører af traditioner og holdninger, som har præget Centralorganisationen siden 1912.

Centralorganisationen har kun haft få medarbejdere i sin faste tillidsmandsstab. I 1966 afløste Rudolf Holm, der da var tillidsmand på radiofabrikken TO-R, Paulus Andersen som konsulent, og i 1969 udvidedes konsulentstaben med Aksel Svendsen, der var lønsystemmand på Lindøværftet og iøvrigt medlem af Munkebo sogneråd. Ved Metalarbejderforbundets udmeldelse af CO i 1976 overgik de begge til Metal.

I 1980, samtidig med Jens Beck-Lauritzen, ansattes hidtidig forretningsfører i SiD Simon Sørensen som sekretær i CO, og da han ved udgangen af 1983 gik på pension, blev han afløst af Kaj Rasmussen, der ligeledes kom fra en stilling som forretningsfører i SiD. Februar 1984 ansattes også Maria Lardell, Kvindeligt Arbejderforbund, som sekretær i CO. Hun fratrådte oktober 1986.

I Centralorganisationens centralledelse og forretningsudvalg er der sket personskift igennem årene i takt med nyvalg i medlemsforbundene. Således var skiftende formænd i SiD medlemmer af centralledelsen, hvor Viggo Wivel (i forretningsudvalget 1956-64) i 1968 afløstes af Anker Jørgensen, der igen i 1972 blev efterfulgt af Ejler Sønder. I 1979 var tre SiD-formænd medlemmer af centralledelsen: Erik Bording og Knud Ellegaard, der begge afgik ved døden samme år og Hardy Hansen, der valgtes til SiD-formand efter at have været gruppeformand og medlem af CO's forretningsudvalg.

Blandt kvinderne var alle Kvindeligt Arbejderforbunds formænd med i CO-arbejdet – Edith Olsen som et sprudlende og slagfærdigt midtpunkt i mange CO-møder i alle årene fra 1949 til sin udtræden af forretningsudvalget i 1971. Også hendes efterfølgere Toni Grøn, Ruth Løjbert og Lilian Knudsen fik sæde i CO's forretningsudvalg, hvis anciennitetsældste medlem i en årrække var Malerforbundets formand Agner Christensen, der indvalgtes i 1962 og først udtrådte i 1986, da han fratrådte i sit forbund. Agner Christensen var i alle

*To tidligere konsulenter
i CO-Metal, Rudolf
Holm og Aksel Svendsen,
begge fra 1976
sekretærer i
Metalarbejderforbundet.*

årene højt anset for sin klare vurderingevne i overenskomstlig-
gender og sin store indsigt i alle arbejdsretlige spørgsmål.

•

Der er desværre store huller i CO's protokolførsler om skift i for-
retningsudvalgets sammensætning. Det første forretningsudvalg
1912 bestod af – som det er anført i beretningen 1912-15 – smed I. A.
Hansen (formand), former Arnold Nielsen, former Ludvig Christen-
sen, sliber G. A. Andersen og smed A. Johansen.

I. A. Hansen er der allerede fortalt en del om. Former Arnold Niel-
sen var formand for Dansk Formerforbund og senere mangeårig
sognerådsformand i Hvidovre, hvor en boulevard er opkaldt efter
ham. Former Ludvig Christensen var hovedkasserer i Formerfor-
bundet, blev landstingsmand og mangeårig socialminister og i
sidstnævnte egenskab fader til både lærlingelov og ferielov. Ludvig
Christensen blev senere formand for Arbejderbevægelsens Er-
hvervsråd. Sliber G. A. Andersen var formand for Sliberforbundet.
Smed A. Johansen – »bondesmeden«, som de kaldte ham – var fra
Helsingør og var hovedkasserer i Smedeforbundet 1903-1942. Han
var tidens største ekspert i arbejdsløshedskasselovgivningen. Han
blev landstingsmand, men afviste flere tilbud fra Stauning om at
blive minister.

Men den tidlige protokol- og beretningsskrivning lader – i CO
som i mange andre arbejderorganisationer – meget tilbage at ønske.
Beretningerne markerer frem til afslutningen af 2. verdenskrig
stort set kun de skete formandsskift.

To CO-sekretærer med udgangspunkt i SiD, Simon Sørensen og Kaj Rasmussen.

Siden CO's 50 års jubilæum i 1962 har følgende været medlemmer af forretningsudvalget:

Andersen, Erik Heiland, Dansk Metalarbejderforbund, 1960 – død 1968 (sekretær, fra 1966 næstformand).

Andersen, Freddy, Dansk El-Forbund, 1981-.

Andersen, Paulus, Dansk Metalarbejderforbund 1973-75 (formand).

Andersen, Verner, Guld og Sølv, 1963-84 (formand 1975-80).

Beck-Lauritzen, Jens, organisationssekretær 1985-.

Berg, Johannes, Dansk Metalarbejderforbund, 1957-66 (næstformand 1960-66).

Borup, Aage, Dansk El-Forbund, 1957-67.

Bøhring, Max, Dansk Metalarbejderforbund, 1986-.

Christensen, Agner, Malerforbundet, 1962-86.

Christensen, Harry, Snedkerforbundet, 1967-72.

Christensen, Helmuth, Gørtlerforbundet, 1949-68.

Grøn, Toni, Kvindeligt Arbejderforbund, 1975-80.

Hansen, Alex, Dansk Metalarbejderforbund, 1980-86.

Hansen, Charles, 1969-84 (næstformand).

Hansen, Hardy, SiD, 1976-80.

Jensen, Arne, Dansk Metalarbejderforbund 1969 – død 1972.

Jensen, Bjarne, formere, senere Dansk Metalarbejderforbund, 1959-76.

Jensen, Egertha, Kvindeligt Arbejderforbund, 1971-75.

Jensen, Erik, HK, 1983-85.

Jensen, Hans, Blik & Rør, 1980-.

Jensen, Jens P., Træindustriarbejderne, 1986, død 1987.
 Jensen, Svend Erik, SiD, 1980-.
 Johansen, Arnold, Blik & Rør, 1960-76.
 Jørgensen, Hans, Snedker-Tømrerforbundet, 1972-1983.
 Jørgensen, Jens, SiD, 1964-71.
 Knudsen, Lillian, Kvindeligt Arbejderforbund, 1985-.
 Larsen, Bent, Snedker-Tømrerforbundet, 1985-.
 Larsen, K. B., SiD, 1971-77.
 Larsen, Poul, Snedker-Tømrerforbundet, 1983-85.
 Løjbert, Ruth, Kvindeligt Arbejderforbund, 1980-85.
 Michaelsen, Warni, Dansk El-Forbund, 1972-80.
 Nielsen, Carl, Snedkerforbundet 1949-62.
 Olsen, Albert, Sliberforbundet, 1972- død 1981.
 Olsen, Edith, Kvindeligt Arbejderforbund, 1949-71.
 Olsen, Edvin, Dansk El-Forbund, 1971-72.
 Petersen, Arne, Dansk El-Forbund, 1967-71.
 Pors, Jens, HK, 1985-.
 Poulsen, Georg, Dansk Metalarbejderforbund, 1980- (formand).
 Rasmussen, Hans, Dansk Metalarbejderforbund, 1944-73 (formand).
 Strube, Willy, SiD, 1980-
 Sørensen, Aage, Sliberforbundet, 1949-64.
 Sørensen, Simon, SiD, 1976-80.
 Wivel, Viggo, SiD, 1956-64.

To ting ved man ved 75 års jubilæet: Der vil stadig være metalarbejdere, og der vil stadig komme nye folk til, som vil sikre, at Centralorganisationen – eller hvad den måtte udvikle sig til – kan klare den opgave, der blev sat allerede i 1912: at varetage metalarbejdernes økonomiske, sociale og uddannelsesmæssige interesser.

Emner – stikord

f = og fig. side – ff = og fig. sider.

- Afstemningsregler 53ff
Arbejdsfordelinger 91
Arbejdsretloven 84
Arbejdsstudier, retningslinjer for 92
ATP-Arbejdsmarkedets Tillægs Pension 66f
CO – én arbejdsplads 44ff
CO-sekretariatet 15ff
Europæisk Metalarbejder Federation 98f
Fagbladet METAL 85
Fagretlige regler 73ff
Fagretlige sager, antal 93
Ferie Giro 91
Fjorten dages løn 91
Forhandlingsmøde 74
Forhandlingsregler/køreplaner 49ff
Funktionæraftale 92
Fælles værkstedsregler 68
Hensigtserklæringen 34
Internationalt Metalarbejder Forbund 95ff
Interesse for virksomhederne 87ff
Konfliktret på timelønskrav 75
Kontaktudvalg for skibsværfter 82
Lavtlønsundersøgelser 93
Ledighed 90, 92
Ligeløn 13, 68
Lønmodtagernes Garantifond 91
Lønrammer 93
Lønstigninger 90
Lønudbetaling bank/sparekasse 92
Løgeerklæringer 91
Medlemsforbund i CO 10f
Nordisk gensidighedsaftale 100
Nordisk Metalarbejdersekretariat 100f
Organisationsmøde 74
Overarbejde 76ff
Overenskomstfornyelser 1962-87 65ff
Overenskomstperiodens længde 63ff
Regler for behandling af faglig strid 73ff
Samarbejdsforsøg 92
Samfundet og arbejdsfreden 55
Sammenkædning 54f
Silicoseundersøgelse 91
Skibskreditfond, Danmarks 81
Skibsværfternes kontaktudvalg 82
Strejkeret på timelønskrav 75
Struktursagen 18ff, (herunder: Metals kongresresolution 1972 21, do 1975 24, Centralledelsens udtalelse 1975 26, do 1976 29, »Hensigtserklæringen» 34, LO's strukturplan 40, Uddannelsespolitisk Udvalg 42, Teknikerkartel 43, Forsøget »CO – én arbejdsplads» 44ff)
Svejerøgsundersøgelse 91
Teknikerkartellet 43
Tillidsmænd 83ff
Timandsmøde 73
Timelønskrav, strejkeret på 75
Uddannelsesfond, Jern- og Metalindustriens 92
Uddannelsespolitisk udvalg 42
Udenlandsk arbejdskraft 77
Vikarbureauer 91
Virksomheder op og ned 87ff
Værkstedsregler, fælles 68

- Andersen, Erik Høiland 18, 111
 Andersen, Freddy 22, 111
 Andersen, G. A. 110
 Andersen, Ole 86
 Andersen, Paulus 24, 25, 27, 29, 32, 40, 60, 90, 96, 97, 105, 111
 Andersen, Peter 103
 Andersen, Poul 92
 Andersen, Verner 28, 29ff, 34, 37f, 51f, 58, 62, 106, 111
- Barfod, J. M. 82
 Baunsgaard, Hilmar 67
 Beck-Lauritzen, Jens 38, 82, 92, 109, 111
 Bengtsson, Preben 86
 Berg, Johannes 18, 111
 Bording, Erik 52, 109
 Borup, Aage 111
 Bottrup, Frank 92
 Brauer, Kurt 43
 Brenner, Otto 95
 Buch, Kaj 31
 Bøhring, Max 111
- Carlsson, Chr. 16
 Cavagnero, Bruno 44
 Christensen, Agner 31, 109, 111
 Christensen, Finn 97
 Christensen, Harry 111
 Christensen, Helmuth 111
 Christensen, Ludvig 110
- Dalsager, Poul 100
 Danø, Steen 88
 Dilling, Troels 82
 Dinesen, Erling 91
 Duborg, Hans 82
- Duffy, Terry 99
- Elgaard, Verner 47
 Engelhardt, H. 92
 Engell-Jensen, Kai 82
 Ellegaard, Knud 109
- Fluger, Hans 99
- Gamburg, Inger 16
 Graedel, Adolphe 96
 Graugaard, Kristian 47
 Grøn, Toni 27, 29, 109, 111
- Hansen, Alex 33, 34, 111
 Hansen, Charles 18, 25, 28f, 33, 38, 68, 89, 98, 106, 108, 111
 Hansen, Hardy 33, 35, 43, 55, 70f, 109, 111
 Hansen, I. A. 9, 20, 62, 64, 103, 110
 Hartling, Poul 60
 Hartwell, Leif 57
 Heineke, Svend 75, 82
 Hodann, Jan 101
 Holm, Rudolf 28, 109
 Hovmøller, Kaj 47
 Hurop, Ferd. 95
- Jensen, Arne 111
 Jensen, Bjarne 28, 111
 Jensen, Egertha 111
 Jensen, Erik 111
 Jensen, Erling 83
 Jensen, Hans (Blik & Rør) 111
 Jensen, Hans (Haustrups Fabrikker) 47
 Jensen, Janus 91
 Jensen, Jens P. 112
 Jensen, Leif 100
- Jensen, Svend Erik 112
 Jensen, Tage 92
 Jensen, Vagn-Åge 53, 70
 Johansen, Arnold 16, 28, 112
 Johansen, A. 110
 Jordan, Bill 99
 Jørgensen, Anker 60, 109
 Jørgensen, Hans 31, 112
 Jørgensen, Herman 86
 Jørgensen, Jens 112
 Jönsson, Matts 101
- Kallestrup, Lauge 91
 Kjærboel, Johs. 62, 103
 Knudsen, Lillian 46, 109, 112
 Krag, J. O. 82
 Köpke, Günther 99
- Lardell, Maria 109
 Larsen, Bent 112
 Larsen, Børge Juul 27
 Larsen, K. B. 25ff, 29, 111
 Larsen, Poul 112
 Loderer, Eugen 96
 Lorentzen, Hiort 82
 Lundin, Bert 101
 Løjbert, Ruth 31, 109, 112
- Madsen, Poul 52
 Mayr, Hans 96
 Michaelsen, Warni 29, 37, 112
 Mortensen, Kaj Thybo 44
 Müller, Otto 82
- Nielsen, Arnold 110
 Nielsen, Carl 112

- Nielsen, Inge Foverskov 28
 Nielsen, Karl 47
 Nielsen, Niels Eske 44
 Norén, Ivar 96
- Olsen, Albert 29, 112
 Olsen, Edith 16, 109, 112
 Olsen, Edwin 112
 Olsen, John Højlund 44
- Pedersen, Birte 28
 Penttilä, Sulo 101
 Petersen, Arne 112
 Petersen, Ingemann 33, 35
 Petersen, John 47
 Petersen, Otto 59
 Pors, Jens 112
 Poulsen, Georg, 32,
- 37ff, 46, 52f, 55, 60f,
 63, 71, 81f, 92, 96, 99,
 107, 112
- Poulsen, Rolf 86
- Quist, Byrge 82
- Rasmussen, Hans 12,
 16ff, 42., 51, 54, 56f,
 58, 60, 62f, 65, 67, 74,
 78, 81, 82, 84, 86, 88f,
 95, 103, 104, 112
- Rasmussen, Kai 109
 Rasmussen, Svend 83,
 104
- Rasmussen, Walther 27
 Rebhan, Hermann 96f
- Schade-Poulsen, Poul
 57
- Scanlon, Hugh 98
 Skyten, Lars 96, 101
- Stauning, Th. 110
 Strube, Willy 31, 37, 46,
 55, 71, 92, 112
- Svendsen, Aksel 28,
 109
- Sender, Ejler 109
 Sørensen, Simon 29, 31,
 38, 109, 112
- Sørensen, Vagn Damgaard 33,
 Sørensen, Aage 112
- Thierron, Hubert 99
 Thomsen, Sven F.
 75, 92
- Thorsen, Jens 92
 Timm, Palle 27, 33f
- Virkund, Birger 101
- Wivel, Viggo 16, 109,
 112

